

T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**MİLLİ MÜCADELE'DE KASTAMONU VE SOSYAL BİLGİLER
DERSİNDE KASTAMONU'NUN YAKIN TARİHİNİN VERİLMESİNE
YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

SEÇİL YILDIRIM

BOLU, 2016

T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**MİLLİ MÜCADELE'DE KASTAMONU VE SOSYAL BİLGİLER
DERSİNDE KASTAMONU'NUN YAKIN TARİHİNİN VERİLMESİNE
YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Seçil YILDIRIM

Danışman

Prof. Dr. Cemal AVCI

BOLU, 2016

Etik İlkelerine Uyulduğuna İlişkin Beyan

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “Milli Mücadele’de Kastamonu ve Sosyal Bilgiler Dersinde Kastamonu’nun Yakın Tarihinin Verilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri” başlıklı çalışmanın yazılmasında bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunduğumu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 12/07/2016

Seçil YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında ve tamamlanmasında büyük yardımlarını ve desteğini gördüğüm, beni teşvik ederek bana olan inancını kaybetmeyen tez danışmanım, çok değerli hocam Prof. Dr. Cemal AVCI'ya, sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Anketimizi yaparken vakit ayırıp araştırmaya katılan değerli öğretmenlere ve okul idaresine teşekkür ederim.

Tez konumuz ile ilgili kaynaklara ulaşmamda yardımcı olan Kastamonu ili Kent Tarihi Müzesi ve İl Halk Kütüphanesi çalışanlarına, Devrekani, Seydiler, İnebolu İlçe Halk Kütüphaneleri çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Çalışmam esnasında gerek kaynak bulmam hususunda yardımcı olan ve kendi kaynaklarından yararlandığım gerekse konu ile ilgili bana yön vererek fikirlerinden faydalandığım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mustafa ESKİ hocama teşekkür ederim.

Tezimle ilgili teknik kısımlarda bilgisine başvurduğum ve benden yardımını esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Adnan ALTUN ve Arş. Gör. Melike FAİZ'e teşekkür ederim.

Uzun süren tez çalışmam esnasında benden maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, varlığıyla güç veren aileme, bu süreçte her an yanımda olup pes etmemi engelleyen, her zaman arkamda durup destekçim olan eşim Erhan Yıldırım'a sonsuz sabrı ve anlayışı için çok teşekkür ederim.

Ayrıca; saymayı unuttuğum ve çalışmam üzerinde az veya çok emeği bulunan herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Seçil YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	I
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN BEYAN.....	II
TEŞEKKÜR.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VII
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT.....	X

I.BÖLÜM

1.Giriş.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2

II. BÖLÜM

2.Kuramsal Çerçeve ve İlgili Literatür.....	4
2.1.Milli Mücadele’de Kastamonu ve Çevresi.....	4
2.1.1.Kastamonu ve Havalisinin Stratejik Bakımdan Önemi.....	7
2.1.2.İnebolu Bombardımanı.....	11
2.1.3.Kastamonu ve Havalisinde Milli Teşkilatlanma.....	13
2.1.3.1.Kastamonu Yöresinde Genel Görünüm.....	13
2.1.3.2. Kastamonu’nun Kuva-yı Milliye ile Birleşmesi.....	17
2.1.4. Kastamonu’da Milli Mücadele Çalışmaları.....	20
2.1.4.1. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin Kuruluşu ve Faaliyetleri.....	20
2.1.4.2. Cuma Talimleri.....	24
2.1.4.3. Kastamonu Gençler Kulübü.....	26
2.1.4.4. İnebolu Gençler Mahfili (Birliği).....	28
2.1.4.5. Kastamonu Muallimler Cemiyeti.....	31

2.1.4.6. Hilal-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti.....	31
2.1.4.7. Diğer Dernek ve Cemiyetler.....	32
2.1.5. Kastamonu’da İşgallere Karşı Faaliyetler.....	33
2.1.5.1. İzmir’in İşgalini Protesto Miting.....	33
2.1.5.2. İstanbul’un İşgaline Tepkiler.....	37
2.1.5.3. Güneydeki İşgalleri Protesto Mitingleri.....	39
2.1.6. Kastamonu ve Havalisinde Zararlı Faaliyetlere Karşı Kurulan Mahkemeler.....	42
2.1.6.1. I.Dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesi Kuruluşu ve Faaliyetleri.....	43
2.1.6.2. II.Dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesi Kuruluşu ve Faaliyetler.....	47
2.1.7. Milli Mücadele Döneminde Kastamonu’da Basın.....	49
2.1.7.1. Milli Mücadele’yi Destekleyen Basın.....	50
2.1.7.1.1. Kastamonu Vilayet Gazetesi.....	50
2.1.7.1.2. Açıksöz Gazetesi	51
2.1.7.1.3. Türkiye Gazetesi	54
2.1.7.1.4. Türkeli Gazetesi.....	55
2.1.7.1.5. Gençlik Mecmuası.....	56
2.1.7.2. Milli Mücadeleye Karşı Olan Basın.....	57
2.1.7.2.1. Zafer Gazetesi	57
2.1.7.2.2. Yeşil Ilgaz Gazetesi.....	58
2.2. Kastamonu’nun Milli Mücadeleye Katkısında Kadının Yeri.....	59
2.2.1. Cemiyet ve Derneklerde Kastamonu Kadını.....	60
2.2.1.1. Müdafaa-i Hukuk ve Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Kadınlar Şubesi.....	60

2.2.1.2.Hilal-i Ahmer Cemiyeti Kadınlar Şubesi.....	63
2.2.1.3.Diğer Kadın Örgütleri.....	65
2.2.1.3.1. Kadınları Çalıştırma Derneği.....	65
2.2.1.3.2. Hanımlar Musiki Dershanesi.....	66
2.2.2.Millî Mücadele Mitinglerinde Kastamonu Kadını.....	66
2.2.3.Silah Ve Cephane Sevkiyatında Kadınlarımız.....	75
2.2.3.1. Şerife Bacı.....	78
2.2.3.2. Halime Çavuş.....	79
2.2.3.3. Rahime Kaptan.....	80
2.2.3.4. Nazife Hanım.....	81
2.2.3.5. Necibe Nine.....	82
2.3. Yerel Tarih Öğretimi.....	83
2.4.İlgili Literatür	85

III. BÖLÜM

3. Yöntem.....	88
3.1. Yerel Tarih Kapsamında Kastamonu'nun Yakın Tarihine Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Verilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	88
3.1.1. Bulgular ve Yorumlar.....	88
3.1.2. Tartışma ve Öneriler.....	91
SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA.....	96
EKLER.....	103

KISALTMALAR

Arş: Araştırma

ATASE: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Bakanlığı

c: Cilt

Çev: Çeviren

Haz: Hazırlayan

s: Sayfa

ss: Sayfa sayısı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

ty: Tarih yok

v.d.: ve diğerleri

ÖZET

MİLLİ MÜCADELE’DE KASTAMONU VE SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE KASTAMONU’NUN YAKIN TARİHİNİN VERİLMESİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

YILDIRIM, Seçil

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Ana Bilim Dalı

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cemal AVCI

Temmuz 2016, 121 sayfa

Bu tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde, genel bir girişten sonra ilgili tez konusunun amacı ve önemi ele alınmıştır.

İkinci bölümde Milli Mücadeleyi doğuran şartlardan, Milli Mücadele döneminde Kastamonu ve çevresinin öneminden, bölgede yapılan Milli Mücadele çalışmalarından, yöre halkının tepkisinden, Kastamonu kadınının teşkilatlanmasından bahsedilmiş, silah ve cephane sevkiyatı ile Mücadeleye verdiği destek ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise Milli Mücadele’de Kastamonu’daki faaliyetlere Sosyal Bilgiler derslerinde ne derece yer verildiğine ve nasıl yer verilmesi gerektiği hususundaki öğretmen görüşlerine yer verilerek durum değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmada içerik olarak, Birinci Dünya Savaşından Milli Mücadele dönemine geçiş kısaca açıklanarak genel bir değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra Milli Mücadele’nin başlangıcından sonuna kadar önemini koruyan Kastamonu coğrafyasından, her türlü yardım ve desteği esirgemeyen Kastamonu halkının teşkilatlanmasından bahsedilmiştir. Özellikle kadınlarının silah ve cephane

sevkiyatındaki kahramanlıkları vurgulanarak maneviyatlarının büyüklüğü gözler önüne serilmiştir.

Bu yüksek lisans tezinde ayrıca öğretmen görüşlerine başvurularak yerel tarih öğretimi hususundaki eksikler ve neler yapılması gerektiğine ilişkin öneriler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Kastamonu, Kastamonu Kadını, Öğretmen, Yerel Tarih Öğretimi

ABSTRACT**IN THE NATIONAL STRUGGLE AND SOCIAL STUDIES, TEACHERS
VIEWS ON GIVEN THE RECENT HISTORY OF KASTAMONU****YILDIRIM, Seçil****Master Thesis****Department of Elementary Education****Social Studies Education Department****Supervisor: Professor Dr. Cemal AVCI****July 2016, 121 pages**

This thesis consists of three parts. In the first part, it have been mentioned the purpose and importance of thesis after a general introduction.

In the second the circumstances that led to the start of the National Struggle, the importance of the War of Kastamonu and environment, studies conducted in the region of the National Struggle, have been mentioned reactions of the locals, the organization of the women in Kastamonu and about weapons and ammunition shipment with support for the fight.

In the third part in the activities of the National Struggle in Kastamonu that given the extent and giving place to place in social studies teachers' views on how the matter should be given condition assessment is conducted.

The content on this study, the National Struggle period of transition from the First World War made an overall assessment is briefly explained. Then the importance of protecting national movement from the beginning to the end of Kastamonu from geography, it was mentioned the organization of all kinds of help and support the people who lent Kastamonu. In particular, the size of their spirituality, emphasizing the heroism of women in arms and ammunition shipments are laid before our eyes.

This thesis also lacking in the teaching of local history matters with reference to teachers' views and suggestions on what should be done is evaluated.

Key words: National Struggle, Kastamonu, Kastamonu Women, Teachers, Local History Teaching

I.BÖLÜM

1.Giriş

Kurtuluş Savaşı, Türk milletinin topyekûn savaşıdır. Türk milleti söz konusu vatan olunca her şeyini feda edip, birlik ve beraberlik içinde mücadele edeceğini bu savaşta göstermiştir. Milli Mücadele sırasında düşman işgaline uğramış olsun ya da olmasın tüm Anadolu bu savaşa katkı sağlamıştır.

İşgale uğramamış olmasına rağmen en fazla şehit veren illerden olan Kastamonu bu duruma en güzel örnektir. Aynı zamanda Karadeniz sahilindeki limanlarıyla, Milli Mücadele'nin Anadolu'ya açılan kapısı, kilit noktası konumundadır. Bu konumuyla Milli Mücadele süresince aktif bir rol oynamış ve mücadeleye büyük katkılar sağlamıştır. Halkının mücadele için yaptığı yardımlar takdire şayandır. Buna rağmen, bu konuda yeteri kadar araştırma bulunmamaktadır. Milli Mücadele tarihi ile ilgili araştırmalarda ve ders müfredatlarında genel olarak savaşların, cephelerin, anlaşmaların anlatıldığını görmekteyiz; ancak cephe gerisi de, cephede savaş kazanmak ya da kaybetmek kadar önemlidir. Kastamonu halkının cephe gerisindeki faaliyetlerinin Milli Mücadelenin başarıya ulaşmasında ve Türk milletinin bağımsızlığını kazanmasında büyük önem taşıdığı kanaatindeyiz. Çünkü cepheye giden lojistik destek, silah ve mühimmat sevkiyatı Kastamonu üzerinden yöre halkının çabaları sonucu gerçekleşmiştir. Cephesiz bir savaşın kazanılamayacağı tartışılmaz bir gerçektir. Kastamonu sadece cepheye mühimmat ve lojistik destek sağlamakla yetinmeyip yüksek maneviyatıyla, düzenlediği mitinglerle, basın ve yayın yoluyla da zafer yolundaki inancını hiçbir zaman yitirmediğini herkese göstermiş ve umut aşılamıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çalışma konusunu seçmedeki amaç Kastamonu'nun, Milli Mücadele'deki önemini daha net ifade etmektir. Aynı zamanda Kastamonu'nun tarihte hak ettiği yeri almasına katkı sağlamaktır. Bunun yanı sıra yerel tarih kapsamında Kastamonu'nun

yakın tarihine Sosyal Bilgiler dersinde ne derece yer verildiğini saptamak amaçlanmıştır.

Bu çalışmayı yaparken faydalanabileceğimiz kaynakların yeterli olmadığını gördük. Konuyla ilgili ulaşabildiğimiz kaynaklar daha çok yerel yayınlar olup; ilk ağızdan hatıraların kaleme alındığı eserlerden oluşmaktadır. En önemli eser Nurettin Peker'in "İstiklal Savaşında İnebolu, Kastamonu ve Havalisi Deniz ve Kara Harekâtı" isimli kitabıdır. Kitapta genel olarak mücadeleye katılanların hatıralarına ve o dönemde yayınlanan Açıksöz gazetesini nüshalarına yer verilmiştir. Bu kapsamdaki bir diğer eser de dönemin Açıksöz Gazetesi yazarlarından Hüsnü Açıksöz'ün İstiklal Harbinde Kastamonu kitabıdır. Yine Mustafa Eski'nin ATASE arşivleri ile Açıksöz gazetelerini nüshalarından faydalanarak yayınladığı eserler temel kaynaklarımızı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Atatürk Araştırma Merkezi Dergilerinde yayınlanan makalelerden ve Rahmi Çiçek tarafından hazırlanan Milli Mücadele'de Kastamonu isimli bir doktora tezinden de faydalanılmıştır. Bu kaynakları temel alarak hazırlamış olduğumuz tezin yakın tarihteki Kastamonu farkındalığını artırması ve anket çalışmasının amacına ulaşarak Sosyal Bilgiler dersindeki yerel tarih aktarımının önemini anlaşılması en büyük temennidir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün, "tarihini bilmeyen milletler yok olmaya mahkûmdur." sözünden hareketle bireylerin geçmişlerinden yola çıkarak ve ders alarak geleceğine yön vermeleri ve farkındalığı yüksek bireyler yetiştirmenin önemi üzerinde durulmaktadır. Bireylerin, kendilerini geçmişlerinden ve toplumdan soyutlayarak yaşamaya başladığı ve manevi değerlerin unutulmaya yüz tuttuğu günümüzde en azından kişilerin kendi kültürlerine, kendi yörelerinin tarihine sahip çıkmaları toplumsal yozlaşmayı engelleme açısından önemlidir. Öğrenmenin, araştırmanın sadece okulla sınırlandırıldığı, müfredat ile dayatılan bilmemiz gereken kadar bildiğimiz tarih, müfredatlara sığmayacak kadar geniştir.

Günümüze yön veren Milli Mücadele dönemi içinde Kastamonu'nun önemi tarihin genişliği içinde kaybolmuştur. Bu önemi anlatmak ortaya çıkarmak dönemin

halkına bir vefa borcudur. Bu kapsamda güncel hayatla yaşamı birleştirerek özümüzü korumamızı sağlayan yerel tarih öğretimi konusunda öğretmenlerimize büyük görevler düşmektedir. Bu çalışma bu anlamda Kastamonu'nun tarihteki öneminin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Çerçeve ve İlgili Literatür

2.1. Milli Mücadele’de Kastamonu ve Çevresi

II. Viyana yenilgisinden sonra sürekli gerileyen Osmanlı Devleti, 20. Yüzyıla gelindiğinde her alanda dışa bağımlı hale gelmişti. Avrupalı gelişmiş devletlere Düvel-i Muazzama (Muazzam Devletler) deniyor, vatanın savunulmasından ekonomiye kadar her alanda bu devletlere bağımlı kalınıyordu. Ekonomisini sürekli şartları ağırlaşan kapitülasyonlarla bu devletlere bağlayan Osmanlı Devleti, topraklarını korumayı da yine onların arasındaki çıkar mücadelelerini kullanarak, denge siyasetiyle birinden diğerine sığınarak gerçekleştirmeye çalışıyordu.

Bu durumdaki Osmanlı Devleti, I.Dünya Savaşı öncesi gerçekleşen bloklaşma hareketleri sırasında İngiltere, Fransa ve Rusya’nın bulunduğu bloğun kendi topraklarını paylaşmak konusunda anlaşmalarını görünce onların karşısındaki Almanya’nın liderliğini yaptığı gruba katılmak mecburiyeti duydu. Çünkü kendisini korumak gücünün olmadığını düşünüyor ve Almanya’nın koruyuculuğu altına girmeyi denge siyaseti içinde tek çare olarak görüyordu.

Ancak Osmanlı Devletinin dahil olduğu Almanya, Avusturya Macaristan ve Bulgaristan’ın içinde bulunduğu blok I.Dünya Savaşı’nda mağlup oldu. Türk orduları Çanakkale Savaşı gibi destanlar yazdılsa da Osmanlı Devleti, müttefikleriyle birlikte mağlup olmaktan kurtulamadı. Savaşın sonunda çok ağır şartları ihtiva eden Mondros Mütarekesini imzalayarak bir nevi teslim oldu.

Atatürk, Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşı sonrası düştüğü durumu, Büyük Nutuk’da anlatırken şu ifadeleri kullanmıştır:

“Osmanlı Devletinin dahil bulunduğu grup, Harb-i Umumide mağlup olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır bir mütareke imzalanmış. Büyük Harbin uzun seneleri zarfında, millet, yorgun ve fakir bir halde. Millet ve memleketi Harb-i Umumi’ye sevk edenler, kendi hayatları endişesine düşerek, memlekette firar etmişler. Saltanat ve hilafet mevkiini işgal eden Vahdettin mütereddi, şahsını ve yalnız tahtını temin edebileceğini tahayyül ettiği deni tedbirler araştırmakta. Damat Ferit Paşa’nın riyasetindeki kabine; aciz, haysiyetsiz, cebin, yalnız padişahın iradesine tabi ve onunla beraber şahıslarını vikaye edebilecek herhangi bir vaziyete razı.

Ordunun elinden silah ve cephanesi alınmış ve alınmakta.....

İtilaf Devletleri, mütareke ahkâmına riayete lüzum görmüyorlar. Birer vesile ile, İtilaf donanmaları ve askerleri İstanbul’da. Adana vilayeti Fransızlar, Urfa, Maraş, Ayıntap İngilizler tarafından işgal edilmiş, Antalya ve Konya’da İtalyan kıtaat-ı Askeriyesi; Merzifon ve Samsun’da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta, ecnebi zabıt ve memurları ve hususi adamları faaliyette. Nihayet (...) 15 Mayıs 1919’da İtilaf Devletlerinin muvafakatiyle Yunan ordusu İzmir’e ihraç ediliyor.”
(Atatürk, 1989, 1)

Yöneticilerin durumlarını ordunun durumunu ve İtilaf Devletlerinin işgallerini anlatan bu ifade azınlıkların zararlı faaliyetleri ile devam etmektedir.

Bu ortamda, Osmanlı Devletinin yöneticileri savaşı kazananlara karşı tam bir teslimiyet içinde olmaktan başka çare düşünemiyorlardı. Çünkü yüzyıllardan bu yana doğulu milletlere aşılana inanişâ göre, Batılı emperyalist devletlere karşı koymak mümkün değildi (Avcı, 2005, 843).

Herkes büyük bir umutsuzluk içinde yarının neler getireceğini endişe ile bekliyordu. Ülke içine düştüğü bu cehennem çukurundan nasıl kurtulacaktı? Osmanlı Devleti'nin bütünüyle tükendiği bu dönemde Ulu Önder kurtuluş meşalesini 19 Mayıs 1919 günü Samsun'a ayak basarak yakacaktır.

Mustafa Kemal, halka kurtuluş için önerdiği üç yolu şöyle özetleyecektir.

1.İngiltere'nin himayesini istemek,

2.Amerika'nın mandasını istemek,

3.Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünü sağlamak mümkün olmadığına göre bölgesel kurtuluş yolları aramak (Yalçın ve diğerleri, 2009, 162).

...O halde ciddi ve gerçek karar ne olabilirdi? İşte o kararı Mustafa Kemal, Ulusal egemenliğe dayanan, kayıtsız şartsız, bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak! Olarak açıklayacaktır. İşte daha İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğü ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamasına başladığı karar, bu karar olmuştur (Atatürk, 2005, 29).

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'da güvenliğin korunmasını sağlayacak tedbirleri aldıktan sonra, Samsun'un İngiliz işgalinde ve kıyıda bulunması ve civarındaki Rum çetelerinin faaliyetinden ötürü karargâhının içerde daha emin bir yere naklini gerekli görmüş ve büyük davayı yürütmek için 25 Mayıs 1919'da Havza'ya hareket etmiştir (Eroğlu, 1990, 115).

İşte bu tarihten sonra Mustafa Kemal Atatürk'ün bütün memlekete, kumandanlara, mülki amirlere, milli teşkilat kurmaları, mitingler tertip etmeleri kısacası haklı seslerini tüm dünyaya duyurmaları konusunda gönderdiği tamimlerle topyekûn bir mücadele yani halkın Milli Mücadelesi başlayacaktır.

Mustafa Kemal daha sonra Amasya, Erzurum ve Sivas'taki çalışmalarının sonucunu Ankara'ya taşımış burada kalıcı bir organizasyona geçip, siyasi, askeri ve

sosyal nitelikli hayati kararlar alarak, Türk milletinin daha ölmediğini, yaşaması gerektiğini, yaşantısını da mutlak surette “İstiklal” kavramıyla bütünleştirmesinin elzem olduğu büyük inançla savundu. Böylece Mustafa Kemal ve arkadaşları önderliğinde dünyanın beklemediği, büyük irade gücüne dayalı mücadele başlamıştır (Karasalihoğlu, 2008, 21). Halk Mustafa Kemal’e güvenerek O’nun gösterdiği kurtuluş yolunda bütün imkânlarını seferber ederek başarıya ulaşana kadar yılmadan yürüyecektir. Anadolu’nun her yerinde kurtuluş meşalesi yakılırken İstiklal yolunun başlangıcı olan Kastamonu Milli Mücadele’nin can damarı olacaktır.

Bu bölümde Milli Mücadele’de Kastamonu’nun bulunduğu coğrafyanın tarihi ve stratejik önemi ile halkın milli mücadeleye katkıları üzerinde durulacaktır.

2.1.1.Kastamonu ve Havalisinin Stratejik Bakımdan Önemi

Karadeniz ve yöresinin tarih içinde dünya siyaseti açısından yeri ve önemi oldukça büyüktür. Karadeniz, Asya-Avrupa ve Akdeniz bölgesi ortasında bulunmakla stratejik bir duruma sahip olmuştur. Bu konumuyla her zaman bölgeler arasında irtibat sahası olmuştur. Karadeniz yöreleri eski Yunan ile olduğu gibi, doğusundaki stepler ve Hazar ile Asya’nın en iç kısımları ile bağlıydı. Kavimler göçünün Avrupa kapısıydı. Türkler Anadolu’dan çok daha önce bu yoldan Avrupa ile tanışmışlardı. Ayrıca sadece siyasi ve kültürel değil, ticari olarak da Avrupa-Asya ticaretinin İpek yolu kuzey kanadı olarak kendine bir yer edinmiştir (Doğanay, 2001, 3). Karadeniz Bölgesi’nin batı kesiminde önemli bir noktada yer alan Kastamonu ise “Büyük Asya’dan Küçük Asya’ya kadar diğer Türk boyları gibi göçtükten sonra tarih boyunca birçok düşman saldırısına ve işgale uğramış, ancak topraklarını terk etmemiştir. Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde Milli ve dini kültürünü her fırsatta ilerleten Kastamonu bu devirlerde yabancı istila görmeden günümüze kadar gelebilen nadir illerden birisi olmuştur. Osmanlı, Osman Bey’den Fatih Sultan Mehmet’e kadar Osmanlı Devleti’nin sadrazamlığını yapan Kastamonu Candaroğulları’nın vezirliği, İstanbul’un fethinden sonra sona ermiş ise de bundan sonra Kastamonu, Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasına kadar Osmanlı oğullarına birbirinden değerli paşalar, hocalar, lalalar, saray

nazırları yetiştirmiş ve her dönemde Kastamonuluların oluşturduğu birlikler ordularda tercihli olarak bırakılmışlardır ” (Peker, 1955, 76).

Osmanlı Devleti'nin sonunu getiren I. Dünya Savaşı 1914 yılında başlamış geniş bir alanda çeşitli cephelerde devam etmiş ve ardında hezimete uğramış bir devlet bıraktıktan sonra 1918 yılında sona ermişti. Savaş sonunda imzalanan Mütareke'nin birinci maddesi olarak kayda geçen, “Çanakkale ve İstanbul Boğazları açılacak ve Karadeniz'e serbestçe geçiş sağlanacak, Boğazlar İtilaf Devletlerince serbestçe işgal edilecek.” İfadesi Karadeniz'in önemini bir kez daha vurgulayacaktır.

Mondros Mütarekesi'nin 1. maddesi olarak belirlenen madde, Boğazlar ve Karadeniz'in İtilaf Devletlerinin amaçlarına ulaşmaları için kilit bir nokta olduğunu da gösterir. Buna göre; “Karadeniz'e geçmek için Boğazlar açılacak ve Karadeniz'e geçişin güvenliği için Çanakkale ve Karadeniz istihkâmları Müttefikler tarafından işgal edilecek.” Boğazların ne zamana kadar açık, savunma bataryalarının ne kadar işgal edileceği belli değildi. Bu madde İtilaf Devletlerinin Boğazlara yerleşme ve sahip olma düşüncesinde olduklarını gösteriyordu (Doğanay, 2001, 26). İşte bu görüntüye rağmen Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Kastamonu Milli Mücadele dönemine gelindiğinde de yapmış olduğu faaliyetlerle önemli bir şehrimiz olmuştur. Bu önem Milli Mücadele boyunca eksilmeden devam etmiştir. Bunun başlıca sebeplerini Mehmet Şahingöz şu şekilde ele almıştır.

“1- Yüzyıllar boyunca Türk hakimiyeti altında yaşamış ve hiç düşman işgaline uğramamış bulunan Kastamonu tipik bir Müslüman bölgesi olmasına rağmen, emperyalist güçler buraya da göz dikmişler, Kastamonu'yu kurulması düşünülen Pontus Rum devletine vermek gayreti içerisine girmişlerdir.

2-Kastamonu, Milli Mücadele'nin merkezi Ankara olunca apayrı bir ehemmiyet kazandı. Çünkü İstanbul, Ankara bağlantısı özellikle Batı kesiminin İtilaf Devletleri ve isyancı güçlerin kontrolü elinde olması sebebiyle ehemmiyetini kaybetmiş, İnebolu-Kastamonu yoluyla sağlanan irtibat ise daha kolay ve emniyetli olmuştur. Böylece Kastamonu Milli Mücadele'nin can damarı haline gelmişti.

3-Gerek iç isyanlar, gerekse Yunan saldırıları sırasında Kastamonu cephe gerisi durumuna girmiştir. Cephe gerisi sağlam ve güvenli olmazsa cephedeki savaşı kazanma imkanı yoktur” (Şahingöz, 1989, 134).

İşgalci güçlerin ateşten bir çember ördükleri Anadolu'nun etrafında genel görüntü şöyleydi.

“Başta İstanbul olmak üzere Marmara Bölgesi tüm İtilaf kuvvetlerinin kontrolündeydi. Ege Bölgesi ise İngiliz destekli Yunan kuvvetlerinin tahakkümüne geçmişti. Güney’de Akdeniz sahillerinde İngiliz, İtalyan ve Fransız kuvvetleri geçit vermiyordu. Güneydoğu’da ise, bölgedeki Türk halkı kıyasıyla sıcak bir mücadele yaşıyordu.” (Karasalihoğlu, 2008, 21) Bütün bu kötü şartlar karşısında Türk Milli Mücadelesinin cephelerde başarıya ulaşabilmesi için mutlaka cephaneye ve desteğe ihtiyacı vardı. İşte bu destek Kastamonu tarafından sağlanacaktı.

Milli Mücadele'nin başlarında İstanbul'dan Anadolu'ya geçmek için iki yol bulunuyordu. Bunlardan ilki, Üsküdar Sultantepeci'nde bulunan Şeyh Ata'nın Özbekler Dergahından başlayıp Geyve'ye kadar uzanan Menzil Hattı'dır (Yalçın, 1951, 217). Bu hat üzerinden Anadolu'ya geçiş 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgaliyle hızlanmıştır. Çünkü işgal üzerine burada bulunan Milli Mücadele yanlıları İşgal kuvveleri tarafından tutuklanmaya ve Malta adasına sürülmeye başlanmıştır. Ancak bu geçişler nisan ayından itibaren tehlikeli bir hal almış ve sona ermiştir (Özel, 1987, 44-45).

İstanbul'dan Anadolu'ya geçişte, bu dönem için diğer bazı tali yollar da kullanılmıştır. Bu yollardan biri de; Kartal- Gebze-Yalova-İznik ve Bursa yoludur. Kartal'dan çıkan yolcular Gebze-Kocaeli bölgesinden kayıklarla Yalova'ya, sonra da İznik üzerinden yürüyerek Bursa'ya ulaşmıştır (Ökte, 1973, 69-70).

İkinci yol ise Menzil hattının imkansız hale gelmesiyle önemi daha çok artan İstanbul'dan İnebolu'ya oradan da Kastamonu üzerinden Ankara'ya uzanan İstiklal yoluydu.

Anadolu coğrafyasının işgalden nasibini almayan tek yöresi Karadeniz Bölgesiydi. Bu bölgenin de doğu kesiminde yerli Rum çeteleri huzur ve güvenliği yok etmişti. Anadolu'nun ortasının dışarıya açılabilceği yegane güvenli bölge Batı Karadeniz olarak görünüyordu. Bu bölgedeki Kastamonu-İnebolu limanı, söz konusu bölgenin denize açılan, dolayısıyla dışarıya bakan tek pencereydi. Türk toplumunun "Ankara" adıyla atmaya başlayan yeni kalbinin, hayatiyetini devam ettirmesi İnebolu kapısından girdi yapacak, Kastamonu-Çankırı yoluyla ulaşacak mühimmata bağlıydı. Böylece İnebolu-Kastamonu-Ankara hattı Millî Mücadele'nin en hayati yolu haline geliyordu. Bu ehemmiyet Millî Mücadele boyunca hiç eksilmedi. Millî Mücadele İnebolu-Kastamonu-Ankara hattı, şu güzergâhı takip ediyordu: İnebolu, Küre, Ecevit, Şeydiler, Devrekâni, Halkacılar, Şeker Köprü, Kastamonu, Beşdeğirmenler, Ilgaz dibi, Ilgaz, Çomarın, Yenice köy, Kazancı, İnköy, Gündoğdu, Çankırı, Çandır, Kızılkaya, Kalecik ve Ankara (Turan, 1999, 694). Murat Karasalihoğlu bu güzergâhı İstiklal Yolu olarak tanımlamıştır.

Hattın büyük Türk mücadelesine katkısı esasen mühimmat ve lojistik destek konusunda olmuştu. İnebolu'da 1920 Ağustos'un da "Yükleme-Boşaltma Kumandanlığı" kurulmuştu. Milli Mücadele'nin en kritik günlerinde adeta taze kan damarı haline gelen İnebolu yolunun başlangıcında ortaya çıkan fedakârlık ve kahramanlık halkalarının ilkinin İnebolu kayıkçıları oluşturdu. Gece gündüz demeden yılmadan, usanmadan adeta denizi Anadolu'ya taşıdılar. Bir âlicenaplık olarak kayıkçıları temsilen İnebolu Mavnacıları 1924 yılında 2107 numaralı İstiklâl Madalyası'yla ödüllendirildi. Fedakârlıkta İnebolu ahalisi kayıkçılardan hiç de geri kalmadı. Kastamonu Havalisi Komutanı Muhittin Paşa Genel Kurmay Başkanlığı'na verdiği bir raporda İnebolu halkının fedakârlığını şöyle ifade ediyordu: "*İnebolu'nun vatansever halkının şimdiye kadar askerlere dolayısıyla millete yaptıkları hizmet ve yardımları takdire şayandır. Yollamalar başladıktan bu yana her gün arkası kesilmeyen taşımalarda, malzemenin teslim ve yollanmasında parasız ve bir mükâfat beklemeden çalıştıklarını gördüm*" (Turan, 1999, 696). sözleri yöre ve halkının önemini vurgulaması açısından önemlidir.

2.1.2. İnebolu Bombardımanı

Kastamonu'nun özellikle İnebolu limanının önemi her geçen gün artmaya devam ediyordu. "Bu durum Yunanistan'ın gözünden kaçmadı. Nitekim amaçları Venizelos'un deyimiyle, dört denize hâkim olup penceresinden Karadeniz'i seyretmek değil miydi? Bu amaca yönelik yunan donanması Karadeniz'de yoğun bir çalışmaya girmişti. Yunanistan 1921 Mart'ından itibaren Karadeniz'de Türk kıyılarını resmen abluka altına almış, Anadolu'da hazırlandığı büyük ilerleme için Ankara'nın kaynaklarını kurutmak istemişti. Gerek İstanbul'dan gerekse Rusya'dan gelen yardımları engellemek için Karadeniz'de sıkı bir kontrole girmişti. Ama başarılı olamamıştı. Yunan savaş gemilerinin Türk takalarını ve motorlarını engelleyemeyişi Yunanlıları kızdırmış ve nakliyat işinde görev alan liman ve şehirleri bombalayarak öfkesini açığa vurmuştu" (Doğanay, 2001, 113). 5-6 Haziran 1921 gecesi İnebolu'ya gelen silah ve cephane yüklü bir vapur iki günde boşaltılmış 8 Haziran sabahı bu kalkınca, bandırasız (Harp gemilerine rastlayınca İngiliz bandırası çeken) 250 tonluk 3 direkli bir martiko akşamına İstanbul'dan gelen yük de sabaha kadar boşaltılmıştı. Çıkarılan sandıklarda

bomba ve top mermisi olduğu, alış veriş için İnebolu'ya çıkan İngilizler tarafından görölmüştü. Yine aynı akşam “ Yeni Dünya” ve İtalyan bandıralı “Jan” vapuru ile dört yüz subay sivil elbiselerle gelmişlerdi. Gelen cepbane, silah ve subayların Anadolu içlerine taşınmasına geceden başlanmıştı (Peker, 1955, 335).

İngilizlerin, Yunanlıları haberdar etmeleri üzerine Yunanlıların göndermiş olduğu notaya, (Notanın metni şudur; “Mondros Mütarekesi hükümlerine aykırı olarak İnebolu'ya külliyetli miktarda cepbane ve yüzlerce subay çıktığından iki saate kadar şehirdeki savaş araçlarınızı teslim ve kayıkları tahrip etmenizi ve şehirde yapacağımız aramada rehin olarak ileri gelenlerden 12 kişiyi Kılıkış'a göndermenizi istiyoruz. Aksi takdirde Lahey konferansı hükümlerine göre şehri bombardıman edeceğiz.”(Peker, 1955, 336) olumlu cevap verilirse şehre ve halka dokunulmayacağı, 2 saat içinde cevap alınmazsa şehrin bombardıman edileceği bildirilmişti. Mevki kumandanı Muhittin Paşa notaya red cevabı verdi. Bunun üzerine Yunanlılar farklı zamanlarda 3 defa şehri bombaladılar. Ancak çok fazla can ve mal kaybına sebep olmadı. İnebolu halkı genç, yaşlı eli silah tutan herkes bombardımana karşılık verdi. İnebolu bombardımanı Yunanlılar için başarısız bir harekât olmuştur (Doğanay, 2001, 113-118).

İnebolu'da askerler cephane kayıklarını çekerken (İrkap ve İhraç Kumandanlığı)(Peker,1955,498).

2.1.3.Kastamonu ve Havalisinde Milli Teşkilatlanma

2.1.3.1.Kastamonu Yöresinde Genel Görünüm

Birinci Dünya Savaşı pek çok devleti derinden sarsmış ve içlerinde sarılması uzun zaman alacak derin yaralar açmıştır. Bu savaşın ağır mirasından Kastamonu'da payına düşeni almış, bölgede işsizlik, açlık, sefalet gibi sosyal sorunlar baş göstermiştir. Bunlara birde Birinci Dünya Savaşı sırasında yaptıkları faaliyetler sonucunda Tehcir Kanunu ile Suriye'ye sürülen ancak Mondros Mütarekesi imzalandıktan sonra geriye dönen Ermenilerin ve Rumların şımarıklık ve hakaretleri eklenince Kastamonu halkının duyduğu üzüntü daha da artmış, birlik ve beraberlik içerisinde yaşadıkları yılları arar olmuşlardır.

Kastamonu ve çevresinde dış güçler tarafından maşa olarak kullanılan azınlıkların faaliyetlerine kısaca değinmek yerinde olacaktır.

İtilaf Devletleri Karadeniz'deki faaliyetleri sırasında, Anadolu'ya hem Türkler, hem de yabancılar yönünden en kolay giriş kapılarına sahip olması dolayısıyla, Anadolu içlerine fiili bir işgal gerçekleştiremedikleri için, çeşitli (Doğanay, 2001, 250) şekillerde bölgedeki Ermeni ve Rumlar başta olmak üzere azınlıkları kullanarak halkı yıldırma yoluna gitmişlerdir.

Yunanistan bağlantılı Rum Patrikhanesinde Patrik vekili Doroteüs Başkanlığında kurulan Mavri Mira Cemiyeti bazı illerde çeteler ve okullarda izci teşkilatları kurarak Karadeniz Bölgesi'nde Pontus Devletini kurmayı hayal ediyordu. Ermeniler ise Patrikhane merkezli Taşnak ve Hınçak merkezli cemiyetleri vasıtası ile Doğu illerinde Ermenistan devleti için her iki patriğin önderliğinde Türk yurdunu içerden kemirmek amacıyla kararlar alınıyordu (Çifçi, 2006, 21). Yine Kafkasya'da beliren ve Orta Doğu için tehlikeli görülen Bolşevik akınına önlemeye çalışan İngilizler Doğu Karadeniz'den ayrılamıyordu. Bu plana Kastamonu'daki Ermeniler ve daha ziyade Rumlar yardım ediyorlardı. Pontus çeteleri ve yardımcıları köylerimizi iskelelerimizi basıyor, Türk Müslüman çeteleri de bunlara karşı koyuyor ve güven bozuluyordu (Peker, 1955, 13).

Büyük savaşta devleti içten çökertmek isteyen Ermeniler, Kastamonu'dan da sürgün edilmişlerdi. Mütareke'den sonra kıyıdan bucaktan çıkıp gelen bu sürgünler Papaz Dacat'ın etrafında toplanmışlar giderken sattıkları veya emanet ettikleri mallarını cebren ve hile ile geri almaya başlamışlardı (Peker, 1955, 14). Bir Ermeni'nin "benim şu Türk'te malım vardır" demesi yetiyordu (Çifçi, 2006, 22). Bunlara birkaç örnek vermek gerekirse İnebolu'da hamallık yapan topal Ermeni bile çarşıda alışveriş yapan bir Türk köylüsünün elinden " bu kantar benimdir" diyerek zorla çekip almış, köylünün şikâyeti komisyonda dinlenmemiştir (Peker, 1955, 20). Giderken Ermeni birkaç tane inek satmış, dört sene sonra döndüğünde inekleri satın alan Türk bulunup diğerleri de önceki ineklerin yavrularıdır diyerek ahırındaki hayvanların tamamı sürülüp çıkartılmıştır (Çifçi, 2006, 22).

Mütareke gereğince azınlıklara ait malların tespit edilip geri verilmesi için İngiliz denetiminde komisyonlar kurulmuş ancak bu komisyonlarda Ermenilerin haksız çıkarları gözetilmiştir.

Ekonomik baskı ve zulümden netice alınması azınlıkların iştahını kabartıyor, sosyal ve psikolojik yıldırma teknikleri giderek artıyordu. Türkler aleyhine gösteriler yapıyorlar, merkeplerin başlarına sarık ve fes giydirip “İşte Türkler bunlardır” diyerek dalga geçiyorlardı. Dacat Efendi, Tehcir sırasında Müslüman olup evlenen kadınları çağırıp başörtülerini yırtıyor ve tekrar Hıristiyanlığa dönmeleri için baskı yapıyordu (Çifçi, 2006, 23). Rumları ve Ermenileri çevresinde toplayan bu papaz, vilayetin en etkili kişisi olmuştur. Vali yaya yürürken, Dacat efendi, iki muhafızı önde olduğu halde, Vilayete faytonla gelmiş ve vali kendisini elçi karşılar gibi karşılamıştır (Açıksöz, 1933, 9).

Mondros Mütarekesinin şartlarının uygulanıp uygulanmadığını araştırmak üzere bölgeye gelen İngiliz yüzbaşısı ve heyete gösterilen ilgi ve azınlıklarla ilişkileri şehirdeki kasvetli havayı ortaya koyar.

“İngiliz Yüzbaşı Mister Slayt, Rumlar ve Ermeniler tarafından parlak törenlerle karşılanmış ve Türkler şikâyet edilerek kendilerinin kurtarılması istenmiştir. Papaz Dacat Efendi bu İngiliz’i büyük bir eğlenceyle karşılamıştır. Bu insanlar boyunlarına kravat bağlayarak medeni görünmek istemişler; ancak bacaklarındaki şalvarı unutmuşlardır” (Eski, 1990, 8).

Mütareke şartlarına göre silahların teslim edilip edilmediğini denetlemek bahanesiyle gelen İngiliz heyetinin gerçek amacının ne olduğuna ve içimizdeki Rum ve Ermeni vatandaşlarımızın takındıkları tavır ve davranışlara dair ihtiyat zabıtlarından Mustafa Selim Bey’in yazısı yabancıların Türkiye’ye karşı bakış açısını göstermesi açısından son derece önemlidir.

“335’te İnebolu’da bir İçtimai” adlı yazıda şöyle denilmektedir;

...İnebolu'da hiçbir kuruş borcu olmayan genç bir Türk tüccarına, Elenizm mefkuresi ile şaşırın bir Rum, “siz İnebolu'yu da satsanız yine bize borcunuzu ödeyemeyecek ve bizden kurtulamayacaksınız” demek suretiyle tasarılarının ne kadar gaddar ve hunhar bir şekilde olduğunu bildirmek istemişti (Çifçi, 2006, 26-33).

Rum ve Ermenilerin bu şoursuzlukları bir kere yüzünü yere eğilmeyen Kastamonu Türk'ünün içine kıvılcımlar saçıyordu. Gençler, hele savaş artığı yedek subaylar dişlerini sıkarak soluyorlar, o vaktin Hükümeti, bu kadar alçalmaya katlandığı için açıktan açığa lanetleniyordu(Peker, 1955, 22).

Kastamonular bu çirkin hareketlere artık katlanamamakta, her geçen gün sabırları biraz daha tükenmekte ve bir kıvılcım aramaktadır. Bardağı taşıran son damla İnebolu'da cereyan etmiştir. Türk onurunu rahatsız eden, şoursuzlukların artarak devam ettiği günlerin birinde Rumlar yine sahnededir.

...Bir İngiliz dretnotunun İnebolu önüne gelerek gösteri yaptığı bir günde, Rumlar kabadayılığa yeltenmişler, şımarmışlar, polis ve bekçileri dinlemez olmuşlar hatta o gün ilçede devletin en büyük temsilcisi olan Kaymakam Cemil Bey'in gazinoda altından sandalyeyi çekmişlerdir. Kaymakam ve memurları harekete geçiren bu sarkıntılık bir çıbanbaşının kopmasına benzedi. Bu hadiseyi duyan kırk bir kişilik silahlı bir milis kuvveti iki büyük sandalın peşine taktıkları koca Türk bayrağını dalgalandırarak, “ ey gaziler yine yol göründü bize” türküsünü söyleyerek İnebolu'ya geldiler. Meydanda bir tane Rum kalmamıştı(Çifçi, 2006, 36).

Bu hareket şımarık azınlıklara kendini gösteren ilk milli varlık olması bakımından önemlidir. Ayrıca bu Milli Kuvvetin şu sözleri oldukça manidardır.

“...Biz eşkıya değiliz, Milli Türk Kuvvetleriyiz. Düşmanın dretnotu varsa bizim de imanımız var. Devlet ve milletimizi tanımayan şımarıklara varlığımızı göstereceğiz, şerefimizi koruyacağız. Bu vatani Osmanlı Devleti değil, Türk Milleti kurtaracaktır. Her

Türk köyü kırk silahlı bir saatte çıkaracak kadar kuvvetlidir. Daha ölmedik yaşıyoruz.” İzmir’in işgalinden bir buçuk ay önce İnebolu’da görülen bu milli varlık dikkate şayan değil midir (Çifçi, 2006, 36)?

Bu olaylar Mondros Mütarekesi’nden başlayarak 1919 yılının haziran hatta eylül ayına kadar devam etmiş, Kastamonular asırlarca birlik ve beraberlik içinde yaşadıkları bu hainlerin gerçek yüzlerini görmüştür. Bu olaylardan sonra Milli Mücadeleye daha da inanarak, ileriki bölümlerde de göreceğimiz üzere bütün imkanlarını seferber edeceklerdir.

2.1.3.2. Kastamonu’nun Kuva-yı Milliye ile Birleşmesi

Mustafa Kemal Paşa Anadolu’ya geçtiği sıralarda Kastamonu valiliğini İbrahim Hakkı Aktan Bey yapıyordu. Vali, Paşa ile sürekli irtibat içindeydi. Mustafa Kemal Paşa’nın Kurmay Başkanı Kazım Dirik Bey, İbrahim Bey’i yakından tanıyordu ve hakkındaki iyi kanaatleri Paşa’ya bildirmişti. Böylece başlayan haberleşme, İbrahim Bey’in İstanbul Hükümetince çağırılmasına kadar devam etti (Şahingöz, 1989, 134). 4 Ağustos 1919’da çağırılan İbrahim Bey 9 Ağustos 1919’da Kastamonu’dan ayrılmıştır (Peker, 1955, 49). Mustafa Kemal Atatürk, İbrahim Bey’in Kastamonu’dan ayrılışını, “Kendisi İstanbul Hükümetince İstanbul’a davet edildi. Bu daveti yerine getirmemesi gerekirken, anlaşılmaz gerekçe ve düşüncelerle İstanbul’da tutuklanmak için Kastamonu’dan ayrılmıştı.” sözleriyle endişesini dile getirmiştir (Atatürk, 2005, 162).

Bu arada Mustafa Kemal Paşa’nın Erzurum Kongresi’ndeki kararlarından dolayı İngilizlerin baskısı artmış, ileriki bölümlerde ayrıntılı olarak ele alacağımız Milli Mücadele’nin Anadolu’daki sözcülüğünü yapmış olan, Açığsöz gazetesine de sansür uygulanmış olup rahat yazı yazılamamıştır. Bu günlerdeki yazılarda genellikle eğitim, sağlık ve nüfus meseleleri gibi konular işlenmiştir (Eski, 1990, 11).

Şüphesiz ki Anadolu’yu çevreleyen düşman karşısında, yukarıda da belirttiğimiz gibi Kastamonu’nun önemi oldukça artmıştır. Bu il, Sivas ile Bolu arasında

bir tampon durumundadır. Ankara, Milli Mücadele'nin merkezi olunca Kastamonu, dolayısıyla İnebolu limanı Karadeniz'e açılan kapı olmuştur. Bu sebeple Kastamonu'nun kesinlikle Kuva-yı Milliye'nin yanında olması gerekli görülmüştür.

Kastamonu gibi önemli bir vilayetin, bir an evvel Kuva-yı Milliye ile birleşmesi lüzumunu takdir eden Mustafa Kemal Paşa Hazretleri, Kastamonu'ya yurtsever bir vali gönderilmesi için İstanbul'da güvendiği zevatı ikaz ederken, Ankara'daki 20'nci kolordu kumandanı Ali Fuat Paşa'dan da teşkilatçı münasip bir kumandanın gönderilerek Kastamonu vilayetinin İstanbul'la alakasını kestirip, Kuva-yı Milliye ile birleşmesini sağlamasını rica etmişti (Peker, 1955, 63). Bunun üzerine Ankara'dan Miralay Osman Bey yola çıkmış; Kalecik, Çankırı yoluyla Kastamonu'ya hareket etmiştir. Ancak Kastamonu'daki karşı ekip onu hapsetmek için plan hazırlamıştır. Osman Bey'in bir Alay askerle geldiği haberi çevreye yayılmışsa da onun şehre girişi 16 Eylül 1919 günü, 25 kişiyle gerçekleşmiştir (Eski, 1990, 12). Osman Bey 16–17 Eylül 1919 gecesi Kastamonu'daki vaziyet hakkında Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya etraflıca bilgi vermiştir (Atatürk, 2005, 162). Buna göre Osman Bey, Kastamonu'ya geldiğini burada karşı gurubun vaziyetini, kendisiyle münasebetlerini ve vatanseverlik örneği subaylarımızın yardımıyla kurtuluşunu etraflıca anlatmış, sonunda M. Kemal, alınacak önlemler ve yapılacak işlerinde başarılar dilemiştir (Atatürk, 2005, 162-164).

Osman Bey'in Mustafa Kemal ile görüşmesi ve Hüsnü Açıksöz'ün gördükleri Kastamonu'nun Kuva-yı Milliye ile birleştiğinin ilanı şu şekilde olmuştur;

“Polisler bizi getire getire telgrafhaneye getirdiler. Muhabere odasına ilettiler. Bir de baktık ki içeride Osman Bey... Osman Bey bizi görünce hemen Kastamonu'nun Kuva-yı Milliye ile birleştiğinin bir beyanname ile yazılmasını emretti. Daha kimse gelmemişti. Telgrafta gazi ile konuştuğu anlaşılıyordu. Ben beyanname ile uğraşırken, mevkuflar getirildi, sorgularını yaptı. Artık beyanname bitmişti. Düzeltti, imza etti. Hadi git. Sabahleyin herkes yatağından kalkarken Kastamonu'nun Kuva-yı Milliye ile birleştiğini anlasın.” Sabahleyin çocuklar ellerindeki beyannameleri dağıtarak “ Müjde Kastamonu Kuva-yı Milliye'ye iltihak etti.” diye bağırıyorlar (Peker, 1955, 70).

Bir süredir Milli Mücadele'ye dair haber alamadığından karamsarlık içinde olan Kastamonu halkı yeni yönetimle birlikte harekete geçmiş ve sesini yükseltmeye başlamıştır. Havalı Kumandanı Osman Bey ve Vali Vekili Ferit Bey'in görevi devraldıkları gecenin sabahında düzenlenen toplantı neticesinde halkın hissiyatı 17 Eylül Çarşamba günü vilayetlere, müstakil livalara, sadarete çekilen telgrafa göre (Çifçi, 2006, 102) Kastamonu'nun Kuva-yı Milliye ile birlikte hareket edeceği aleme ilan edilmiştir.

Bu haberler Kastamonu'da sevinçle karşılandı. Trabzon, Amasya, Samsun gibi komşu illerde de iyi tepkiler yarattı. Kıyı bölgelerde Pontus Hükümeti kurmayı düşünenleri de kökünden sarstı (Peker, 1955, 86). Mehmet Akif Ersoy'un Kastamonu Nasrullah Camiinde verdiği, vatan sevgisi içeren vaazlarının yankıları dalga dalga, en ücra köşelere ve yol geçmez köylere kadar yayılmıştı. Milli duygular şahlanmış, tüm Kastamonu Kuva-yı Milliyeci olmuştu (Ünal, 2000, 4).

Kastamonu vilayetinin Kuva-yı Milliye ile birleşmesinin önemi ise "Kastamonu ilinin birleşmesi demek Kuva-yı Milliye'nin kazanması demektir. Kastamonu Türkleri Büyük Asya'dan Küçük Asya'ya diğer Türkler gibi göçtükten sonra tarih boyunca düşman saldırısına uğramamış, göç etmemiş, milli ve dini kültürünü ilerletmiş, daima egemen yaşamış ve üreyerek etrafa yayılmışlardır. Mondros Mütarekesi'nden sonra doğu, batı, güney illeri işgale uğramış iken Sevr Antlaşması ile İtilaf Devletlerinin Kastamonu, Ankara, Konya vilayetleri gibi Orta Anadolu'yu Türklere ayırmaları manalı değil midir? Kastamonu Kuva-yı Milliye ile birleşmeseydi, zaferler kazanılmaz, Ankara'da tutunulmaz, daha zor şartlarda çarpışmalar yapmak zorunda kalınırdı." (Peker, 1955, 76)

2.1.4. Kastamonu’da Milli Mücadele Çalışmaları

2.1.4.1. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin Kuruluşu ve Faaliyetleri

Mustafa Kemal Paşa, Türk Ulusunun bekası için yapılacak çalışmaların şahsi olma niteliğinden çıkarılıp ulusun haklı sesinin tüm dünyaya duyurulması için ulusu temsil edecek bir kurulun varlığını gerekli görmüştü. Bu nedenle Mustafa Kemal Paşa ilk işareti 22 Haziran 1919’da Amasya’dan vermişti. Bu işaret “Anadolu ve Rumeli’deki ulusal teşkilatları birleştirerek, bir merkezden temsil ve idare etmek üzere, Sivas’ta genel bir ulusal kongre toplamaktı”(Atatürk, 2005, 46).

Paşa bu husustaki talimatlarını telgrafla sivil ve askeri makamlara da bildirmişti. Ayrıca İstanbul’da bulunan ve Milli davayla ilgilenmelerini istediği kimselere de birer mektup yazarak hizmete çağırılmıştı. Bu kişiler; Abdurrahman Şeref Bey, Reşit Akif Paşa, Ahmet İzzet Paşa, Seyit Bey, Halide Edip Hanım, Kara Vasıf Bey, Ferit Bey (Bayındırlık Bakanı), Ferit Paşa, Cami Bey, Ahmet Rıza Bey’dir (Atatürk, 2005, 50).

Sivas Kongresi 4–12 Eylül 1919 tarihleri arasında toplandı. Kongre 7 Eylül 1919 günü aldığı kararla Anadolu ve Rumeli’de kurulmuş olan bütün Müdafaa-i Milliye Cemiyetlerini, “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” adını taşıyan tek cemiyet haline getirdi. Müdafaa-i Hukuk, “ Türklerin millet olarak bağımsız bir devlet kurarak yaşamak hakkını, Osmanlı Hükümetine, İmparatorluğun diğer unsurlarına ve bu hakkı tanımayan Birinci Dünya Harbinin galip devletlerine karşı fiili bir mücadele sonunda elde etmeyi ifade etmektedir”(Eroğlu, 1990, 99).

Dokuz maddeden oluşan cemiyet talimatnamesinin ikinci maddesine göre; “Cemiyetin, köy, nahiye, kaza ve vilayetlerde birer teşkilatı bulunacaktı. Aynı zamanda bunlar birbirlerine bağlı idi. Vilayet teşkilatı taşra da en üst kuruluş durumundaydı” (Sarıkoçuncu, 1992, 111). Bunun sonucunda Vilayetlerde cemiyet şubelerinin açılması için çalışmalara başlandı. Bu vilayetlerden birisi de Kastamonu idi.

“17 Eylül 1919 tarihinde vali vekilliğine getirilen Defterdar Ferit Recai Bey Paşa’dan aldığı emirle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin Kastamonu ve çevresinde örgütlenmesine girişti. Esasen, Sivas’a gönül bağlamış olan eşraf ve ileri gelenler Milli Mücadele’ye destek için hazır vaziyette bulduklarından aynı gün merkezdeki cemiyet teşekkül etmiş ve günümüzde müzenin bahçesine katılmış olan Darü’l-kurra Medresesi binasında şube açılmıştı. Şubenin açılışı, Açıksöz Gazetesi’nin 28 Eylül 335 tarihli nüshasında halka duyurulmuştur. *“Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin bir şubesi bu defa şehrimizde küşad edilmiştir. Bütün fırka ihtirasatından uzak olarak sırf vatani maruz bulunduğu felaketten kurtaracak yolları araştırmakla uğraşan heyetin muvaffak olmasını Cenab-ı Haktan temenni eyleriz. Heyetin erkânı bervech-i zirdir”*, denildikten sonra isimler sıralanmıştır.”

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti unvanlarıyla beraber şu isimlerden teşekkül etmiştir:

Reis: Atabeygazi Dergâhı şeyhi eşraftan ve Nakibü’l-eşraf Kaim makamı Şeyh Ziyaeddin Efendi

İkinci Reis: Eşraftan, sabık mebus ve müderris Şemsizade Şükrü Bey

Aza: Bidayet hukuk Mahkemesi Reisi Ziya Bey

Aza: Bidayet Hukuk Üyesi Müderris Hacı Mümin Efendi

Aza: Tüccardan Tavukçuzade Ahmet Kamil Efendi

Aza: Tüccardan Akdoğanlızade Mehmet Ali Efendi

Aza: Operatör Doktor Ali Bey

Aza: 58. Alay II. Bölük Kumandanı Mülazımievvel(üsteğmen) Şevket Bey

Aza: Kastamonu Merkez Jandarma Takım Kumandanı Üsteğmen Remzi Bey

Kâtip Aza: İl İdare Meclisi Kâtibi Fazlızade Besim Bey (Çifçi, 2006, 136-137)

Yönetim kurullarına ilk seçilenler daimi kalmamış daha birçok yurtsever seçilmiştir. “Şeyh Ziyaeddin Efendi, Açıksöz gazetesi sahibi Hamdi Bey, Tavukçuoğlu Mehmet, Akdoğanlıoğlu Mehmet Ali Efendi değişmeden Milli Mücadele'nin sonuna kadar yılmadan çalışmışlardır” (Peker, 1955, 95).

Tarihte Türk milletini, sınıf imtiyaz parti farkı gütmeksizin ilk defa temsil eden bir cemiyete giren bu üyelerin hiçbiri menfaat ve ikbal gözetmemişlerdir (Peker, 1955, 93).

Cemiyet ilk başta, İtilaf Devletlerine protesto telgrafları çekmek mitingler düzenlemek gibi faaliyetlerde bulunmuş bu mitingler sayesinde halk, düşman tarafından işgal edilen yerlerden haberdar edilerek, halkın dikkati çekilmiştir. Aynı zamanda Ankara'da toplanacak Meclis'in önemi anlatılarak destek olunmuştur (Özkaya, 2011, 82). Faaliyetlerini büyük bir titizlikle yürüten heyet 19 Haziran 1919'dan beri çıkmakta olan ve Kuvay-i Milliye'nin yürekli bir sesi olan “Açıksöz” gazetesini haftada birden ikiye çıkarmış, bu arada İstanbul Hükümeti lehine yayın yapan “Zafer” gazetesi de yayın faaliyetine son vermek zorunda kalmıştır (Şahingöz, 1989, 142).

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin hizmetlerinden en önemlisi; “Orduya ve Kastamonu'dan geçen çeşitli kişilere yaptıkları yardımlardır. Cephede savaşacak askerin giydirilmesi konusunda Müdafaa-i Hukuk, biri Sedat Bey, diğeri Altağazadeler vasıtası ile iki parti elbise getirmiştir. Bu elbise arasında on bin kadar asker elbisesi ve kaput bezi vardı. Getirilen bu elbise Ankara'daki ordu levazım dairesine gönderilmiştir. Bütün bu elbisenin parası ise Kastamonulular tarafından ödeniyordu. Organizesini ise Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yapıyordu.” Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri daha sonra

Gençler Kulübü üyeleri ile işbirliği yaparak, hizmet alanlarını genişletmişlerdir. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti 5 Ağustos 1920 tarih ve 68 numaralı Açıksöz Gazetesine bir bildiri veriyordu. Bildirisine, besmele, birlik, beraberlik ve düşmana karşı hazırlık yapmanın gerekliliğinden bahseden iki ayetle başlamıştır. Daha sonra devamla halkın Cuma günü Oluk başında toplanacaklarını, herkesin birbiriyle tanışıp, birbirlerine sevgi ile bağlanacaklarını, ayrıca düşmana karşı kuvvet hazırlamak için hep birlikte kararlar hazırlayacaklarını belirtmişlerdir. Bildirisinde; vatanın yer yer düşman tarafından işgal edildiğini, bu işgaller karşısında Kastamonu halkının oturup bekleyemeyeceklerini, ellerinden gelen fedakârlığı göstermek zorunda olduklarını belirtmiştir. Düşman ta işlerimize sokulmuş, İslam'ın işgal edilmemiş son beldesi olan güzel Anadolu'muzun düşmana çiğnetilemeyeceği, mabetlerimizin düşman tarafından yıkılıp yakılmasına asla izin verilmeyeceğini, bunun için tembel tembel oturmak yerine, canla başla çalışılacağını, dünyanın en kötü durumunun, düşmanın boyunduruğu altında yaşamak olduğunu, hatta bunun ölümden daha şiddetli olduğu vurgulanmıştır. Çünkü düşman esareti altına aldığı milletleri hayvan gibi kendi hesabına çalıştırır. Mazlum milletlerin durumu ortada. İşte bu duruma düşmemek için, daha fırsat elde iken, daha düşman yurdu tamamen istila etmemişken hazırlanmak, dağınık kuvvetleri bir araya toplamak gereklidir. Ayrıca toplanan bu kuvvetlere talim yaptırarak tanzim etmek gerekir. Bildirinin son kısmında ise, Kastamonu'da binlerce, on binlerce gencin bulunduğu, bunların toplanarak ayrıca kaza ve köylerdeki gençleri de toplayıp, bunlara katmak suretiyle düşmana karşı muntazam bir kuvvetin hazırlanmış olacağı belirtiliyordu. Bu gençler Cuma günleri eğitime tabi tutulacak, eğitimleri tamamlandıktan sonra da cepheye gönderileceklerdir. Bu nedenle halkın Cuma günleri dükkânlarını kapatarak, bu eğitimle meşgul olmaları gerektiği belirtilmiştir (Söylemez, 1996, 169). Bu beyannameden de anlaşılacağı üzere Kastamonu halkı Milli Mücadele lehine yapmış olduğu her faaliyette Türk halkının başını asla yere eğdirmeyeceğini, bunun için yediden yetmişe, kadını erkeğiyle var güçleriyle yılmadan çalışacaklarını her fırsatta dile getirmekten çekinmemişlerdir.

Ferit Bey'in ardından Kastamonu Valiliğine atanan Cemal Bey'in çalışmaları bunlarla kalmamış "Kastamonuluların Milli Mücadele ye olan hizmetleri daha da artmıştı. Ferit Bey zamanında Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri il, sancak ve ilçe

merkezlerinde kurulmuş iken, Cemal Bey bu teşkilatlanmayı Heyet-i Temsiliye'nin emri, mıntika kumandanı Osman Bey'in de yardımı ile bütün bucak ve köylere kadar yaymıştı. Bu arada etrafta Kuvay-i Milliyeci oldukları söylenen bazı çetelerin halkı rahatsız etmeleri üzerine de tedbirler alarak Milli Mücadele'ye zarar verecek bu gibi faaliyetlere de mani oldu. Hatta bu konuda M. Kemal Paşa'ya yazdığı bir telgrafta, Kastamonu ili çoluk çocuğu ve taşı toprağı ile Kuvay-i Milliyecidir. Bu ilden ne istenirse ne emredilirse vilayetçe hepsinin yerine getirileceğini, içinde huzursuzluk çıkarsa ona da vilayetçe bastırılmaya gücü yeteceğini, fakat dışarıdan çeteci müfrezeler gönderilmek sureti ile halkın huzursuzluğa uğramasına izin vermeyeceğini (Şahingöz, 1989, 143)" bildirmesi kayda değer ve Cemiyetin önemini vurgulaması açısından son derece önemlidir.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, kuruluşundan başlayıp savaş sonuna kadar önemli çalışmalar yaparak, milli duyguların canlı kalmasından asker sevkiyatı, silah ve cephane nakli ve para toplama faaliyetlerine kadar her konu ile yakından ilgilenmiş ve göz ardı edilemeyecek büyük katkılar sağlamıştır.

2.1.4.2. Cuma Talimleri

Yurdun her tarafından gelen ve Türklük onurunu zedeleyen, istila ve mezalim haberleri halkın öfkeden yükselen ateşini her geçen dakika artırıyor. Genci yaşlısı, kadını erkeğiyle herkes düşmanın karşısına iman ve inançla çıkacakları güne hazırlanıyordu. İlk başlarda efeler, ağalar idaresinde silahlanarak mücadele eden milis güçlerin, düzenli ordular karşısında çok fazla kayıp vermeleri sonucunda bu kuvvetlerin düzenli hale getirilmesi gerekiyordu. Kastamonu'da bu eğitim Cuma Talimleri adıyla yapılıyordu.

1920 yılı temmuz ayı sonlarına doğru Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Gençler Kulübü yöneticileri yerli ve yabancı düşmanlara karşı hazırlıklı olmak amacı ile geniş çaplı eğitim düşüncelerini vali ve diğer yetkililere bildirerek bir toplantı düzenlediler. Toplantıya her mahalleden muhtarla üçer kişi davet edildi. Miralay Osman Bey'in idare ettiği bu toplantıda (Peker, 1955, 231) birlik beraberlik konuşmaları ardından "Sebilü'r

Reşad Dergisi sahibi Yaşar Eşref Edip Bey, Yunanlıların İnebolu'ya çıkarma yapmaları durumunda Kastamonu'nun düşebileceği feci duruma ve bundan sonrada Ankara'nın maruz kalacağı tehlikeye dikkat çekerek vaziyetin önemini anlattı. Mahalle temsilcilerinin, yetkililerin kendilerinden isteyecekleri her fedakârlığa hazır olduklarını ifade etmeleri üzerine (Çifçi, 2006, 334) yetkililer, her mahalle üçer takımlı birer bölük sayılarak tecrübeli çavuşlarla yedek subaylar kumandasında Cuma günleri toplanacak halka, kışla önü, Olukbaşı, Gümüşlüce meydanlarında askerlik eğitimi ve öğretimi yaptırılacağından şimdiden defterlerinin hazırlanmasına, mülhakata ve gazetelere yazılmasına söz birliği ile karar verdiler (Peker, 1955, 231).” Buna göre askeri depolar açılacak, eski yeni ne varsa bütün silahlar içtima mahalline getirilerek eğitim yapılacaktı (Çifçi, 2006, 335). Toplantıda genel bir seferberliğin ilanı ile 15 yaşından 45 yaşına kadar herkesin haftada üç gün talime gelmesi, gelmeyenlerin cezalandırılması da kararlaştırıldı. Haftada üç gün talim kararı daha sonra bire indirildi. Karardan sonra herkes iç içe üç halka olup el ele tutuştular ve yurdun savunması için canlarını vermeye ant içtiler (Açıksöz, 1933, 56).

İlk toplantı ve töreni bildiren 7 Ağustos 1336 tarihli Kastamonu Gazetesi Cuma Talimlerini “*Cuma Günkü Milli Tezahürat*” başlığı altında şöyle değerlendirmektedir.

“...Muazzez vatanımızın gündend güne istilaya uğraması halkımızı fevkalade gazaba getirmiş ve hain düşmanlara yekpare bir kitle halinde mukabelede bulunmak için Müdafaa-i Hukuk Heyetinin beyannamesi üzerine bu Cuma günü bütün dükkânlar kapanmış, zengin fakir bilcümle ahali Ameden çayırına akarak vatanın müdafası uğruna büyük bir milli sözleşmede bulunmuştur... (Çifçi, 2006, 338-339)”

9 Ağustos 1336 tarihli Açıksöz gazetesi ise Cuma talimlerini, “...*taraf taraf istilaya uğrayan zavallı yurdumuzun kurtuluşu ve mutluluğu için kalplerde husule gelen fevranı intikam, bu Cuma günü tam manası ile tezahür etmiştir...* (Çifçi, 2006, 339)” ifadeleriyle nitelemiştir.

Talimler her Cuma büyük bir titizlik ve özenle devam etmiştir. Kastamonu ve Açıksöz gazeteleri, talimlerle ilgili haberleri her hafta yayınlamışlardır. “ Bu eğitimlerin askerlik bakımından değeri az olabilirdi. Şu kadar ki Türk milletinin bir ideal uğrunda toplanarak birlik oluşu iç düşmanları ürkütüyor, dış düşmanları ise sarsıyor, sinirlerini bozuyordu. Çünkü bu günlerde İnebolu yolu ile Kastamonu’dan Ankara’ya geçen yabancı gazeteciler yol boylarındaki savaş araçlarını ve halk gücünün su gibi akışını ve Kastamonu’da yapılan halk eğitimlerini gözleri ile görüyor milli kalkınmaya şahit oluyordu (Peker, 1955, 236).”

Ağustos ayının ilk haftasından başlayarak ekim ayına kadar devam eden Cuma Talimleri, “4 Ekim 1920 tarihinde Kastamonu ve Bolu Havalisi Kumandanı göreviyle gelen Mirliya Muhittin Paşa tarafından sona erdirilmiştir. Muhittin Paşa, cephelerde eğitilmiş kolorduların kurulmuş olduğundan çete, milis gibi halk kuvvetlerine ihtiyaç kalmadığı; halk eğitiminden maksadın milli birliğin güçlendirilmesi ve halktaki ümitsizliğin giderilmesi olduğu ve bu maksat hâsıl olduğundan halkın işiyle gücüyle meşgul olup ekonomik kalkınmaya önem verilmesi sureti ile halka teşekkürlerini bildirerek eğitime son vermiştir (Çifçi, 2006, 346). Milli Mücadele tarihimize ilginç bir sahne olarak geçen Cuma Talimlerinin manevi tesirleri son derece önemlidir. Türk Milletinin vatan uğruna, bağımsızlık uğruna tek yürek tek beden oluşu dosta düşmana ancak bu kadar net gösterilebilirdi.

2.1.4.3. Kastamonu Gençler Kulübü

Milli Mücadele çalışmaları sürerken Kastamonu gençleri buna seyirci kalmadı. Elleriindeki imkânları sonuna kadar kullanarak faaliyetlerini düzenli bir şekilde yapmak için bir araya geldi.

“Kastamonulu gençler İstiklal savaşına katkıda bulunmak için önceleri Açıksöz gazetesinde toplanıyorlardı. Burada ne yapabilecekleri konusunda kendi aralarında tartışarak karar veriyorlardı. Bu gençler 2 Temmuz 1919’da “İhtiyat Zabitleri Şubesi” adı ile bir dernek kurdular. Bu dernek 2 Temmuz 1919’da Açıksöz Gazetesi idarehanesinde kurulmuştu. Bir müddet devam ettikten sonra Daru’l-Kurra

Medresesinin üst katında büyük odada 17 Şubat 1920’de “Kastamonu Gençler Kulübü” kuruldu (Açıksöz, 1933, 66-67). Başkanlığa sağlık müdürü Ferruh Niyazi Bey seçildi. Memur, esnaf, öğretmen, Kastamonu geçliğinin çoğunluğu kulübe üye oldu. İttihat Terakki’nin boş duran binası kulübe verildi (Kaynardağ, 1989, 123). (Bu bina bugün Kastamonu Müzesi’dir.)

Mustafa Eski, Kulübün kuruluş tarihini 2 Şubat 1920, ilk başkan ise Karahüseyinzade Abidin Bey olarak yazmıştır (Eski, 1995, 11). Kulüp kısa zamanda bütün Kastamonu gençliğini içine alacak kadar genişlemişti. Gençler akşamları bir coşku içinde kulübe doluyorlar ve savaşın durumunu görüşüyorlardı (Söylemez, 1996, 166).

Kastamonu Gençler Kulübü’nün çalışmalarından bahsedecek olursak; Memleketin hangi meselesi olursa olsun gençler bizzat ilgileniyor, çareler arıyor ve çözüm yolları bulmaya çalışıyorlardı. İçeride bulunan hainleri tespit edip ilgili makamlara bildiriyorlardı. Gençler Kulübü üyeleri aynı zamanda askeri işlerde de çalışıyorlardı. Yapılan Cuma Talimlerinde bu gençler “Takım Zabiti” olarak görev alıyorlardı. Ayrıca Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nde 8–10 genç görevlendirilmişti. Bu gençler askerler için alınmış elbise, çamaşır v.s. eşyaları birer birer teslim alıp yine aynı şekilde teslim ediyorlardı. Daima kitap okurlar, bilgilerini artırmaya çalışıyorlardı. Bu amaçla her üye elinde bulunan kitapları kulübe getirir, arkadaşlarının da bu kitaplardan faydalanmalarını sağlıyorlardı (Açıksöz, 1933, 73)

Kastamonu Gençler Kulübü’nün yaptıkları çalışmalardan birisi de düzenledikleri konferanslardır. Bu konferanslar sayesinde halkın kültür düzeyi yükseltilmeye çalışılmıştır. “Bu konferansların ilki Sevr Antlaşmasını protesto amacıyla verilmiştir. Bununla ilgili olarak Açıksöz gazetesinin 13 Kasım 1920 tarihli 96 sayısında şöyle bir haber yer almaktadır. “Bu Salı gecesi Gençler Kulübü’nde İstiklal Mahkemesi azasından Tefik Rüştü Beyefendi tarafından Sulh Muahedesi hakkında bir konferans verilmiştir. Sulh Antlaşmasının milli hayatımızı tamamen mahvetmeye matuf olan maddeleri, canlı birer misalle dinleyenlerin gözleri önüne serilmiş ve yüzlerce kişi tarafından sulh paçavrası nefretle yâd olunmuştur (Söylemez, 1996, 167).”

Kulübün en önemli etkinliklerinden biri kuşkusuz çıkardığı dergidir. Adı “Gençlik Mecmuası”dır. “Gençlerin ülke ve il sorunlarıyla olduğu kadar gençlik ve eğitim konularında da dile getirilecek düşünceleri vardı. Edebiyat, bilim ve sosyal yönü ağır basan bu dergi 15 günde bir yayınlanacaktı. İlk sayı 17 Ekim 1920’de çıktı. 30 Haziran 1921 tarihinde son sayısı olan 18. sayısı ile son bulmuştur. Birinci sayıda “Dergi, bilimi, ilerlemeyi, uygarlığı kendine kılavuz edinecek, gençler için bir meşale olacak, bir bilgi yuvası, sanat ocağı görevini yerine getirecektir” deniyordu. 18 sayı içindeki önemli başlıklar ise Yeni Türkiye, Barış Antlaşması, Dünya Barışı, İstanbul, Murahhaslarımız, Anadolu Daru’l-fünunu, Bir İhanet (Çerkez Ethem Olayı), Kütüphanelerimiz, Madam Gaulis’le Konuşma, Kızılay’a Yardım Edelim, Anadolu, İstanbul’da, Malta Adası’ndan Öz Vatan’a, Ulusal Uyanma, Kurtuluş Çareleri, Bizde Tiyatro gibi başlıklardan oluşmaktaydı (Kaynaradağ, 1989, 127-128).” Kulüp tarafından yayınlanan bu dergi belki de Milli Mücadele döneminde yayınlanan ilk gençlik dergisidir. Türk halkının Milli Mücadele’de yazdığı destanda vatansever Kastamonu gençliğinin faaliyetleri hiçte azımsanamayacak ölçüdedir. Yapılan konferansları, düzenlenen mitingleri, milli ruhu şahlandıran konuşmaları ile Kastamonu gençliği mücadeleye sonuna kadar destek vermişler savaşın cephe gerisindeki bütün hazırlıklarında etkin görevler alarak birer mücahit gibi çalışmışlardır.

2.1.4.4. İnebolu Gençler Mahfili (Birliği)

Mondros Mütarekesi’nin doğurduğu kötü sonuçlar ve azınlıkların tahammül sınırını aşan faaliyetleri Kastamonu merkezinde olduğu gibi ilçelerinde de gençleri ayağa kaldırmıştır. Hatta “ilk gençlik örgütlenmesi İnebolu’da oldu. 25 Kasım 1919’da İnebolu Gençler Mahfili kuruldu. Sadece Kastamonu’da değil Milli Mücadele döneminde kurulan ilk gençlik derneğidir (Kaynaradağ, 1989, 122).”

İnebolu Ticaret İdadisinden ve diğer mahalli gençlerden, Mustafa Selim, Mustafa Nuri, Asker Mustafa, Mustafa Fehmi, Mustafa Sıtkı, Cemal Azmi, Tapucu Kamil, Ahmet Hamdi, Ahmet Faik, Muallim Şükrü, Rizeli Abdullah, Baytar Sadık, Muallim Latif, Altıkulaç Mehmet, Trabzonlu Remzi, Cebeci Sabri gibi yürekli, imanlı ve ateşli gençlerden bazılarının mütarekeden sonra yani, 1919’dan önce şimdiki

Belediye binası olan eski medresenin reis odasında gizlice toplandıklarını haber alan Yüzbaşı Osman Nuri Bey'in önderliğinde eski İttihat ve Terakki Partisi Binası tutularak "İnebolu Gençler Mahfili" adı altında teşkilatlandılar (Peker, 1955, 44). Mahfilin açılış amacı, gençlerin millî menfaatler etrafında toplanması ve diğer taraftan da azınlıklara karşı bir birlik oluşturması idi. Önceleri maksatlarını gizleyen ve siyasetten bahsetmeyen gençlerin bu canlılıkları yerli Rumların gözlerinden kaçmamıştı. Rumlar bu cemiyeti dağıtmak için gizlice İngilizlere, patrikhaneye hatta İnebolu Kaymakamlığına ve Kastamonu Valiliği'ne yaptıkları ihbar üzerine tahkikat açılarak, cemiyetin yönetim kurulu üyeleri iki defa kaymakamlığa gelen İngiliz Komiseri'nin sorgularına maruz kalmışlardı (Söylemez, 1996, 160). Rumların şikâyetleri üzerine zaman zaman tahkikata uğrasalar da çalışmalarına devam etmişlerdir (Özkaya, 2011, 82).

İnebolu Gençler Mahfilinin ilkelerini ihtiva eden tüzüğü, günümüz gençlerine ışık tutması bakımından önemlidir.

"İnebolu Gençler Mahfilinin Tüzüğü:

1-Muhitin seviyesini nazar-ı dikkatten uzak tutmayarak ve halkın kültür seviyesini göz önünde bulundurarak siyasetten uzak olmak şartıyla memlekette milli terbiye, milli tarih ve milli hayat tarzını temin etmek amacıyla köyler ve nahiyelerle sıkı temas halinde olmak.

2- Cemiyet bu maksadını temine aşağıdaki surette çalışacaktır.

Risale ve gazete neşretmek, konferanslar vermek, gece dersleri ve mektepleri açmak, kitaplar yazmak, fukaraya, zuafaya (zayıflara) yiyecek yardımı, şehit çocuklarına ve sanatkârlara yardımcı olmak, memleketi istila etmiş olan dilenciliği kaldırarak hakiki fukarayı ayırıp bunlardan çalışabilecek durumda olanlara iş bulmak.

3- Terbiye esaslarından olan büyüklere hürmet, küçüklere muhabbet hissini yükseltmek; ecdadımıza ait büyükleri numune-i imtisal (örnek teşkil etmek) üzere halka anlatmak; unutulmaya yüz tutmuş milli sanatları canlandırmak için lazım gelen teşebbüslerde bulunmak.

4- Fakir çocukları okutmak, mektep talebesinin muhtaç olanları için kitap, defter, kalem, kâğıt, elbise, ayakkabı v.s. tedarik etmek.

5- Halkı mübarek günlere ve gecelere hürmet etmeye teşvik, davet ve bu hususta hürmetsizliği görülen zevatı irşat ve ikaza gayret etmek; her şeye tercihen dini mev'iza ve toplantılara halkı alıştırmak; cami, mescit ve kabristan gibi yerlerin iyi korunması için lazım gelen teşviklerde bulunmak.

6- İhtikâr, ihtiras ve menfaatperestlik hislerini halktan gidermeye çalışmak.

7- Düğünlerdeki güzel adetleri muhafaza ve lüzumsuz alışkanlıklar ve masrafları kaldırmaya çalışmak.

8- Alkollü içeceklerin maddi ve manevi zararlarını anlatarak halkı bundan vazgeçirmeye çalışmak” (Çifçi, 2006, 77-78).

Hazırlanan tüzükten de anlaşılacağı üzere Gençler Mahfili, milli ve manevi değerlere sahip çıkarak bu değerleri canlı tutmaya çalışmıştır. Vatanın kurtuluşu ve milletin bağımsızlığına katkıda bulunmak için kurulan bu birlik, Türk ulusunu eski günlere kavuşturmayı kendisine ilke edinmiştir.

Aynı zamanda Mustafa Kemal Atatürk'e telgraflar çekerek Milli Mücadele ile ilgili haberlerin kendilerine de ulaştırılmasını istemişlerdir. Atatürk'ün, birliğin 4 Nisan 1920 tarihli yazısına cevabı şu şekildedir: “Anadolu'nun muhtaç olduğu havadis ihtiyacını Anadolu Ajansı tatmin ediyor. Vazifenin sizlerce de takdir edildiğinin

memnuniyetle görülmesi sebebiyle, Ajans bildirilerinin mümkün olduğu kadar geniş bir sahada, hatta köylere varıncaya kadar ulaştırılmasına yardımcı olmanızı rica ederiz” (Kocatürk, 2007, 214). Bu yazışma Gençler Mahfili'nin çalışmalarını ne ölçüde yaptığını gözler önüne sermektedir.

İnebolu Gençler Mahfili, Milli mücadele'de Kastamonu ve çevresi gençliğine cesaret, Karadeniz şehirlerine örnek olmak şerefiyle ne kadar övünse azdır (Çifçi, 2006, 80).

2.1.4.5.Kastamonu Muallimler Cemiyeti

Milli Mücadele döneminde Kastamonu'da kurulan cemiyetlerden birisi de Kastamonu Muallimler Cemiyetidir. “16 Kasım 1919'da çalışmalarına başlamıştır (Sarhan, 1994, 342). Kastamonu Maarif Müdürü Talat Bey'in başkanlığını yaptığı cemiyet amaç olarak milli hürriyetin kazanılması ve öğretmenler arasında dayanışmayı ele almaktadır.

Muallimler Cemiyetinin önceleri Gençler Kulübü ile herhangi bir bağı yoktu. Fakat daha sonraları Gençler Kulübü ile el ele vererek aynı ülkü etrafında toplanıp (Söylemez, 1996, 165) çeşitli konferanslar ve müsamereler düzenleyerek halkı aydınlatmaya çalışmışlardır.

2.1.4.6.Hilal-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti

Mücadele döneminde Kastamonu da önemli hizmetlerde bulunan cemiyetlerden bir diğeri de Hilal-i Ahmer Cemiyeti'dir.

“ Cemiyet 26 Ocak 1921 tarihinde kurulmuştur. İlk kurucuları şu kişilerdir: Kolordu Kumandanı Muhittin Paşa, eski mutasarrıflardan Reşit Bey, Encümen üyesi Hilmi Bey, Sağlık Müdürü Ali Bey, Şeyh Ziyaettin Efendi, Op. Cemil Bey, eşraftan hacı Necip Efendi, ulemadan Sofuzade Tefvik Bey, Dr. Zekai Bey, tüccarlardan

Evliyazade Abdullah Bey ile Nuhzade Numan Bey ve Hüsnu Açıksöz. Kendine özgü yöntemlerle çalışan; para ve eşya toplayan bu dernek, muhtaçlara yardım yanında, Kastamonu'dan gelip geçenlere, muhacirlere ve orduya çok önemli yardımlar yapmıştır.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti Kastamonu şubesi, 1921 yılında ülke genelinde en çok hizmet veren bir dernek olmuş ve bundan dolayı takdir edilmiştir (Eski, 1995, 13).

2.1.4.7. Diğer Dernek ve Cemiyetler

Milli Mücadele döneminde Kastamonu'da faaliyet gösteren cemiyetler içinde Müdafaa-i Hukuk, Gençler Kulübü, Gençler Mahfili, Hilal-i Ahmer Cemiyeti daha çok dikkat çekenlerdir. Ancak bunlardan başka kurulan dernek ve cemiyetler de vardır. Bu derneklerden kısaca bahsedecek olursak;

Kadınları Çalıştırma Derneği: Hanımlara biçki, dikiş, nakış, oya, dantel ve örgü gibi el sanatları öğretmek için 1920 yılında kurulmuştur.

Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgeme) Cemiyeti: 19 Şubat 1922'de kurulmuştur. Çocukları korumak ve yardım etmek için para ve eşya toplamış, sünnet düğünleri yapmış ve bunlara benzer faydalı çalışmalarda bulunmuştur.

Kastamonu İlim Derneği: Kastamonu Vilayeti'nin tarihini, coğrafyasını, ekonomisini ve sosyal durumunu incelemek ve bu konularda çalışmalar yapmak üzere 1922 yılında kurulmuştur.

İçki ile Mücadele Derneği: Vali Cemal Bey'in başkallığı altında kurulmuştur. İçkinin kötülükleri hakkında halkı aydınlatan çalışmalar yapmıştır.

Himaye-i Ahlak Derneği: 6 Eylül 1921'de kurulmuştur. Derneğin gayretleri ile genel ahlakın korunması hususunda çeşitli konferanslar verilmiş ve makaleler yazılmıştır (Eski, 1995, 14).

Kurulan bütün dernek ve cemiyetler; halkın umutsuzluğa düşmeden cephedeki askerinin ardında hiçbir zulme boyun eğmeyerek düşmana karşı dimdik ayakta durmanın, üstün gayret ve çalışmaların bunun yanı sıra var olma çabalarının bir ürünüdür.

2.1.5. Kastamonu'da İşgallere Karşı Faaliyetler

Türk milleti vatanı söz konusu olunca tarihin hiçbir döneminde haksızlığa, zulme boyun eğmemiştir. Kanının son damlasına kadar mücadele etmiştir. Mücadelesini sadece silahla, top ve tüfekte değil, göğüslerindeki imanlarıyla, durmadan yükselen sesleriyle desteklemişlerdir. Kastamonu'da da bu sesler arşa ulaşmıştır.

Mehmet Şahingöz işgallerin Milli Mücadele içerisindeki yerini şöyle ifade etmiştir;

Millî Mücadele tarihimizde mühim yeri olan üç büyük hadise vardır. Bunlardan ilki İzmir'in Yunanlılarca işgali. İkincisi, Güneydoğu Anadolu bölgesinde Fransız elbiseli alandaki Ermeni mezalimi. Üçüncüsü de, bütün İslâm âleminin payitahtı ve hilâfet merkezi olan İstanbul'un İngilizlerce işgali. Bu Üç hadise İtilâf Devletlerinin ne yapmak istediklerini çok belirgin bir şekilde ortaya koymuş, galip devletlerin Türkiye'yi yok etme çabaları açıkça ortaya çıkmıştır (Şahingöz, 1995, 418-419). İşte Türk milleti bu hain emeller karşısında yılmamış seslerini yetkili makamlara duyurabilmek için ellerinden geleni yapmışlardır.

2.1.5.1. İzmir'in İşgalini Protesto Mitingi

İzmir'in Yunanlılar tarafından hunharca işgali bütün Türk ulusunu yasa boğmuştu. Ancak Türk ulusu, bitmek tükenmek bilmeyen azmi ve gönüllerindeki sonsuz vatan, millet aşkı ile bu günleri de geride bırakıp refaha erecekleri günün hayali ile mücadelelerine sınıksız sarılarak işgale olan tepkilerini, gerek düzenlenen mitinglerle

gerekse devlet erkânlarına çekilen telgraflarla dile getirmişlerdir. Anadolu'nun her şehrinde bağımsızlık meşalesi ateşlenmiştir. Bu şehirlerden birisi de Kastamonu'dur.

Milli Mücadele boyunca memlekette vuku bulan olaylar Kastamonu halkı tarafından dikkatli bir şekilde takip edilmiş ve Kastamonulular tepkilerini göstermekten çekinmemişlerdir. İzmir'in Yunanlılarca işgalinin duyulması üzerine "16 Mayıs 1919 günü 'Milli Matem' ilan edilerek Kastamonu ve mülhakatında mitingler tertip edilmiş ve haksız işgaller şiddetle protesto edilmiştir. Bütün halk; okullar, askerler, sivil memurlar, medreseler, hocalar ve şeyhlere varıncaya kadar toplanan ahali büyük bir miting yapmıştır. Mitingde ateşli sözler söylenerek protesto telgrafları çekilmiştir." (Peker, 1955, 29) Mitingin akabinde çekilen telgraf 19 Mayıs 1919 tarihli İstanbul'da yayınlanan İstiklal gazetesinde neşredilmiştir. 'Eşraftan ve Meclis-i umumi azasından Ahmetzade Necip' imzasıyla İtilaf Devletleri'nin İstanbul'daki temsilcilerine gönderilen bu telgrafta şöyle deniliyordu:

"İzmir şehrinin Yunan Hükümeti'nin askeri işgal altına verilmek üzere olduğunu büyük bir üzüntü ile ele aldık. Bu umumi herc-ü mercten dünyayı kurtaracak Reis-i Cumhur hazretlerinin prensiplerine istirahat ile teselli olan Türker'in İzmir'de emlak, arazi ve nüfus itibarıyla tahakkuk etmiş olan büyük ekseriyet ile üç yüz seneden beri Osmanlı hâkimiyetinin ticari ve iktisadi istinatgâhı olup, Anadolu'nun dâhili emniyeti ile harici münasebetlerinin giriş ve çıkış noktası bulunduğundan, hak ve adaletin yegâne hamisi olan bağlı bulunduğunuz hükümetlerinizin nezdinde asilane müdafaa etmenizi Kastamonu şehri ve ahalisi namına otuz bin nüfusun tercümanı olarak müracaat etmekle şeref duyuyoruz" (Şahingöz, 1989, 135).

Mustafa Kemal Atatürk'ün henüz Samsun'a ayak basmadan, havzada milli mücadele fitilini ateşlemeden önce, İzmir'in işgalinden bir gün sonra düzenlenen bu miting Kastamonu halkının Milli Mücadele'deki önemi açısından dikkat çekicidir.

Bu telgraftan başka “İnebolu’da basılan binlerce protesto kartı da İtilaf Devletleri temsilcilerine ve tanınmış yabancı adreslere posta ile gönderilmiştir”(Şahingöz, 1989, 135).

İlk mitingden sonra “Mustafa Kemal Paşa’nın 28 Mayıs 1919’da Havza’dan gönderdiği telgraf üzerine İzmir, Manisa, Aydın’ın işgaline sukut edilmeyerek üç gün süreyle mitingler düzenlenmiş ve İtilaf Devletlerine protesto telgrafları çekilerek” (Eski, 1990, 10) tepkiler dile getirilmiştir.

İşgal süresince her türlü fedakârlığa katlanan Kastamonu ahalisi “9 Eylül 1922 günü şanlı bayrağımızın İzmir Hükümet konağına çekilmesiyle” (Eski, 1995, 63) bu sefer tören ve şenliklerle Kastamonu’yu inletmişlerdir. Belediye başkanı Fazıl Berki Bey yapılan törende kalabalığa hitaben yaptığı konuşmasında İzmir’in kurtuluşunu şöyle ifade etmiştir. “...Müjde, İzmir’imize kavuştuk. Eminim ki İzmir’in geri alınmasından dolayı sevincimizi ilan ettiğimiz şu anda, Sultan Osman’ın türbesi dahi kurtulmuştur. Biz İzmir’i almakla Yunan’ı değil İngiliz’i yendik. İngiliz’in bel kemiğini kırdık. İzmir’i almakla, Türk’ün bıçağı İngiliz’in hayat düğümünü kesmiş oldu. Misak-Milli’imiz gerçekleşmedikçe kılıcımızı kına koymayız...”(Eski, 1995, 64) Diyerek sevinci ve coşkusu dile getirmiştir.

Belediye önündeki bu konuşmalardan sonra Namazgâh meydanına gelinmiş burada Açıksöz başyazarı ve Kastamonu Sultanisi edebiyat öğretmeni İsmail Habib Sevük son üç yılı özetleyen bir konuşma yapmıştır. Ordumuzu ve milletimiz şad eden bu konuşmanın Açıksöz gazetesi tarafından yayınlanan bazı bölümlerini ele almakta yarar vardır.

İsmail Habib Bey, zaferin önemini hakkıyla anlamamız için felaketin büyüklüğünü şöyle ifade etmiştir.

“Giden yalnızca İzmir değil, bir Bursa değil, bunlarla beraber giden bütün bir vatan, bütün bir istikbal, bütün bir tarihti. Yunan her girdiği yere

hâkimiyetin yanında ölümü de beraber getirdi. Onun her girdiği yerde İslamlar, haçın yanında çarmıhı da beraber gördüler. Teselya'da bir milyon İslam vardı. Kırk, elli sene içinde orada ne İslamlardan bir numune, ne İslamiyet'ten bir nişane kaldı. Yunan Girit'i de beş on senede Teselya'ya çevirmiş; Makedonya'yu da üç, beş senede Girit'e benzetmiş; şimdi de İzmir'i, Bursa'yı, Edirne'yi ve sonra İstanbul'u ve bütün Anadolu'yu Girit'e, Teselya'ya benzetecekti. Evet, felaket çok büyüktü. Felaket hayallerin alamayacağı kadar büyüktü. Fakat bu millet, bu felaketten daha büyük çıktı.”

O, daha sonra Padişah ve Osmanlı Hükümeti'ni sert bir dille eleştirmiş ve düşmana nasıl karşı koyduğumuzu izah etmiştir.

“Bize o zaman, hariç düşman, dahil düşman, sağ düşman, sol düşman, su düşman, kara düşmandı. Fakat bu millet bütün bunların ortasında granit kaya gibi ilahi bir celadetle ayağa kalktı ve gök gürlemesini andıran bir sada ile haykırdı! Hayır, efendiler bu millet yatakta değil ayaktadır. Biz bu büyüklüğü ne sayede gösterebilmiştik? Hiçbir şeyimiz yokken ve her şeyimiz dağılmışken, her şeyiyle donanmış olarak gelen düşmana nasıl ve ne ile karşı koyabilmiştik. Onlar askerlerini vagonlarla, biz çarıklarla sevk ediyorduk. Onlar mühimmatlarını kamyonlarla getiriyor; biz, kadınlarımızın sırtında taşıyorduk. Onların otomobillerine mukabil, bizde ancak kaplumbağa yürüyüştü kağnılar vardı. Düşman yağmur yerine kurşun, kurşun yerine gülle, gülle yerine zelzele yağdırırken; biz zaman oldu ki, her gülleye bir kurşun, her kurşuna bir süngü, her süngüye bir yumrukla mukabele ettik. Öyle iken biz onları yine yendik. Çünkü düşmanlar her şeyi hesap etmişler, lakin Türk ruhunun büyüklüğünü hesap edememişlerdi.”

İsmail Habib Bey daha sonra, yüksek rütbeli bir İngiliz subayının İstanbul'da söylediği, “Bu ne ateştir ki nerede söndürsek ötede parlıyor.” Sözüünü hatırlattıktan sonra şöyle devam etmiştir.

“İngilizler bu alevi söndürmek için her şeyi yaptılar. Bulutlarla yağmur hortumlarla su döktüler. O kadar gayret karşısında, bu alev bir yanardağ kaynaması olsa sönerdi. Lakin bu ateş sönmedi. Çünkü o ateş Türk ruhunun ilahi bir alevidir.”

Konstantin İzmir’e çıktığı vakit askerine neşrettiği beyannamede; “İki bin sene size bakıyor!” demişti. Çünkü iki bin senenin gözü hiç böyle bir mağlubiyet görmemişti.

Venizelos’un oğlu, Bursa’da, Osman Gazi’nin türbesinde, kılıcıyla bu ilk padişahımızın sandukasına vurarak; “Kalk ey Türk! Bak bütün tarihin nasıl devriliyor.” demişti. Osman’ın ruhu da şimdi ona haykırıyor: “Bak Yunan p..., bin senelik bir tarih, yüz senelik bir tarihi nasıl önüne katıp sürüklüyor!”

İsmail Habib Bey bundan sonra İzmir’in kurtuluşunun yaşattığı sevinci şöyle ifade etmiştir.

“İzmir! Yunan’ın nasırlı ve melun pençesine en evvel o düşmüştür. Üçbuçuk senedir o pençede o inlemişti. Güzel İzmir, artık bütün o Üçbuçuk senenin azabını, felaketini unuttun değil mi? Mademki senin o felaketin, bütün bir milleti ayağa kaldırdı, mademki senin kurtuluşun bir milleti kurtardı! Aziz ve kahraman ordu daha kurtarılacak yerler, daha bize kavuşturacağın beldeler var. Osman Gazi’nin türbesini de kurtardıktan sonra git, o ilk padişahın, son hain ve nankör torununun elinden yedi tepeli beldeyi de kurtar.” (Eski, 1995, 68)
Diyerek İstanbul’u işaret etmiştir.

2.1.5.2. İstanbul’un İşgaline Tepkiler

Mustafa Kemal Paşa, İtilaf devletlerinin durumunu, isteklerini çok iyi değerlendirmekteydi. Meclis-i Mebusan’ın çalıştığı tarihlerde, istihbarat servisimiz İtilaf Devletleri’ne göre çok daha iyi durumdaydı (Özkaya ve diğerleri, 2005, 255). İtilaf

Devletleri İstanbul'un işgaline ve Kuva-yi Milliye öncülerinin tutuklanmasına Birinci Londra Konferansında karar vermişlerdi. 15 Mart'ta İstanbul'da mülki ve askeri tanınmış 150 Türk aydını tutuklanmış ve 16 Mart 1920'de İstanbul İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edilmişti (Yalçın ve diğerleri, 2009, 188). Mustafa Kemal'in tahminleri bir kez daha doğru çıkmıştı. Her vatansever O'nun etrafında halkalanmaya başlamıştı. Artık en geçerli ferman Mustafa Kemal'in fermanıydı (Yalçın ve diğerleri, 2009, 189). Mustafa Kemal yayınladığı bildiride İstanbul'un işgalinin bütün İslamiyet ve Halifeye karşı bir saldırı olduğunu, bu saldırının Türk'ün gücünü daha da artıracığını duyurmuştu.

Osmanlı ülkesini taksim etme kararı alan İtilaf Devletleri Sulh Konferansı maskesi altında bir araya gelerek bir taraftan Türk milletini oyalamaya çalışırken diğer taraftan kararlaştırdıkları planı uygulamaya devam ediyorlardı. Nihayet planın en alçak kısmı uygulama safhasına geçirilmiştir. 700 yıllık Osmanlı Devleti'nin ve İslam âleminin başkenti İstanbul işgal edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin tarihin arşivine kaldırılması anlamına gelen bu haberi halka duyuran 21 Mart 1336 tarihli Açıksöz "**Niçin İşgal Etiler**" başlığı altında işgale kadar gelinen safhaları sıralamaktadır:

"İtilaf Devletlerinin şimdiye kadar memleketimizi taksime yol bulmak için tevessül ettikleri muhtelif tedbirler malumdur.

Evvela, Ferid Paşa ile birlikte milleti müdafaasız bir halde ecnebi idaresine esir etmek ve memleketin muhtelif kısımlarını galip devletler idaresine ilave eylemek düşünülmüştür. Kuva-yi Milliye'nin milletin topyekun desteğiyle istiklalini müdafaa hususunda gösterdiği azim ve metanet bu tasavvuru alt üst etti.

Saniyen, Kuva-yi Milliye'yi işgal ederek (aldatarak) onun müsaadesiyle şarkta bir nüfuz siyaseti takip etmek için Heyet-i Temsiliye'ye müracaat eyledi. Heyet, milletin istiklalini ve vatanın bütünlüğünü temin etmedikçe ve özellikle işgal sahalarının boşaltılmasına teşebbüs olunmadıkça hiçbir müzakereye yanaşmadı.

Salisen, Kuva-yı Milliye ile birlikte hareket eden hükümetlerin icraatına müdahale etmek suretiyle milli birliği sarsmak ve hainane muhalefetleri destekleme ve kışkırtmaya cüret yolu takip olundu. Milli birliğin teşkil ettiği metanet ve dayanışma karşısında bu hücumlar da eridi.

Rabian, memleketin mukadderatı hakkında endişe verici kararlar verildiğinden bahsolunmak suretiyle kamuoyunun tazyikine çalışıldı. Milli birliğin teşkil ettiği metanet ve dayanışma karşısında bu savletler de eridi...

... Giriştiğimiz istiklal ve vatan mücadelesinde Cenab-ı Hakkın avn-ü inayeti bizimledir.”

İstanbul'un işgali, galip devletlerin toplantılarından insafli bir karar çıkması ihtimaliyle ümitlenen safdillerin sayısını da azaltmış, Türk milletinin milli hislerini galeyana getirmiş ve milli dayanışmayı had safhaya ulaştırmıştır (Çifçi, 2006, 203-204).

2.1.5.3. Güneydeki İşgalleri Protesto Mitingleri

Millî Mücadele'nin hiç kuşkusuz önemli safhalarından biri de Güneydoğu Anadolu Bölgesinin İngilizler tarafından işgali ve daha sonrada Fransızlara devridir. Mondros mütarekesini müteakip Güneydoğu Anadolu Bölgesi İngilizler tarafından işgal edilmişti, İngilizler Fransa'ya karşı bir pazarlık konusu olarak ellerinde bulundurmamak amacıyla petrol sahası Musul vilayetiyle birlikte Kilis, Cerablus, Birecik, Urfa, Maraş ve Ayıntab'ı işgale başladılar. İngilizler, işgalden sonra başka yerlere göç etmiş olan Ermenilerin bölgeye gelmesini temin ettiler. Fransız ve İngilizlerin açık desteğinden cesaret alan Ermeniler bazı yerli halka hakaretlerde bulunmakta ve fırsat buldukça saldırmaktaydılar, öyle ki, İngilizler Ermenilerin bu gibi şımarıklıklarının ve tecavüzlerinin gittikçe arttığını ve Türkler üzerinde, İngilizlere karşı devamlı bir reaksiyon yarattığını gördükçe Türklerin ayaklanmasına sebep olacağı düşüncesiyle tedbir almaya başladılar (Şahingöz, 1995, 421). Hem Ermenilerin bu hareketlerinin riskli olmaya başlaması hem de dikkatini ağırlıklı olarak Ortadoğu petrollerine çeviren,

bu bölgedeki Fransız ihtiraslarını dizginlemek amacıyla İngilizler 15 Eylül 1919'da imzaladıkları Suriye İtilâf namesi gereğince söz konusu şehirleri Fransızlara terk etmişlerdir. Böylelikle Fransızlar Osmanlı Devleti'ne karşı birçok kez isyan eden ve Türklere karşı büyük bir husumet besleyen Ermeniler ile takviye ettikleri kuvvetleriyle Urfa, Antep ve Maraş halkına karşı planlı bir saldırı, tecavüz ve katliam hareketine girişmişler ve Anadolu'nun güneydoğusunda hâkimiyet tesis etmek istemişlerdir (Özkaya, 1981, 108-109; Yalçın ve diğerleri, 2009, 230).

Urfa, Antep, Maraş ve havalisini Fransızlara devri üzerine memleketin her tarafında olduğu gibi, Kastamonu'da da mitingler yapılarak bu haksız işgal protesto edildi.

Mustafa Kemal Paşa'nın Güney Vilayetlerinin "Suriye İtilafnamesi" icabınca Fransızlara devredildiğini ve Fransızların da bu vilayetleri işgale başladıklarını bildiren 14.11.1919 tarihli telgrafını alan Kastamonulular, büyük bir miting yapmaya karar verdiler. Nasrullah Meydanı'nda toplanan köylü, kentli binlerce kişi arasında miting heyetinden söz alanların dokunaklı sözleri dinleyicileri öylesine coşturur ki, yurdun istiklali için ölüncüye kadar çarpışacaklarına yemin ederler. Şehitlerin ruhuna Fatihalar okurlar. Hazırladıkları bir protesto telgrafını da, İstanbul'da İngiltere, İtalya, Fransa, Amerika siyasi temsilcilerine çekilmek üzere sadrazamla, gazetelere tebliğine kara vererek, dağılırlar. Miting kararlarını ihtiva eden bu telgraf başta Belediye Reisi Tevfik ve şehrin ileri gelenlerinin imzaları ile gönderilir (Şahingöz, 1989, 136). Bunun akabinde Açksöz Gazetesi 16 Kasım 1919 tarihli nüshasında "**Adalet-i Cihan Ne İmiş**" başlığı ile İngiliz devlet adamlarının dünyaya adalet dağıtmak için yola çıktıklarına dair irad ettikleri uzun ve iddialı nutuklarına rağmen yapılan adaletsizliğe dikkat çektikten sonra Heyet-i Temsiliyeden vilayetlere çekilen telgraf ile işgale karşı İstanbul Hükümetine ve işgal kuvvetleri temsilciliklerine çekilen protesto name metinlerini aynen yayınlamıştır (Çifçi, 2006, 163). Mondros Mütarekesi imzalandığı sırada işgal hudutları haricinde bulunan Adana, Antep, Maraş ve Urfa'nın Mütareke'ye aykırı olarak işgal edildiği belirtilen Açksöz gazetesinin bir başka yayınında daha sonra şu ifadeler de yer alıyordu: "...İstatistikî araştırmalar sonucunda ortaya çıktığı gibi bölge halkının ezici bir çoğunluğu Türk'tür ve Türk vatanının ayrılmaz bir parçasıdır.

Bu işgal milletlerarası hukuka, Wilson Prensiplerine, büyük devletlerin yayınladıkları ilkelere aykırıdır. Mütareke neticesinde geleceğini İtilaf Devletlerinin hakkaniyetine bırakmış olan ve istiklalini koruma hususunda her türlü fedakârlığı göze almış olan Türk'ün öz vatanının işgalinden vazgeçilmelidir.” (Akbiyık, 1988, 791) Görüldüğü gibi gerek mitinglerle ve çekilen telgraflarla gerekse basın aracılığıyla işgaller şiddetle kınanmıştır. İşgaller akabinde ki bir başka mitingde Elbistan Heyet-i Merkeziyesi'nin 23.1.1920 tarihinde “Umum Heyet-i İdarelere” bir telgraf göndererek Maraşlılara yapılan mezalimin protesto edilmesini istemesi üzerine yapılmıştır.

Kastamonu'ya gelen telgraf üzerine, 1 Şubat 1920 tarihinde Kastamonu Ahalisi Nasrullah Cami-i Şerifinde toplanarak bir miting yaptı. Mitingde, heyecanlı bir konuşma yapan Hacı Mümin Efendi, hadiseyi teferruatı ile anlatarak, meseleyi en acıklı noktalarına kadar açıkladı. Mitingde yardım kararı alınarak acil ihtiyaçlarını gidermek üzere bin lira toplandı (Şahingöz, 1989, 138).

Türk milletinin güney vilâyetlerimizin işgali karşısında gösterdiği bu manevi desteğin yanı sıra, Maraş bölgesine önemli ölçüde maddi yardım yaptığını da görüyoruz.

21 Ocak 1920'de başlayan ve 11 Şubat 1920 tarihine kadar devam eden şehir içindeki çarpışmalar sonucunda Maraş'ta önemli ölçüde yiyecek ve giyecek eksikliğini yerinde tespit eden Mustafa Kemal Paşa, 10 Şubat 1920 tarihinde yurt çapında bir genelge yayınlandı. Mustafa Kemal Paşa bu genelgede şöyle diyordu:

“İnsaniyetin tüylerini ürpertecek zulümlere maruz kalan Maraş'lı kardeşlerimizin ihtiyacını karşılamak ve imdatlarına yetişen kahraman Kuvay-ı Milliye fertlerinin zaruri masraflarına sarf edilmek üzere toplanacak yardımların, Maraş Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyesi emrine ödenmek üzere Ziraat Bankası Elbistan şubesine gönderilmesi rica olunur.” (Akbiyık, 1991, 592) Bu genelge üzerine diğer illerde olduğu gibi Kastamonu'da da bir yardım faaliyeti başlamıştır.

Kastamonu kadınları Mekteb-i Sultani konferans salonunda, Maraş halkına yardım maksadıyla bir musiki yarışması düzenlendi. Bu yarışmada Maraş'a gönderilmek üzere hanımlar kendi aralarında yüzaltmışbeş lira yardım topladılar. Daha sonra Kastamonu'da kurulan bağış komisyonu herkesin durumuna göre yardım toplamaya başladı. Toplanan bin lira Maraş halkına verilmek üzere Ziraat Bankası Elbistan şubesine, 8 Şubat 1920 tarihinde gönderildi. Bu faaliyetler üzerine Elbistan Heyet-i Merkeziyesi tarafından Kastamonu Heyet-i Merkeziyesi'ne bir telgraf çekilerek yapılan yardımlar için teşekkür edildi (Akbıyık, 1991, 593-594). Yapılan yardımlarda Kastamonulu, köylü, kentli binlerce kadının katılımı ile yapılan mitinglerde azımsanamayacak ölçüde ses getirmiştir. Bu faaliyetlere ikinci bölümde ayrıntılı olarak değinilecektir.

2.1.6. Kastamonu ve Havalisinde Zararlı Faaliyetlere Karşı Kurulan Mahkemeler

7 Kasım 1982 tarihli T.C. Anayasası'nın 119. ve 120. maddeleri, olağanüstü hal ilanını gerektirecek hususları izah ettikten sonra 122. maddesinde de, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali ilanını gerektirecek durumları şu şekilde izah eder: "Olağanüstü hal ilanını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi, ayaklanma olması... Ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten ve dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması..." dedikten sonra devamla, " bu gibi durumlarda Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu ve TBMM hangi hükümlerin uygulanacağını, hürriyetlerin nasıl kısıtlanacağını veya vatandaşlar için getirilecek yükümlülükleri kanunla düzenler denilmektedir (Safran, 1988, 115). Günümüzün anayasalarında bile olağanüstü durumlar tedbirler alınmışken, Milli Mücadele sırasında gerçekleşen ölüm kalım mücadelesinin, hangi olağanüstü şartlar altında yürütüldüğünden ve bu şartların bir parçası olan İstiklal Mahkemeleri uygulamalarında, Kastamonu İstiklal Mahkemesi'nin önemi ve faaliyetlerinden bahsedeceğiz.

Birinci Dünya Savaşı'nın ağır sonuçlarına Mondros Mütarekesi ve akabinde başlayan işgaller, kargaşa, işkence ve zulümlerde eklenince halk, omuzlarında mücadelenin yükünü daha da ağır hissetmeye başlamıştı. İstanbul'un işgali ile de

meydana gelen otorite boşluğu iyice kendini göstermiş, bu sonuçlar Milli Mücadeleyi olumsuz etkileyecek kadar büyümüştü. Fakat çıkılan bu yolda hiçbir ihanete, aksaklığa yer yoktu. İşte bu yüzden İstiklal yolundaki taşları ayıklamak için bir kurulun varlığına ihtiyaç vardı.

2.1.6.1. I.Dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesi Kuruluşu ve Faaliyetleri:

İstanbul'un, İngilizler ve diğer karşıt unsurlarla yürüttüğü Millî Hareket karşıtı faaliyetler, T.B.M.M.'nin açılmasına yakın ve açılmasını takip eden günlerde etkisini giderek arttırmıştı. Askerlikten firar edenler, düşman lehinde propaganda ve casusluk yapan, Padişah adına halkı isyana teşvik eden, isyan ve yağma hareketlerine katılanlar hakkında Meclis Hükümeti, 29 Nisan 1920'de 14 maddelik Vatana İhanet Kanunu'nu kabul etti ve bir ihtilâl meclisi olan T.B.M.M. ilk ihtilâl Kanunu'nu çıkarmış oldu (Çelik, 2007, 597). Buna göre Büyük Millet Meclisi'nin meşruluğuna karşı ayaklanmaya yönelik sözle, yazıyla karşı çıkan veya fesat hareketlerine girişenler vata haini sayılacaklar, idam dahil ağır şekilde cezalandırılacaklardır (Çaycı, 2002, 179).

Hıyanet-i Vataniye Kanununun dört aylık uygulamasından beklenen sonuç alınamadı. Bu amaçla daha seri çalışan, çabuk karar verip derhal uygulayan mahkemelerin kurulması kararlaştırıldı ve 11 Eylül 1920'de Firariler Hakkındaki Kanun (Çifçi, 2006, 424) ile T.B.M.M. azalarından mürekkep İstiklal Mahkemeleri nin teşkil olunması kabul edilmiştir (Safran, 1988, 117). Başlangıçta 14 bölgede kurulması teklif edilen İstiklal Mahkemeleri'nin sonradan 8 bölgede kurulması kararlaştırılmış olup, bu bölgeler; Ankara, Eskişehir, Kastamonu, Isparta, Konya, Diyarbakır, Sivas, Pozantı olmuştur (Aybars, 1988, 47).

Açıksöz Gazetesi, mahkemelerin kuruluşunu, “vatan müdafaası faaliyetindeki noksanları takip ve muhakemeye memur ve fevkalade salahiyeti haiz olmak üzere Büyük Millet Meclisince seçilecek üçer mebustan mürekkep “İstiklal Mahkemeleri” teşkil olunmuştur. İfadesiyle halka duyurmuştur (Çifçi, 2006, 424).

Refik Şevket Bey, Dr. Fikret Bey, Yusuf Ziya Bey, Dr. Refik Rüştü Aras ve Necip Bey (Eski, 1995, 12) gibi milletvekillerinin görev yaptığı Kastamonu İstiklal Mahkemesi 10 Ekim 1920 tarihinde Ankara'dan hareket ederek, 19 Ekim 1920 tarihinde Kastamonu'ya gelmiştir (Peker, 1955, 255).

Yine Açıksöz Gazetesi mahkeme azalarının şehre gelişlerini halka şöyle duyuruyordu:

“İstiklal Mahkemesi heyeti yarın buraya vasıl oluyor. Mevcudiyet ve İstiklal-i Millimizi haleldar edecek her türlü haram erbabını cezalandırma salahiyetini alan İstiklal Mahkemeleri herhalde vatanın istihlasında büyük bir amel olacak ve vazife mukadder olursa tarih kendilerine pek büyük sitayişlerle milli sahifeler açacaktır... İstiklal Mahkemeleri'nin en çok uğraşacakları iş bittabi firar belasıdır... Millet adaletle teşne'dir. Adalet-i müsavata temin edecek olan İstiklal Mahkemeleri'ne millet can-ı gönülden zahirdir. Millet istiyor ki, firar eden, hıyanet eden büyük cezaya çarptırılsın. Fakat bilamerhamet.” (Sarıkoyuncu, 1992, 248-249).

Gazetenin bu yazısı halkın İstiklal Mahkemelerinden beklentilerini ifade etmiştir.

Şimdi ki müze, o zamanki Gençler Kulübü binasında gündüzleri mahkeme, geceleri kulüp toplantıları yapıldı. İstiklal Mahkemesi için hazırlanan solanda kürsünün arkasına 1,5 metre genişlik, 2 metre uzunlukta Türk Bayrağı asılmış ve bu bayrağın üzerine de (Türkiye Büyük Millet Meclisi İstiklal Mahkemesi mücahededinde yalnız Allah'tan korkar.) yazısı yazılı bir levha konmuştur (Peker, 1955, 255).

Kastamonu İstiklal Mahkemesi yetki alanı içinde bulunan alanlarda, asker kaçaklarının cepheye gönderilmesi ve asayişin temini konularında başarılı olmuştur. Özellikle yayınladığı beyanname ve bildirimlerle dikkat çekmiş zaman zaman tepki

görmüştür. 17 Ocak 1921 tarihinde yayınladığı “Firari Alakadarları Okusun” başlıklı yazısında 2 nolu beyannamenin 2. ve 4. Maddeleri dikkat çekicidir.

Madde 2: Asker kaçaklarına ait kararın mahalle ve heyet-i ihtiyarilerine tebliğinden itibaren 10 gün zarfında aranan mükellefler teslim olmazlarsa onun yerine sırasıyla babası, biraderleri, amcası, dayısı, amcazadesi, dayızadesi, eniştesi silah altına alınacaktır.

Madde 4: Firarinin muharrer akrabasından kimse yoksa o neferin mensup olduğu köy ve mahalle için 200 lira ceza verecektir.

Yayınlanan bu beyanname Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde sert tartışmalara sebep olmuştur. “Bu şekilde alınan kararların hiçbir hukuki esasa dayanmadığı ileri sürülerek mahkemelerin bu keyfi tutumlarına son verilmesi denetim altına alınarak yetkilerinin sınırlandırılması konusundaki ısrarlar sonucunda Meclisçe 17 Şubat 1921’de Ankara İstiklal Mahkemesi hariç diğerlerinin lüzum görüldüğünde açılmak üzere faaliyetlerinin şimdilik durdurulmasına karar verildi (Safran, 1988, 118). Kastamonu İstiklal mahkemesi dünya hukuk tarihine “Garipliği”, adalet literatürüne de “Gezginci Mahkeme” olarak geçmiştir (Yakın Tarih Ansiklopedisi, ty, 356).

Kastamonu İstiklal Mahkemesinin almış olduğu kararlardan bazılarına örnek verecek olursak;

9 Aralık 1920 tarihli Açıksöz gazetesinde İstiklal Mahkemesi Havadisleri başlığı altında verilmiştir.

1- Kendilerine verilen süre zarfında yakalanan ve mahkemeleri cezasız olarak süren, bir daha firarlarında hemen arkasından idamları evvelce kararlaştırılmış olan Çankırı’nın Oyumiğde köyünden Karaoğlan oğullarından Hacı Mehmet ile adı geçen köyden Bekirkethüda oğullarından Hüseyin oğlu

Bekir, ikinci defa askerlikten firar ettiklerinden yakalanıp Şabanözü Pazar mahallinde bu hafta asılarak idam edilmiştir.

2- Çankırı havalisinde eşkıyalıkla meşhur katil Kadir, jandarma müfrezesi tarafından çatışmada öldürülmüş ve ortağı Kazım, Ankara'ya tabii Çubuk nahiyesi müdüriyetine teslim mecbur edilmiştir.

3- Hükümetimiz tarafından zabt edilen (Dafni) ismindeki vapurun tekrar Fransızlar tarafından iltimasına sebep olan Zonguldak'ta acenteci Yunan tebaasından İlkıyadı ile bunun yazdığı mektupların nakline vasıta olan Erkan-ı Harp mirlivalığından emekli Mehmet Tevfik Paşa ve Şirket-i Hayriye müfettişlerinden Fuat Bey tutuklanmışlardır.

4- Araç ve havalisinde senelerden beri eşkıyalık ve soygunculuk etmekle tanınan ve meşhur Kesütlü Haşim ile arkadaşı Hafız Mehmet, İstiklal Mahkemesince yakalandırılmıştır. Bunlar hakkında her tarafta mevcut malumata müracaat edilmiştir. Bunlardan şahsi hukuku olanlar mahkemeye müracaat etmeyenlerini de biz tavsiye ederiz (Akman, 2005, 17).

Birinci dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesinde gazete kayıtlarına göre 194 kişi yargılanmıştır. Bu kayıtlarda yargılanacağı duyurulmuş olup daha sonra gazetede mahkeme sonucunun yer almadığı davalarda vardır. Kayıtlarda yer alan ceza çeşitleri: Pranga:26, Kürek:9, İdam:8, Gıyaben idam:2, Taallukan idam:66, Hapis:8, Beraat:17, Diğer cezalar:58 (Akman, 2005, 3-4). olarak tespit edilmiştir.

Ancak Birinci dönem İstiklal Mahkemesinde kaç kişinin idam edildiğine dair çelişkili bilgiler bulunmaktadır. Bu sayıyı Hüsnü Açıksözcü ve Nurettin Peker 6 (Peker, 1955, 256) , Mustafa Safran 11 (Safran, 1988, 118), Mustafa Eski 11 (eski,1990, 32), Fazıl Çifçi ise bu sayıyı 182 (Çifçi, 2006, 445) kişi olarak kaleme almıştır.

Bolu, Çankırı, Sinop ve Zonguldak bölgelerini kapsayan I. Dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesi görev yaptığı süre zarfında, genel olarak 16 Ekim 1920 – 2 Mart 1921 tarihleri arasında 244 dava karara bağlanmış, 420 kişiye çeşitli cezalar verilmiştir (Eski, 1990, 31-32).

2.1.6.2. II. Dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesi Kuruluşu ve Faaliyetleri

Birinci Dönem İstiklal Mahkemeleri her türlü eleştiriye rağmen görevlerini büyük bir ciddiyet ve feragat içinde yerine getirmişlerdir. Mahkemelerin kaldırılmasından sonra bir boşluk meydana gelmiş; firar başta olmak üzere düzensizlikler yeniden ortaya çıkmıştır. Halk İstiklal Mahkemelerini tekrar aramaya başlamıştır. Hatta birinci dönem mahkemeleri henüz kapatılmışken, bunların yeniden iadesi konusunda Kastamonu'da Göl, Kuzyaka ve Akkaya nahiyeleri ile bunlara bağlı köylerden mazbatalar yapılarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne gönderilmiştir.

1921 yılının Temmuz ayına doğru cephelerden firar olayları ve bunların cephe gerilerinde yarattığı hadiseler hızla çoğalmaya başlamıştır. Ordunun geri çekilmesi söylentileri ve diğer hadiseler firar olaylarında büyük bir artış yaratmıştır. Yapılan çalışmalar bir türlü netice vermemiş, Kütahya ve Eskişehir cephelerindeki geri çekilmeler düşmanın Ankara'ya yaklaşması hatta Ankara'nın terk edileceğine dair endişeler İstiklal Mahkemelerinin yeniden kurulmasına zemin hazırlamıştır. Mustafa Kemal Paşa, 7-8 Ağustos 1921 tarihinde milleti bütün maddi ve manevi imkanlarıyla Milli Mücadeleye katılmaya çağırılmış ve 10 maddelik Tekalif-i Milliye emirlerini yayınlamıştır. Mücadelenin başarıya ulaşması için emirlerin mutlak surette yerine getirilmesi gerekiyordu. Bu sebeple hem emirleri uygulamak, hem de % 40 vergi toplamak için derhal Tekalif-i Milliye komisyonları kurulmuştur. Ayrıca bu emirleri yerine getirmeyenlerin cezalandırılması içinde İstiklal Mahkemeleri görevlendirilmiştir. Böylece Başkumandanın yayınlamış olduğu 10 maddelik Tekalif-i Milliye Emirleri, İstiklal Mahkemelerinin görev sahası içine dahil edilmiştir (Eski, 1990, 33-34).

II. Dönem Kastamonu İstiklal Mahkemesinin sorumluluk alanı daha geniş bölgeyi içine alıyordu. Bunlar; Çankırı, Çorum, Bolu, Zonguldak, Adapazarı ve İzmit

idi. Bu dönemde mahkemede görev alanlar; Saruhan Mebusu Mustafa Necip Bey, Kengiri Mebusu Neşet Bey, Canik Mebusu Hamdi Bey, İzmir Mebusu Mahmut Esat Bey, Trabzon Mebusu Hamdi Bey'dir. 12 Ağustos 1921'de Çankırı'da göreve başlayan mahkeme heyeti 19 Ağustos da Kastamonu'ya geldi. Bu mahkeme, I. Dönem İstiklal Mahkemesine göre sorumluluk alanının geniş olmasından dolayı, diğer livalarda da uzun süre faaliyette bulundu. Toplam olarak faaliyette bulunduğu süre içinde 5'i idam olmak üzere 7.477 kişiyi çeşitli cezalara çarptırdı. Aynı dönemde Samsun İstiklal Mahkemesi 485'i idam olmak üzere 1163 kişiyi, Konya İstiklal Mahkemesi 166'sı idam olmak üzere 4.811 kişiyi muhtelif cezalara çarptırdı (Safran, 1988, 119).

Sakarya Savaşı'ndan sonra uzun bir durgunluk dönemi başlamış, iç olaylar da eski hızını kaybetmiştir. Bu sebeple 1922 yılının Ocak ayından itibaren meclise mahkemelerin kaldırılması için öneriler vermeye başlanmıştır. 20 Temmuz 1922'de Mustafa Kemal Paşa'nın atadığı mahkeme üyeleri geri çağırılmıştır. 27 Temmuz 1922'de bir komisyon kurulmuş ve İstiklal Mahkemeleriyle ilgili kanun değişikliğini görüşmüştür. Bunun üzerine 1 Ağustos 1922'de İstiklal Mahkemelerinin çalışmalarına son verilmiştir (Eski, 1990, 57).

II. Dönem İstiklal Mahkemesi Açıksöz Gazetesinin 7 Mart 1922 tarihli nüshasında ve İstiklal Mahkemesi Taşköprü'de başlığı ile şu şekilde yer almıştır;

Büyük bir faaliyetle her gün devam ettiği muhakemelerini bir iki gün Taşköprü'de devam ettirmek için Taşköprü'ye giden İstiklal Mahkemesi muhterem heyeti, Taşköprü'de halkın samimi tezahüratı ile karşılanmış ve orada üç gün devam eden muhakemelerinde her vakit verdiği adilane kararlar milletinin ruhunda samimi ve ölmez izleri yaşatan mahkememiz muhterem heyeti orada güzel hatıralar bırakarak dün akşamüzeri memleketimize dönmüşlerdir. Memleketimize teşrif ettikleri günden beri büyük küçük bütün milletinin hürmet ve sevgilerini kazanan ve muntikalar dahilinde bir tek vakanın tekrarlanmasına müşfikane ve icabında ve kuvvetli verdikleri kararlarla mani olan mahkememiz muhterem heyetine "hoş geldiniz" der ve muvaffakiyetlerini temenni eyleriz. Özel muhbirimizden aldığımız telgrafta: "Taşköprü'de köylü rençber ve bütün memleket halkının iştirakıyla vuku bulan pek kalabalık bir toplantıda mahkeme

reisi Saruhan Mebusu Mustafa Necati Bey Efendinin milli gayemiz ile mahkemenin yetki ve vazifesi hakkında verdikleri uzun ve ateşli hitabe defalarca alkışlarla karşılanmış ve hoca Efendinin duasından sonra ordumuza zafer temenniyatı tekrar edilmiş, halk şanlı ve muzaffer ordumuzla Gazi Başkumandanımızın mütemadiyen muvaffakiyetine duahan olmuştur. Bu hususta bir iki gün muhabirimizden alacağımız tafsilatlı mektubu yayınlayacağız (Akman, 2005, 63).

Görüldüğü gibi Kastamonu halkı, mücadelenin her aşamasında olduğu gibi gerek istiklal mahkemelerine karşı tutumlarında gerekse Tekalif-i Milliye emirlerinin uygulanması sırasında gösterdikleri tutumla Anadolu'daki diğer illere örnek teşkil etmiştir.

2.1.7. Milli Mücadele Döneminde Kastamonu'da Basın

Basının sosyal hayattaki önemi, toplumun bilinçlenmesindeki rolü oldukça büyüktür. Bu nedendir ki M. Kemal Paşa'nın özellikle mücadele yıllarında basına verdiği önem herkesçe malumdur.

Millî Mücadele yıllarını etkileyen basını üç grupta toplamamız mümkündür: Millî Mücadele karşısındaki basın, yabancı basın ve Millî Mücadele'yi destekleyen basın. Saydığımız ilk iki basın, Mustafa Kemal'in Millî Mücadele'yi kimlere karşı, hangi şartlar altında kazandığını göstermek açısından çok önemlidir. Çünkü Millî Mücadele karşısındaki basın, Atatürk'ün önderliğinde başlatılan Anadolu harekâtına ateş püskürürken, bir yandan da İstanbul Hükümeti'nin bu hareketi önleyici icraatına geniş yer vermiş, Millî Mücadele liderlerine karşı halkı tahrik edici bir tutum izlemiştir (Baykal, 1988, 471). Bunların yanında her türlü zorluğa, karşı çıkmalara rağmen yokluk içinde varlıklarını sürdürmeye çalışan Millî Mücadele'yi destekleyen basın vardır ki karanlık günlerde halka umut aşlamış ve haklı davalarından hiç vazgeçmemişlerdir. Anadolu'nun pek çok ilinde olduğu gibi Kastamonu'da bu hususta da kayıtsız kalmayarak gazete ve dergileri ile halka ışık tutmuştur.

2.1.7.1. Milli Mücadele’yi Destekleyen Basım

2.1.7.1.1. Kastamonu Vilayet Gazetesi

Kastamonu’da basını incelemek için ilk olarak basım faaliyetlerini incelememiz gerekmektedir. Kastamonu’da basım faaliyetleri “Kastamonu Vilâyet Matbaası” olarak şimdiki Endüstri Meslek Lisesi’nin başlangıcı olan Islahhane binasının bir kısmında Hicri 1285, Miladi 1868 yılında başlamıştır. Bu matbaa Vali Mehmet Reşit Paşa’nın gayretleri ile oluşturulmuştur. Matbaa için gerekli makine ve malzeme İstanbul’dan temin edilmiştir. Matbaanın, tespit edilen ilk yayını kuruluşunun ertesi yılı basılan 1 numaralı Salnâme-i Kastamonu’dur. Bu eser, yıllık kitap şeklinde 12 x 18 ebadında basılmıştır 35. Daha sonra bu matbaada Kastamonu Vilâyet Gazetesi de 1872 yılından itibaren basılmaya başlanmış (Köprülüoğlu, 2007, 8) 1838 yılına kadar yayınlanmıştır. Vilayet Meclisindeki konuşmalar, önemli haberler, istatistikî bilgiler, kanunlar, genelgeler telgraflar ve makalelerle çeşitli yazılara yer vermiştir. Bu özelliklerinden dolayı gazete, Kastamonu vilayeti ile ilgili çok kıymetli bilgileri ihtiva etmektedir (Eski, 1995, 2).

Gazetenin ulaşılabilen en eski nüshası Hicrî 30 Ramazan 1293, Miladî 18 Ekim 1876 tarihli ve yayın yılının 4. yayın yılı, sayısının da 154 olduğu anlaşılan nüshasıdır. Gazetenin, 1 Nisan 1882 tarihli nüshasından itibaren düzenli ve sistematik bir biçimde tasnif edilmiş koleksiyonları, Kastamonu Halk Kütüphanesi arşivinde bulunmaktadır. Gazetenin çıkarılışında, o dönemin valilerinin yanında, matbaanın ilk müdürü olan Hafız Hüseyin Hüsnü Efendi’nin üstün gayretleri vardır (Köprülüoğlu, 2007, 11).

Kastamonu Gazetesi, Vilâyet gazetesi olduğu için gazetenin ilk sayfası genellikle Babiâli, Temsil Heyeti ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden gelen resmi bildirimlere ya da Vilâyet dâhilinde, Valilik Makamı veya resmi organlar tarafından yapılan tayinlere yer verilmektedir. Gazete “Tevcihat” ana başlığı altında “Rütbe” , “Memuriyet” , “İlmiye” , “Askeriye” , “Nişan” başlıkları altında Vilâyete dair gelişmeleri okuyucuya sunmaktadır. Bu bölümün ardından “Havadis-i Vilâyet” ana başlığı altında Vilâyette meydana gelen tabii afetler, adli vakalar, imar faaliyetleri,

eğitim ve sağlık sorunları gibi konular işlenmektedir. “Ahval-i Siyasiye” bölümünde ise dönemin siyasi olaylarını okuyucuya yansıtılmaktadır (Köprülüoğlu, 2007, 26). Gazete Milli Mücadelenin başından sonuna ilgili haberleri; yapılan mitingleri, çekilen telgrafları halka ve dünya kamuoyuna duyurmaya devam ederken diğer taraftan milletin hissiyatını aksettirmeye ve milli şuuru ayakta tutmaya yönelik yazılarla tarihi görevini yapmıştır (Köprülüoğlu, 2007, 81).

Kastamonu gazetesi 30 Mayıs 1938’den sonra yayınlanmamış, okuyucularına haber vermeden 66 yıllık hayatını sessiz sedasız sona erdirmiştir (Demircioğlu, 1973, 26).

2.1.7.1.2. Açıksöz Gazetesi

Milli Mücadelede Kastamonu’nun sesi olarak, Hamdi elen ve Hüsnü Aıkszc tarafından 15 Haziran 1919 da çıkarılmaya başlandı (iek, 1991, 134). 14 Mayıs 1919’da İzmir’in işgalinden ve Mustafa Kemal’in İstanbul’dan ayrılıp Samsun’a ayak baştığı 19 Mayıs 1919 tarihinin üzerinden henüz daha iki ay geçmemişti, Erzurum Kongresi toplanmamıştı, Sivas Kongresi’nin toplanmasına ise daha bir buçuk ay vardı ki Anadolu’daki kk bir gazete, tüm Anadolu şehirlerini İstanbul’a ve padişaha karşı ayağa kalkmaya Kastamonu’dan çağrıda bulunuyordu. Öyle ki Kastamonu dahi henüz Kuva-yı Milliye bölgesine dâhil edilmemişti. Ama Açıksöz Gazetesi kendini gösteriyordu ve şunları yüksek sesle vurguluyordu:

... “Bugün bütün Anadolu nazarında İstanbul vazifesini suistimal etmiş bir mücrim ve milyonlarca... Trkn hakkını çiğnemiş bir gnahkardır... şimdi size hitap ediyoruz: Ey Anadolu vilayetleri, şehirleri ve köyleri. İstanbul’u doğru yola getirmeli... milli ittihat ve intihaba davet etmeliyiz... Uyan ey Anadolu ahalisi... uyku devresi çoktan geçmiştir.” şeklindeki yazısı ile Anadolu halkını düşmana karşı mücadeleye çağırmış ve safını belli etmiştir (Falay, 2009, 67).

Önceleri haftada bir defa çıkan gazete, 27 Mayıs 1920’de haftada iki, 9 Mart 1921’den sonra ise Cumartesi günleri dışında her gün çıktı. Gazete Anadolu’nun kapısı sayılan İnebolu vasıtası ile zamanla İstanbul’a kadar geniş bir alanda okunma imkânı elde etti. Dördüncü sayıda 1200’ü bulan abone sayısı zamanla artarak 1500’ü buldu. Çeşitli zorluk ve yokluklara rağmen yayını aksatmadan sürdürdü.1919-1923 döneminde 20-25 Mayıs 1921 tarihli sayıları dışında sürekli yayın hayatını devam ettirdi (Çiçek, 1991, 134).

Milli Mücadelenin Anadolu’da bayraktarlığını yapmış ve büyük bir şöhret kazanmış olan Açiksöz’ün ilk 12 sayısı 38x41 ebadında 4 sütunlu iki sayfadır. Başlığının altında “Şimdilik iki sahife olarak haftada bir neşrolunur müstakilül efkar gazetedir” yazılıdır. 21 Eylül tarihli 13. sayıdan itibaren 4 sayfa çıkmaya başlamıştır. Açiksöz 23 Mayıs 1920 tarihli 48. sayısı ile birinci yılını doldurmuştur. Bu sayıda kağıt fiyatının artışını bildirerek gelecek sayıdan itibaren her sayının fiyatının iki kuruştan yüz paraya, yıllık abonesinin 250 kuruşa, altı aylığının 125 kuruşa çıkarıldığını ve 49. Sayıdan itibaren de Pazartesi Perşembe günleri olmak üzere haftada iki defa yayınlayacağını okuyucularına duyurmuştur (Demircioğlu, 1973, 63-69). Gazetenin sürekli yazarları arasında bulunan İsmail Hakkı Uzunçarşılı, İsmail Habib Sevük, Abdulahat Nuri, Hasan Fehmi Turgal, Hüsnü Açiksözcü, Hamdi Çelen siyasi ve dizi yazıları ile kamuoyu oluşumuna önemli katkıda bulunmuşlardır. Siyasi olayları tarihi ve milli değerler açısından yorumlayan yazarlar, Açiksöz’ün fikir babaları olarak karşımıza çıkmaktadır (Çiçek, 1991, 136). O yıllarda Açiksözde yazı yazarların tamamını burada yazmak mümkün olmamakla birlikte yazdıklarımız sadece bir kısmıdır.

Gazete Kastamonu’daki aydınların bir karargah merkezi gibi çalışmıştır. Çok sayıda şiir, makale, araştırma ve incelemelere sayfalarında geniş yer vermiştir. Mehmet Akif başta olmak üzere Kastamonu’dan gelip geçen herkes Açiksöz gazetesini ziyaret etmiş, oturup yazı yazmış ve sohbet etmişlerdir (Eski, 1995, 3). Öyle ki Mehmet Akif Ersoy’un dokuz şiirinin yanında İstiklal Marşımız, Ankara’da, Sebilü’r-Reşat dergisinde 17 Şubat 1921 de yayınlandıktan sonra 21 Şubatta ise Kastamonu da Açiksöz gazetesinde neşredilmiştir. Milli Marşımızın Ankara dışında ilk defa yayınlanma şerefi

Açıksöze ait bulunmaktadır (Eski, 1990, 75). Açıksözün 21 Şubat 1337 (1921) tarihli 123. sayısında yayınlanan İstiklal Marşı okuyuculara şöyle tanıtılmıştır.

“Şair-i azam ve muhterem üstadımız Mehmet Akif Beyefendi üstadımız unvanlı bediayi nefiselerinin ilk neşir şerefini gazetemize lütuf buyurdular. Her mısrasında Türk ve İslam ruhunun ulvi ve mübarek hisleri titreyen bu abideyi sanatı kemali hümet ve mubahatle dercediyoruz.” (Demircioğlu, 1973, 71)

Büyük Millet Meclisince kabulünden önce Mehmet Akif'in Açıksöz'e gönderip İstiklal Marşı'nın, ilk defa yayın şerefini verdiği 21 Şubat 1337 (1921) tarihli I. sayfası ve İstiklal Marşı. (www.tahirkarauguz.com/yasami.html)

Gazete Milli Mücadele boyunca hiçbir olaya kayıtsız kalmamıştır. İşgaller karşısındaki tutumu, yayınladığı protesto telgrafları, yapılan mitingleri, konferans ve yardım kampanyalarını kısacası adım adım Milli Mücadele yi sayfalarına taşıyarak milli birlik ve dayanışmanın sağlanmasına yardımcı olmuştur.

Kastamonu kamuoyu başta olmak üzere, Türk halkının hislerine fevkalade tercüman olmuş ve diğer milli yayın organları ile Kastamonuluların müşterek sesini ilgili mercilere duyurmaya çalışmıştır. Fevkalade zor şartlar altında gerçekleştirilmeye çalışılan bu yayın hakkıyla başarılmış ve bu yolla Milli Mücadeleye katkılar sağlanmıştır (Özçelik, 1988, 109).

Açıksöz 14 Aralık 1931 tarihli sayıdan sonra yayınına son vermiştir. Açıksöz yayınına son vermesini okuyucularına şu şekilde duyurmuştur. “Bu nüshadan itibaren daha başka şekil ve surette intişar etmek üzere gazetemiz neşriyatı muvakkaten tatil ediyor” dedikten ve şimdiye kadar okuyucuların gösterdiği teveccühe teşekkür edildikten sonra abonelerin haklarının mahfuz olduğu, borçlu olanlarında borçlarını kapatmaları bildirilmektedir (Demircioğlu, 1973, 71).

2.1.7.1.3. Türkiye Gazetesi

Şimdiye kadar şehrimizde çıktığı bilinmeyen ve hiçbir yayında adından bahsedilmemiş bir gazete olan Türkiye'nin 3. sayısı şehrimizdeki eski ailelerin evlerinde yaptığımız araştırmalar sırasında elimize geçmiştir. Bu sayıya dayanarak İstanbul ve Ankara'da yaptığımız araştırmalar sonunda 2. sayısını da İstanbul'da Hakkı Tarık Us kütüphanesinde bulunup incelenmiştir. 23x32 ebadında renkli bir kapak içinde olan Türkiye'nin 2. sayısı kapak hariç 8, 3. sayısı ise 4 sayfadır. 3 sütun üzerine tertiplenen Türkiye, gazeteden ziyade bir dergi niteliğindedir. Kapaktaki başlığının altında “Yegane büyük ve resimli haftalık Anadolu Gazetesi” yazan Türkiye'nin, içindeki başlığın altında ise, “İslamiyet'in, Türklüğün hukukunu amelde müdafaa eder” yazılıdır.

Sayısı 10 kuruş, yıllık abonesi 500, altı aylığı 260, üç aylığı 130, bir aylığı 45 kuruştur. Ecnebi memleketler için yıllık 50 franktır. Resimli gazete olduğunu bildirmesine rağmen Türkiye'nin elimize geçen iki sayısında da bir tek resim bulunmamaktadır. İdare müdürlüğü Fahri adında birisi tarafından yapılan Türkiye'nin 2. sayısının tarihi 25 Ağustos 1337(1921) 3. sayısının tarihi ise 5 Eylül 1337'dir. Bu bakımdan haftalık olmasına rağmen 2. sayısı ile 3. sayısı arasında 11 günlük bir aralık bulunduğundan 1. sayısını da ele geçiremediğimizden çıkış tarihi kesin olarak tespit edilememiştir. 3. sayıda Mehmet Emin'in şanlı kahraman Osmanlı ordusuna adlı bir şiiri, mübarek ordumuza adlı imzasız bir yazı, Bolu mebusu Tunalı Hilmi imzalı 'Topçu Marşı' ve 'Yürü Mehmetçik Yürü' başlıklı iki şiir. 'Fantoma' adlı bir roman ve 'Hayal Nüshaları' adlı Ali Mükerrerem imzalı bir yazı vardır. Sahibi Burhanettin Ali'nin Türk gençleri ocağı müdürü oluşundan başka kimliği hakkında da bir bilgi elde edemediğimiz Türkiye'nin kaç sayı çıktığı da maalesef bilinmemektedir (Demircioğlu, 1973, 80-81).

İçerik bakımından ele alındığı zaman Kuva-yı Milliye çizgisinde, Mustafa Kemal Atatürk'ün ve Milli Mücadele Hareketi'nin yanında bir tavır sergilemektedir. Tunalı Hilmi Bey dergide Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 5 Ağustos 1921 tarihinde Başkomutanlığa atanan Mustafa Kemal'in Başkomutanlığına da vurgu yapmaktadır (Yılmaz, 2009, 114-118).

2.1.7.1.4. Türkeli Gazetesi

Günlük olarak çıkan Açıksöz'ün gördüğü rağbet ve İstanbul gazetelerinin de Anadolu'ya gönderilmemesi üzerine şehirde ikinci günlük gazete olarak Türkeli çıkarılmıştır.

Reji muhakemat memuru olan Nüshet Haşim tarafından çıkarılan Türkeli'nin maalesef 2. sayısından başka sayısını bütün aramalarımıza rağmen hiçbir yerde bulamadık. 32x48 ebadında beş sütunlu iki sahife olan Türkeli'nin başlığının altında "Milliyetçi yevmi gazete" denilmektedir. "Her yerde tanesi 100 para" olan Türkeli'nin abone ücreti yıllık 700, köylü için 500, altı aylığı 350, köylü için 250, üç aylığı 187,5

köylü için 127,5 kuruştur. İlanların bir defa basılanlarının satırından 4, iki defa basılanlarından 3 kuruş alınmakta resmi daire ilanlarında yüzde 25 tenzilat yapılmaktadır.

O devirde İstanbul’da çıkan gazeteler gibi mükemmel bir şekilde tertip edilmiş olan Türkeli’nin baş makalesi gazetenin sahibi Nüşet Haşim tarafından yazılmıştır. Türkeli’nin çıkışı ile ilgili olarak 21 Mayıs 1337(1921) tarihli Kastamonu Gazetesi’nde “Tebrik” başlığı altında şunlar yazılmıştır: “Şehrimizde Osmanlı muharrirlerinden Nüşet Haşim Bey tarafından Türkeli namıyla bir gazetenin günlük olarak yayımına başladığı büyük memnurlukla görülmüştür. Erbab-ı kalem ve vukuftan olan mumaileyirler de yazarak muhitte çok büyük alaka uyandırmıştı. Abdülhat Nuri Bey, Abdülhat’ın neşriyatı vakasından istifade edileceği tabiidir. Maal tebrik devamı intişarını temenni ederiz.”

Aziz Demircioğlu gazetenin, Hüsnü Açksöz’ün 1933’de yayınladığı İstiklal Harbinde Kastamonu adlı kitabında 10 Mayıs 1337’den 11 Haziran 1337’e kadar çıktığını ve Nüşet Haşim Beyin başka yere tayini üzerine kapandığını bildirdiği Türkeli’nin elimizdeki 2. sayısının tarihi 15 Mayıs olduğundan ilk çıkış tarihini Hüsnü Açksöz bildirdiğinden dört gün farklı olarak 14 Mayıs (Demircioğlu, 1973, 82) olarak kabul ettiğini eserinde ele almıştır.

2.1.7.1.5. Gençlik Mecmuası

İstiklal Mahkemesinin geldiği günlerde teşebbüse geçen gençlerin başında Kulüp Reisi Varidat mümeyyizi Ahmet Bey, kulüp adına aldığı imtiyazla on beş günde bir çıkmak üzere Gençlik adında bir mecmuayı 16 Ekim 1920’de çıkardı (Peker, 1955, 257).

İlmi ve edebi mecmua olduğu yazılı olan Kastamonu’da Gençlik 23x30 ebadında üç sütunlu sekiz sayfalık bir dergidir (Demircioğlu, 1973, 178).

Sonraları başyazarlığını tarih muallimi Enver Kemal ve müdürlüğünü Ahmet Bey'in yaptığı bu mecmua kendi idarelerinde kalarak iki yıl devam etmiştir. Birçok fikir adamlarının yazısını taşıyan bu mecmua Kastamonu da değerli hizmetlerde bulunmuştur. Maddi bir kazançtan ziyade memlekete hizmet maksadı ile zararına çıkardıkları bu mecmua Ahmet ve Enver Kemal Beylerin başka yerlere ayrılmaları ile (Peker, 1955, 258) 30 Haziran 1921 tarihli 18. sayısından sonra yayın hayatına son vermiştir (Kaynardağ, 1988, 127).

2.1.7.2. Milli Mücadele'ye Karşı Olan Basın

2.1.7.2.1. Zafer Gazetesi

14 Aralık 1327 (1911) tarihinde yayına başlayan Zafer gazetesinin başlığının üstünde küçük harflerle "Men sabere" yazılı bulunmaktadır. 28x41 ebadında dört sütunlu dört sayfa olan Zafer'in sayısı 10 para, yıllık abonesi 20, altı aylık abonesi 10 kuruştur.

İktidar partisi olan İttihat ve Terakkiyi tenkide başlayan Zafer gazetesinin bu yüzden 22 Ocak 1327 (1912) tarihli 6. sayısından sonra Vilayet matbaasında basılmasına müsaade edilmemiştir. Bunun üzerine yayınına 20 gün ara veren Zafer 15 Şubat 1327 (1912) tarihli 7. sayıdan itibaren Samsun'da Şems matbaasında bastırılmaya başlanmıştır (Demircioğlu, 1973, 52-60).

Nureddin Peker Zafer gazetesinin Milli Mücadeleye zarar verdiğini şu cümlelerle ifade etmiştir.

Kastamonu Hürriyeti İtilaf fırkasının fikirlerini neşreden Zafer gazetesini İttihatçı düşmanlığı yapacağım diye yazdığı yazılarla bizden olmayanların davasına hizmet ediyor, şımarık olan Rumlar, sürgünden dönen Ermeniler taşkınlıklarını artırıyor, bu haller her vatan çocuğu gibi bizimde yüreğimizi parçalıyordu (Peker, 1955, 32).

Padişah yanlısı olan gazete, Açıksöz'ün karşısında yer alıyordu. 16 Eylül 1919 tarihinde Miralay Osman Bey'in Kastamonu'ya gelip bölgenin tamamen Kuvay-ı Milliye'ye dâhil olmasıyla gazete yayın hayatından çekilmiştir (Eski, 1990, 70).

2.1.7.2.2. Yeşil Ilgaz Gazetesi

İsmail Habib Sevük ve İsmail Sedat tarafından haftalık olarak yayınlanmış olan gazete, İttihat ve Terakkinin yayın organı olan Köroğlu gazetesinin devamı olduğunu belirterek, iktidardan düşen parti mensuplarını savunmaya çalışmıştır. Köroğlu gazetesinin kapanması üzerine devamı olarak çıkarılan Yeşil Ilgaz 33x49 ebadında, beş sütunlu iki sayfalık bir gazetedir. Başlığının altında Perşembe günleri neşrolunur Türk gazetesi olduğu yazılı olan Yeşil Ilgaz'ın sayısı 30 para, yıllık abone bedeli taşra için 35, İl merkezi için 30 kuruştur. Günü geçmiş sayılar 5 kuruş ilanların satırı ise iki kuruştur (Demircioğlu, 1973, 61). Onüç sayı yayınlanan gazete, kağıt sıkıntısı sebebiyle 17 Mart 1919'da yayınına son vermiştir (Çiçek, 1991, 49).

Milli Mücadele'nin zafere dönüşmesinde, cephelerde silahla mücadele verenler ile cephe gerisinde onları destekleyenlerin yanında, Milli Mücadele basınının da payı oldukça büyüktür. Özellikle dönemin şartlarını düşünecek olursak basında emeği geçenleri takdir etmemek mümkün değildir.

2.2.Kastamonu'nun Milli Mücadeleye Katkısında Kadının Yeri

Türk milletinin var olma savaşı verdiği Millî Mücadele'de Türk kadını sessiz kalmayarak gerek cephede erkeğiyle omuz omuza düşmana siper olmuş gerekse cephe gerisinde yaptıkları faaliyetlerle kendisini göstermiştir. Cephede Kara Fatmalar elinde silah savaşı, cephe gerisinde Şerife Bacılar omuzlarında mermi taşımış, miting meydanlarında ve basında Halide Edip, Müfide Ferit gibi önder şahsiyetler halkı mücadeleye çağırmıştır. Hiçbir şeye gücü yetmeyenler ise ellerinde Kur'an-ı Kerim dualar etmişler, hatta sadece kadınlık vazifelerini yerine getirip cepheye asker doğurmuşlardır. Zübeyde Hanım'ın M. Kemal'i doğurarak vatana ettiği hizmet hangi değerle ölçülebilir.

İlk bölümde bahsedildiği gibi Rusya ve İstanbul'dan kaçırılan cephane kadınlar aracılığıyla cepheye ulaştırılmıştır. 16 Mart 1921 tarihinde Türk - Rus anlaşmasından sonra Rusya'dan sağlanan cephanelerde İstanbul'dan gelenler gibi İnebolu'ya getirilmekteydi, bunlarda Kastamonu kadınları tarafından güzergahtan Ankara'ya ulaşıyordu. Bu nedenle Kastamonu kadınının görevi daha fazla olmuştur. Ayrıca yaptıkları mitinglerle Anadolu kadınına öncü olmuşlardır. Bununla ilgili eserler yayınlanmıştır.

Türk kadınının cephede ve cephe gerisindeki faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir: İşgalleri protesto için düzenlenen mitinglere katılma, padişaha, hükümete, yabancı devlet başkanlarının eşlerine protesto telgrafları çekme, yardım için cemiyetler halinde teşkilatlanmaktır. Ayrıca yaralılara bakma, askere yiyecek giyecek çeşitli hediyeler; sigara, para ve eşya temin etme, kağnılarla cepheye silah ve erzak taşıma, cephe gerisinde erkeklerden kalan işlerde ve tarlada çalışarak üretimi sürdürme, askere çorap fanila vb. dikmek, cephane imalathanelerinde, amele taburlarında çalışmak, yardım toplamak, göçmen ve kimsesizlere yardımcı olmak üzere sayısız fedakarlıklarda bulunarak şanlı tarihimize kadınlık onurunu hediye etmişlerdir.

2.2.1.Cemiyet ve Derneklerde Kastamonu Kadını

Millî Mücadele döneminde kurulan kadın cemiyetlerinin amacı, vatanın işgalden kurtarılması için cephedeki askerine maddi ve manevi destek olmaktır. Bu maksatla işgalleri protesto eden mitingler düzenleme, yardım toplama, geniş kitleleri yardıma çağırma ve halkın milli duygularını canlı tutma gibi faaliyetlerinde bulunmuşlardır.

2.2.1.1.Müdafaa-i Hukuk ve Müdafaa-i Vatan Cemiyeti Kadınlar Şubesi

Millî Mücadele'nin başlamasından sonra Kastamonu 16 Eylül 1919'da Kuva-yı Milliye ile birleşmiş ve 27 Eylül 1919 tarihinde ise Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubesinin burada fiilen kurulmuş olduğundan bir önceki bölümde bahsetmiştik.

Buna bağlı olarak, hanımlar da bir araya gelmişler kuruluş tarihi kesin olarak belli olmamakla birlikte muhtemelen 26 Eylül - 19 Ekim 1919 (Eski, 1996a, 250) tarihleri arasında cemiyetin kadınlar şubesini faaliyete geçirmişlerdir. Yönetim kurulu şu kişilerden meydana gelmiştir.

Başkan : İsmet Hanım (Mevlevi Şeyhi Tahir Amil Çelebi'nin eşi)

II. Başkan: Zekiye Hanım (Polis Müdürü Halil Bey'in eşi).

Üye: Kâmuran Hanım (Defterdar Ferit Bey'in eşi)

Sekreter: Saime Hanım (Sağlık Müdürü Ferruh Bey'in eşi)

Üye: Bedriye Hanım (Maarif Müdürü Talat Bey'in eşi)

Üye: Neyyire Hanım (Reji Müdürü Ömer Bey'in kızı) (Eski, 2008, 38)

Cemiyet sayesinde çalışmalarını daha planlı sürdürmüşler seslerini itilâf Devletleri yetkililerine duyurabilmişlerdir. Bunun yanında çeşitli toplantı ve mitingler düzenleyerek yetkili mercilere telgraflar çekmişlerdir (Söylemez, 1996, 162). Konferanslar, müsamereler düzenleyerek, sergiler açarak milli mücadelenin önemini anlatmış, askere gidecek olanları heveslendirmiş, cepheye yardımlar toplamış, yiyecek ve giyecek teminine çalışmıştır (Çifçi, 2006, 170).

Açıksöz gazetesi, hanımların bu hayırlı çalışmalarını övmüş; ayrıca Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti de kendilerine gazete aracılığıyla teşekkür etmiştir (Eski, 1995, 9). Dönemin şartları düşünüldüğünde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Şubesi'nin yaptığı en önemli faaliyetlerden biriside şüphesiz ki 10 Aralık 1919 tarihinde üç binden fazla kadının katılımıyla gerçekleşen ilk Türk kadın mitingidir. Mitingin detaylarına değinilecektir.

Cemiyet daha sonra, merkezi Sivas'ta bulunan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'ne bağlı olarak faaliyetlerine devam etmiştir. Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti 5 Kasım 1919 Cuma günü, Sivas'ta Numune Kız Mektebi'nde toplanan hanımlar tarafından, memleketin bütünlüğü ve istiklali için çalışmak üzere kurulmuş (Kurnaz, 1991, 116) olup 11 maddeden oluşan yönetmeliğinin ilk maddesi gereği, merkezi Sivas olmak üzere Anadolu'nun belli bölgelerinde cemiyetin şubeleri kurulacaktır (Kaplan, 1996, 76). Buna göre Kastamonu'da da cemiyetin bir şubesi açılmıştır.

Kastamonu Valisi Cemal imzasıyla Kastamonu'da da bir Müdafaa-i Vatan Kadınlar Cemiyeti'nin kurulmuş olduğunu Sivas'a bildiren 1 Şubat 1920 tarihli yazı: (Baykal, 1996, 48)

İffetlû Hanımefendi!

Vâsıl-ı eydi-i mefharet olan 18 Kânun-i sanî. 336 tarihli ve 11 numaralı tahrirat-ı aliyeleri üzerine Kastamonu'da hamiyetkâr hanımlarımızdan bir Müdafaa-i Vatan Kadınlar Cemiyeti teşekkül ederek suret-i muntazamada içtima etmekte ve faalâne çalışmakta olduklarını maal-ihtiram beyan eylerim Efendim.

1 Şubat 336

Kastamonu Valisi Cemal

Kastamonu, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti, Milli Mücadele yararına bağış toplamak, işgalden, zulümden kaçarak daha güvenli yerlere sığınan göçmenlere yardım etmek gibi çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Cemiyet camilerde yapılan toplantılarla, kadınlara Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin amacını ve ne yapacağını anlatarak, askere kıyafet dikilmesini istemektedir (Kaplan, 1998, 117). Kastamonu ve çevresinde yayın yapmakta olan Açıksöz gazetesi ise kadınların bu faaliyetlerini sık sık sayfalarına taşımış ve çalışmalarından övgüyle bahsetmiştir.

Açıksöz gazetesindeki “Müsamere” başlığı ile verilen bir habere göre İzmir ve Maraş felaketzedelerinin menfaatlerine hanımlar tarafından bu Cuma günü Mekteb-i Sultani konferans salonunda bir musiki müsameresi düzenlendiğini bildirmektedir. Bu toplantıda elde edilen yardım 165 liradır (Kaplan, 1996, 109). Yine gazetede bağış haberlerine de yer verilmektedir. Gazetede yer alan başka bir yazıda “Post Neşiri Amil Çelebi Hazretlerinin haremeleri hanımefendi tarafından 10 lira verildiğini işittik. Bu davranış ve faaliyetlerin devamını diler teşekkür ederiz.” denilmektedir (Kaplan, 1996, 110). Bu tarz haberlerle halkı özendirip bir rekabet ortamı yaratarak yardım ve bağışların artırılması hedeflenmiştir.

Cemiyet Mücadele boyunca üzerine düşen vazifeyi fazlasıyla yerine getirmiştir. Düzenlenen mitingler ve sonralarında çekilen telgraflar milli şuurun ne kadar yüksek olduğunu dünya kamuoyuna göstermiştir.

2.2.1.2.Hilal-i Ahmer Cemiyeti Kadınlar Şubesi

Hilal-i Ahmer Cemiyeti Kastamonu Şubesinin çalışmaları halk tarafından büyük bir takdir görmüş, herkes elinden geldiğince cemiyete destek olmuştur. Çok geçmeden 20 Nisan 1921 (Eski, 1995, 13) cemiyetin kadınlar şubesi açılmış ve faaliyetlerine başlamıştır.

Yönetim kurulu şu kişilerden oluşur: Başkan, Havalı Kumandanı Muhittin Paşa'nın eşi; ikinci başkan, Tahir Amil Çelebi'nin eşi İsmet Hanım; veznedar, İzbelizade Hafız Selma Hanım; katip, Dr. Cemil Şerif Bey'in eşi Hafız Nebiye Hanım, Sağlık Müdürü Kemal Bey'in eşi, Mektupçu Fuat Arif Bey'in eşi Münire Hanım, Polis Müdürü Halil Bey'in eşi Zekiye Hanım; eski mutasarrıflardan Lütfi Bey'in eşi, eski Maarif Müdürü Talat Bey'in eşi Bedriye Hanım ve Hamide Hanım'dır (Eski, 2008, 51).

Kadınlar kolunun ilk faaliyeti 29 Nisan 1921'de Mekteb-i Sultani salonunda düzenlenen konser olmuştur. Bu konserden elde edilen gelir, Hilal-i Ahmer'e bağışlanmıştır (Çiçek, 1991, 109). Faal olarak yardımlarını silah sevkiyatını Sakarya Savaşı'na yetiştiren bu cemiyet yaptığı toplantılarda komisyonlar huzurunda bağışlar toplamıştır (Kaplan, 1996, 111). Para bağışlayan kadınların adları doğrudan yazılmamış; eşleri vasıtasıyla söz edilmiştir. Yapılan bağışlar Açıksöz gazetesinde liste halinde yayınlanmıştır. Bu uygulama iki yönden önem taşımaktadır. Birincisi şeffaflıktır. İkincisi de kimler kaç para vermiş, yani rekabet ortamı yaratmaktır (Eski, 2008, 52). Kastamonu kadınının yaptığı her faaliyet bir öncekinin önüne geçmiş ve bu fedakar isimli kahramanlar tarihin sayfalarına kazanmıştır.

Kastamonu'da Açıksöz gazetesini yayımlamakta olan Hüsnü Bey bu fedakarlıklardan birkaçını anlatmıştır:

Hilâl—i Ahmer Kadınlar Şubesi Kızokulu (Riyâzü'l-Benât) 'nda bir sergi düzenlemişti. Bu okulun her odası eşya ile dolmuştu. Gösterilen eşyalar arasında iki yırtık gömlek vardı. Açıksöz Gazetesi başyazarı Hüsnü Açıksöz, bunların burada gösterilmesi sebebini sorunca, şu cevabı aldı:

“Bunların maddi kıymeti değil, manevi kıymeti büyüktür. Geçen gün hiçbir şeyi olmayan ihtiyar bir kadın sergiyi ziyarete geldi. Baktı, baktı ve koştu. Bu iki gömleği getirdi. Biz biliyoruz ki; bu biçarenin bu iki yırtık gömlekten başka verecek bir şeyi yoktur”(Tansel, 1988, 65) demişlerdir.

Yazmakla bitiremeyeceğimiz sayısız kahramanlık ve fedakarlık örneğinden bir diğeri de şöyledir:

Kastamonu'da Tephirhane memuru Ziya Efendi'nin kızı Hatice Hanım'ın düğünü vardı. Hatice Hanım'ın ailesi fakirdi ama, ne de olsa evlenme işinde eni boyu hesaplanmaz, gerekli para tedârik edilerek, geline bir gelinlik alınır. Fakat Hatice Hanım; gelinliğin satılmasını ve bedelinin Hilâl—i Ahmer'e bağışlanmasını ister. Sağdan soldan itirazlar başlar, gelinliksiz düğün olamayacağını söylerlerse de, Hatice Hanım kabul etmez ve bir basma entari ile gelin olmayı tercih eder. Cephede bu kadar kan akıp dururken, Kastamonu kadını süslü gelinlik giyip gelin olamazdı. Nihayet gelinlik otuz liraya satılır ve bu para Hilâl—i Ahmer'e verilir. Hatice Hanım da basmadan bir entari ile gelin olur (Söylemez, 1996, 165).

Kastamonu kadınları burada sadece birkaçını yazdığımız büyüklükleri çok göstermiştir.

Kastamonu Hilal-i Ahmer Cemiyeti ve Kadınlar Şubesinin Şubat 1921 den Şubat 1922 tarihine kadar merkez ve kazalardan toplamış olduğu yardım dağılımı şöyledir.

Küre nahiyesi	: 3.600 kuruş
Safranbolu kazası	:24.300 kuruş
Tosya kazası	:51. 780 kuruş
İnebolu kazası	:100. 000 kuruş
Araç kazası	:115. 127 kuruş
Daday kazası	:185.000 kuruş
Taşköprü kazası	:757.975 kuruş
Merkez kazası	: 866.280 kuruş

Toplam 1.640.584 kuruştur. Bu paranın 140.00 kuruşu Ankara'ya gönderilmiş, 372.134 kuruşu masraf olarak harcanmış, 1.001.212 kuruşu da vilayet merkez kazasında bulunur (Çiçek, 1991, 112).

Gerek sergiler gerek yardım kampanyaları gerekse yapılan bağışlarla beraber toplanan yardımlar Milli Mücadelenin önemli maddi kaynakları arasında yerini almıştır.

2.2.1.3.Diğer Kadın Örgütleri

2.2.1.3.1 Kadınları Çalıştırma Derneği

Reji(Tekel) Müdürü Ömer Bey'in kızı Neyyire Hanım tarafından kurulmuştur. Derneğin resmi açılışı 1919 yılı Ekim ayı başlarında yapılmıştır (Eski, 2008, 49). Ancak cemiyetle ilgili Açıksöz gazetesinde çıkan ilk haber 12 Eylül 1920 tarihini taşımaktadır.

Bu habere göre dernek biçki, dikiş ve nakış işleri öğretecek böylece Türk kadınının kendi işlerini kendisi yapması sağlanacaktı (Çiçek, 1991, 127). Aynı zamanda bilgisi az kimsesiz kadınlara her hafta pazartesi günleri öğretmen ve aydın kadınlar tarafından hayat ve yurt bilgisi dersleri verilmiş ve bir süre devam etmiştir (Peker, 1955, 175). Derneğin eşlerini kaybetmiş, yardıma muhtaç ve kimsesiz hanımlara iş imkanı yaratmak içinde kurulmuş olduğu anlaşılmaktadır (Eski, 1995, 14). Mahalli gazetelerdeki makalelerde; “sanat altın bileziktir” ilkesinden hareketle hanımların el becerisi kazanmalarının önemi vurgulanmıştır (Eski, 2008, 50). Milli Mücadelenin o zor dönemlerinde bile kadınlarımız kendi kendine yetebildiklerinin güzel bir örneğini daha sergilemişlerdir.

Bu dernek farklı kaynaklarda farklı isimlerle anılmaktadır. Rahmi Çiçek tezinde Nurettin Peker’in sözünü ettiği Kadınları Çalıştırma Derneği ile Açıksöz gazetesinde geçen İslam Hanımları Çalıştırma Yurduunun aynı olduğunu dile getirmiştir. Ancak Mustafa Eski bu iki örgütten ayrı ayrı bahsetmiştir. Nitekim ikisi de ayrı örgütler olsalar dahi amaçlarının ortak olduğunu yani hanımlarımızın el becerilerini geliştirerek onlara biçki, dikiş, nakış işleri öğretmeyi amaçladıkları söylenebilir.

2.2.1.3.2. Hanımlar Musiki Dershanesi

Sağlık Müdürü Dr. Ferruh Niyazi Bey’in eşi Saime Hanım öncülüğünde 1920 yılının Mart ayında açılmıştır(Eski, 2008, 50). Millî Mücadele yıllarında Kastamonulu hanımlar, güzel sanatlarla da meşgul olmayı ihmal etmemişlerdir. Bu amaçla kurulan bu dershanede ud, keman ve nota dersleri verilmiştir (Eski, 1996a, 252). Görüldüğü üzere hanımlar hiçbir sosyal faaliyetten geri kalmayarak bu zor günlerdeki kara bulutları bir nebze olsun dağıtmaya çalışmışlardır.

2.2.2. Millî Mücadele Mitinglerinde Kastamonu Kadını

Başlayan işgaller üzerine vatanın içine düştüğü acı durumdan kurtarılması için memleketin her köşesinde bu zulmü protesto eden mitingler yapılmıştır. Bu mitingler

yalnızca erkekler değil kadınların da katılımlarıyla gerçekleşmiştir. Hatta katılımcıların tamamını kadınların oluşturduğu mitingler de vardır. Kastamonu’da düzenlenen mitinglere ilk bölümde değinilmişti ancak bu kısımda hanımlarında katılımıyla gerçekleşen mitinglere ağırlık verilecektir. Buna geçmeden önce düzenlenen diğer mitinglere kısaca değinmek yerinde olacaktır.

İlk miting Redd-i ilhak Millî Heyeti’nin 14-15 Mayıs 1919 gecesi yaptığı çağrı üzerine İzmir’in Maşatlık semtinde düzenlenmiştir. Bundan sonra hem İstanbul’da hem de yurdun çeşitli yerlerinde birçok miting yapılmıştır. 1919 yılında 16 Mayıs’ında Denizli, Kastamonu, Tavas, Bayramiç ve Seydişehir’de; 17 Mayıs’ta Giresun, Trabzon, Zonguldak, Edremit ve Çal’da; 18 Mayıs’ta İstanbul Darülfünun konferans salonunda hocaların protesto konuşmalarından sonra hanımlar da konuşmuştur (Kurnaz, 1991, 108). İstanbul’da ilk miting, İzmir’in işgal edileceğinin duyulması üzerine 19 Mart 1919’da İnas Darülfünunu öğrencileriyle Asri Kadınlar Cemiyeti üyeleri tarafından düzenlendi ve işgal kuvvetleri protesto edildi. İzmir’in işgalinden iki gün sonra Üsküdar Kız Koleji’nde bir protesto toplantısı düzenlendi. Burada toplanan kadınlar ve konuşmacı olarak katılan Halide Edip, bu işgali şiddetle kınadılar (Kaplan, 1998, 72). 18 Mayıs 1919’da İstanbul Dârülfünûnunda yapılan toplantıda bir hanım: “Kim demiş bir kadın küçük şeydir, Bir kadın belki en büyük şeydir”(Kurnaz, 1991, 108) diyerek, Türk kadınının özgüvenini, mücadele ruhunu haykırıyordu.

Bunların akabinde 19 Mayıs 1919’da “Türk Ocak”lı gençlerin öncülüğünde Fatih’te bir miting düzenlendi. Bu mitinge katılan kadınların çokluğu ve kadın konuşmacıların dinleyicileri heyecana getiren konuşmaları dikkat çekicidir. Halide Edip ve Meliha Hanım’lar bu mitingdeki konuşmalarında; “ülkenin içine düştüğü durumdan bahsetmiş, kurtulmak için mücadele etme gereği” üzerinde durarak halkı mücadeleye çağırmışlar ve milli bilincin uyandırılmasına gayret göstermişlerdir (Kaplan, 1998, 73). Yine İstanbul’da Üsküdar, Kadıköy, Sultanahmet’te, Edirne, Alaşehir, Kızılcabazam’da ve Anadolu’nun neredeyse her köşesinde mitingler düzenlenmiştir.

Kastamonulu hanımların 10 Aralık 1919 da düzenlediği miting ise İlk Türk Kadın Mitingi olması bakımından büyük önem taşımaktadır.

Kastamonulu hanımlar vahşetleri protesto etmek amacı ile miting yapmaya karar vermişler ve öncelikle bir tertip komitesi kurmuşlardır. Bu komitede şu kişiler görev almıştır: Zekiye Hanım, Kamuran Hanım, Saime Hanım, Bedriye Hanım, Münire Hanım, Refika Hanım, Neyyire Hanım (Eski, 2008, 44).

Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Hanımlar Kolu'nun düzenlediği bu miting, kız öğretmen okulunun bahçesinde yapılmıştır. Köylü kentli binlerce kadının katıldığı bu mitingde İzmir, Urfa, Maraş, Antep'in işgalleri, yapılan haksızlıkları, canavarlıkları şiddetle kınanmıştır (Peker, 1955,110). Mitingde; tertip komitesi başkanı olarak Zekiye Hanım, Darülmualimat Müdiresi Hikmet Hanım ile yardımcısı İclal Hanım ve Fırka Kumandanı Miralay Osman Bey'in kızı Refika Hanım birer konuşma yapmışlar ve olaylardan duydukları üzüntüleri dile getirmişlerdir. Gazetelerdeki yer darlığı nedeniyle bunlardan sadece Zekiye Hanım'ın konuşması yayınlanmış; diğerlerine yer verilememiştir. Bu konuda Kastamonu gazetesi aynen şunları yazmıştır:

“Miting heyet-i idaresini teşkil eden hanımefendiler tarafından irâd edildiğini beyan ettiğimiz nutukların cümlesini aynen derce, sütunlarımız müsait olmadığından yalnız reise Zekiye Halil Hanımefendi'nin nutkunu dere ile iktifaya mecbur kalıyoruz. Diğer hanımefendilerin aflatını temenni ederiz” (Eski, 1996b, 40) denilmiştir.

Miting tertip heyeti başkanı Zekiye Hanım, yaptığı kısa ve ateşli konuşmada, işgalleri ve yapılan vahşetleri şiddetle kınamış ve gerekirse vatani kurtarmak için kendilerinin de cepheye gideceklerini ifade etmiştir. Zekiye Hanım'ın konuşması aynen şu şekildedir:

“Kardeşler, hemşireler!

Daha bir sene evvel kırmızı rengi ile başımızda dalgalanan ulu sancağımız, görüyorsunuz ki siyahlara, matemlere büründü. Muharebe meydanlarında vatan ve din uğrunda binlerce evlâdımızı gömdükten sonra; haktan, adaletten bahseden Avrupalıların, bir seneden beri, yenildik diye başımıza açmadıkları felâket kalmadı.

Haktan en çok bahsedenler, haksızlığın en büyüğünü yaptılar. Daha dün bizim gibi refah ve saadeti; evi, barkı olan İzmir'deki dindaşlarımız, beyaz saçlı kadınlarımız, kundaktaki yavrularımız Yunanlıların süngüsünden geçti. Her tarafı yüksek minarelerinden beş vakitte ism-i celâlullah bağırardan Adanamız, Antalyamız ve en nihayet güzel Ayıntab, Maraş, Urfamız elimizden alınmak isteniyor.

Hanımlar!

Büyük felâketlerimiz önünde evlâtlarımızın, kardeşlerimizin kanıyla suladığımız yurtlarımızın işgaline, kardeşlerimizin felâketine susacak mıyız?

Hayır hanımefendiler! Mağlubuz, silâhımız yok, fakat göğsümüzde imanımız, bütün dünyayı halkeden Allahımız var.

İşte biz de imanımıza ve Allahımıza istinaden haksızlara haksızlıklarını yüzlerine vurur ve cihan huzurunda ilân ettikleri adaleti talep ederiz.

Hanımlar!

Biz, dünyayı kanlara boğan, insanları tavuklar gibi boğazlayan erkeklere müracaat edecek değiliz. Bizim gibi şefkatle, merhametle düşündüklerine şüphe etmediğimiz İtilâf devletlerinin büyük kadınlarına müracaat edecek ve birer telgrafla, bize yapılan haksızlıkları yazacak ve anlatacağız. Eğer onlar da hakkımızı teslim etmezlerse, evlâtlarımızın kanlarına kendi kanımızı karıştırarak erkeklerimizle bir safta, dinimiz ve istiklâlimiz için ölecek; haksızlara, zalimlere tarihin lanetlerini terk ederek şehâmetle öleceğiz ” (Şahingöz, 1989, 137)

Bu konuşma bütün duyguları özetler niteliktedir. Bu ne yüce gönüllüktür ki dönemin şartları düşünüldüğünde Zekiye Hanım nezdinde diğer hanımlarımızda düşüncelerini çekinmeden söyleyebilecek cesarete sahiptir.

Miting sonrasında; padişaha ve sadrazama telgraflar çekilmiş ve bilgi verilmiştir. Ayrıca ABD Başkanı Wilson ile Fransa Cumhurbaşkanı Poincaré'nin eşine ve İngiltere Kraliçesine birer telgraf gönderilmiş ve işgaller kınanmıştır. Bu telgrafların hepsi, Kastamonu gazetesinde aynen yayınlanmıştır. Ancak gazetede bir ifadeden, İtalya Kraliçesi ile Hindistan İmparatoriçesine de telgraf gönderildiği anlaşılmakta; fakat bu telgrafların metinlerine yer verilmediği görülmektedir. Ancak konunun takdiminden, telgrafların, İngiltere Kraliçesine çekilen telgraf metninin benzeri olduğu anlaşılmaktadır (Eski, 1993, 657).

Miting sonrasında çekilen telgraflar şunlardır (Eski, 2008, 45-46-47-48- 49):

Padişah'a çekilen telgraf:

“Cenâb-ı Hak, zât-ı akdes-i hümayûnlarım taht-ı muallâ-yı saltanat-ı Osmaniye'de kemâl-i mes'adette edebnisîn buyursun, âmin.

Kastamonu Müslüman kadınlarının akdettiği muazzam bir mitingde, İngiltere ve İtalya kraliçeleri ile Madam Wilson ve Madam Puankara'ya telgraflarla müracaata karar verildiğini arz ve iblâğa ve mütârekeden beri memleketimizin düçâr olduğu taarruz ve tecavüzden müteessir ve me'yus olarak hukuk-ı meşrûamızın tanınmasını ve şimdiye kadar yapılan haksızlıkların bir an evvel tamiri esbabının istikbali için icâb edenlere irâde-i keramet ifâde-i hilafetpenâhilerinin şerefsüdûr ve sünûh buyurulmasını istihâmâmat mücâseret eyleriz. Ol babda ve kâtibe-i ahvalde emr-uferman şevketin, kudretli, padişahımız efendimiz hazretlerindedir”

Sadrazam'a çekilen telgraf:

“Kastamonu Müslüman kadınlarının çarşamba günü akdettiği muazzam bir mitingde İngiltere, İtalya kraliçeleri hazretleriyle Madam Wilson ve Madam Puankara cenaplarına keşidesi takarrür eden telgrafnâme suretleri bervech-i zîr arz olunmuştur. Mündericâtının matbuât-ı Osmaniyye ve ecnebiyyeye ve düvel-i mu'telife

mümessillerine tebliğ buyurulmasını üç bini mütecaviz Kastamonu İslâm kadınları nâmına arz ve istirham eylerim, ferman”

İngiltere Kraliçesi’ne çekilen telgraf:

“Biz, Kastamonu Müslüman kadınları bugün akdettiğimiz büyük bir mitingde işbu telgrafla zât-ı haşmetpenâhilerine milletimizin ızdırâbâtını, vatanımızın âlâmını arza karar verdik.

Haşmetmeâb, cihanın adaleti, insaniyetin refah ve saadeti uğrunda harp eden necip milletiniz, tarih ve cihan huzurunda milliyetlerin hakkını ızdırâbât-ı insâniyenin teskinini vaad ve ilân etmiş olduğu halde mütârekeden beri, biz Türklerin maruz kaldığı mezâlim sevgili vatanımızın uğradığı haksızlıklar önünde vicdan-ı insaniyet hiç muzdarip olmadı mı? Necâbet ve asâlet-i ırkıyyeniz müverrih ve seyyahlarınızın itirâfâtıyla sabit ve tarihi dostunuz biz Türklerin ve Türk vatanının âlâm ve ızdırâbâtı o kadar büyüktür ki, kalbi, hiss-i adl-i insaniyetle çarpan her ferdin âlâmımıza iştirak etmemesi imkânsızdır.

Mütârekeden beri, ahâlisi Türk ve Müslüman olan Antalya, Adana birer suretle işgal edilmiş ve en nihayet zalim Yunan kuvvetlerinin sevgili İzmirimize girmesine ve orada yüzbinlerce dindaşımızın süngüden geçmesine ve kadınlığın ismet ve nezâketinin pâmâl edilmesine iğmâz-ı ayn edilmiştir. Yunanilerin vahşetinden kaçan yüzbinlerce kadın, sabi, yetim mevsimin öldürücü soğğunun sarsar kahriyle can vererek medenî milletlerden ve bilhassa ekseriyet-i tebaası dindaşımız ve heyet-i umûmîyesi tarihi dostumuz Büyük Britanya İmparatorluğu’ndan adalet beklerken öz yurdumuz Urfa-Maraş da istilâ edildi.

Haşmetmeâb. Cihan huzurunda berhâl, devletinizin ilân ettiği hakk-ı adi ü milliyet düsturlarının tecellisini görmek istiyoruz. Sevgili vatan ve milletimizin mütevâli felâketleri önünde daima sızlayan kalplerimizden kopan karar budur. İnsaniyet hakkı, adalet şerefi, gözlen hümmâ-yı ihtiras ile bulunan politikacılar arasında heder olacaksa

tarihin tel'inâtım tamamen haksızlara bırakmağa karar verdik. Büyük milletinize rabt ettiğimiz ümidi, huzur-ı asilânelerine arz ediyoruz. Hakk-ı beşeri pâmâl ve cihan huzurunda ilân edilen taahhüddattan inhiraf galipler için caiz ise, sevgili yurdumuzu namus kanı ile yıkamak da bize aittir. Taleb-i istirhamımız, hakk-ı millimizin temini ve Türk olan vatanımızın tahlisidir. Pek haklı ve insanî olduğundan kani bulunduğumuz bu ricamızın kalb-i haş-metânelerinde ma'kes bulacağını ümid ve arz-ı ta'zimât eyleriz” .

ABD Başkanı Wilson'un eşine çekilen telgraf:

“Kastamonu'nun biz Müslüman kadınları bugün akdettiğimiz büyük bir mitingde işbu telgrafla cihan-ı insaniyetin hürriyet ve adaleti uğrunda harbe giren ve bunu temin ettiğini yüzlerce defa ilan eyleyen Amerikalıların büyük ve necip valideleri zât-ı aliyye-i necibânelerine, sevgili vatanımızın ve mazlum milletimizin âlâmını arza karar verdik.

Pek insanî ve haklı olan bu müracaatımızın kalb-i asilânelerinde ve bütün Amerika kadınları nezdinde cây-ı kabul bulacağını ümid ederiz.

Madam cenapları. Vatanımızı gezen ve milletimizi gören arkadaşlarınızın da itiraf edeceği biz Müslüman ve Türklerin büyük annesi öz vatani ne haldedir bilir misiniz? Mütârekenin akdinden beri her gün birer suretle bizi ezenfecâyî' ve vekâyî' o kadar çoktur ki, insanlık hissiyle çarpan hiçbir kalbin buna karşı lâkayıt kalmasına imkân yoktur.

İzmirimiz'de zâlim Yunanîlerin süngüleri ile boğazlanan yüzbinlerce evlâtlarımızdan başka bu zâlim kavmin idaresinden hem de medenî olduğunu iddia eden Avrupa'nın gözleri önünde yapılan mezâlimden kaçarak yurdunu, mülkünü, refah ve saadetini terk eden yüzbinlerce kadın, erkek, sabi, yetim dindaşlarımız karlar, buzlar altında can vermekte ve bizler bu cinayetlerin tamirini bunu milletlerden beklerken sevgili Adana'mız, öz yurdumuz, güzel Antalya'mız her türlü kuyûd-ı adi ü hakka münâfi olarak işgal edilmiş ve ahiren de Türk olan Ayıntab, Maraş, Urfa da Fransızlar

tarafından aynı akibete uğratılmış, orada da Türk ve Müslüman olmaktan başka kabahati olmayan dindaşlarımız tazyik altına alınmıştır. Ye'simiz, âlâmımız o kadar büyüktür ki, ağlayan sevgili vatanın teellümâtını ızdırıp ve ye'sle dinlemekten ise erkeklerimizle bir safta istiklalimizi müdafaa uğrunda can vermeyi göze aldık.

Madam cenapları. Milleti nâmımı oniki maddelik prensibiyle tarih ve bütün dünya huzurunda milliyet ve edyânın hukukunu ilân eden zevc-i necibinizin taahhüdâtı ne oldu? Hakkın sesi, ihtirâsât gürültüleriyle boğuldu mu? Sizler galipsiniz, kavisiniz. Fakat biz hak istiyor ve Wilson cenaplarının dünya huzurunda tatbikini taahhüd ettiği prensiplerinin icrasını talep ediyoruz. Sevgili Anadolu'yu yeni bir kan deryasına boyamadan, binlerce sabiyi yetim bırakmadan, insaniyet ve milliyet hakkımızın teminine muavenet ve müzaheret buyurmanız, istirhâmâtımızın muzdârip ve melul ihtirâmâtımıza terflkan arz eyleriz, madam cenapları”

Fransa Cumhurbaşkanı Poincare'nin eşine çekilen telgraf:

“Biz Kastamonu'nun Müslüman kadınları, bugün akdettiğimiz büyük bir mitingde işbu telgrafla zât-ı necibânelerine milletimizin ızdırâbâtını, vatanımızın âlâmını arza karar verdik.

Madam cenapları. Cihanın adaleti, insaniyetin refah ve saadeti uğrunda harbeden necip milletiniz, tarih ve cihan huzurunda milliyetlerin hakkını, ızdırâbât-i insaniyetlin teskinini vaad ve ilân etmiş olduğu halde, mütârekeden beri biz Türklerin maruz kaldığı mezâlim, sevgili vatanımızın uğradığı haksızlıklar önünde vicdân-ı insaniyet hiç muzdarip olmadı mı? Necâbet ve asâlet-i irkiyemiz müverrih ve seyyahlarınızın itirâfâtıyla sabit ve tarihi dostunuz biz Türklerin ve Türk vatanının âlâm ve ızdırâbâtı o kadar büyüktür ki, kalbi, hiss-i adl-i insaniyetle çarpan her ferdin âlâmımıza iştirak etmemesi imkânsızdır. Mütârekeden beri, Türk ve Müslüman olan Antalya, Adana birer suretle işgal edilmiş ve en nihayet zâlim Yunan kuvvetlerinin sevgili İzmir'imize girmesine ve orada yüzbinlerce dindaşımızın süngüden geçmesine ve kadınlığın ismet ve mezâhetinin pâmâl edilmesine iğmâz-ı ayn edilmiştir.

Yunanîlerin vahşetinden kaçan yüzbinlerce kadın, sabi, yetim, mevsimin öldürücü soğuğunun sarsar kahriyle can vererek ilk muhâdeneti Avrupa'da Fransızla tesis ettiği tarihin şahâdetiyle sabit ve her münevver Türk'ün lisanınızı kendi lisanı gibi tekellüm etmesi ve bu suretle Fransız ırkının ahlâk ve adâb ve irfanını benimsemiş olduğu gayr-ı kabil-i inkâr olan biz Türklerin bu âlâm-ı bînihâyesine ve ızdırâbât-ı fevkalâdesine Fransız kalplerinin ma'kes olacağını ümid eden ırkımız, bu defa da irfan ve adaletine rabt-ı ümid ettiğimiz Fransızlar, sevgili Ayıntab, Urfa ve Maraş'ın işgal edildiğini işitmekle müteellim ve mütehayyirdir.

Madam cenapları. Cihan huzurunda ricâl-i devletinizin ilân ettiği hakk-ı adi ü milliyet düsturlarına teyid etmek istiyoruz. Sevgili vatan ve milletimizin mütevâlî felâketleri önünde daima sızlayan kalplerimizden kopan karar budur.

İnsaniyet hakkı, adalet şerefi, gözlen hümmâ-yı ihtiras ile bulunan politikacılar arasında heder olacaksa, esaretle yaşamaktansa erkeklerimizle bir safta şehâmet ile ölmeye ve haksızlara tarihin telinâtını bırakmağa karar verdik. Büyük milletinize rabt ettiğimiz ümidi kalb-i necibânelerine arz ediyoruz. Hakk-ı beşeri pâ-mâl ve cihan huzurunda ilân edilen taahhüdattan inhıraf, galipler için caiz ise, sevgili yurdumuzu namus kanyla yıkamak da bize aittir. Taleb-i istirhamımız, hakk-ı millimizin ve Türk olan vatanımızın tahlisidir. Pek haklı ve insanî olduğundan kani bulunduğumuz bu ricamızın kalb-i necibânelerinde bir nia'kes bulacağını ümid ve arz-ı ta'zimât eyleriz”

Telgraf metinlerine bakıldığı zaman her şeyden önce kullanılan uslub dikkat çekici olmakla birlikte eğitim seviyesini de gözler önüne sermektedir. En önemlisi de devlet meseleleriyle ne kadar alakadar olunduğu gerektiği takdirde elini taşın altına koymaktan çekinilmeyeceği açık yüreklilikle ifade edilmiştir. Telgraflarda pek çok meseleye atıfta bulunulmuştur. Geçmişten gelen dostluklar vurgulanmış, Wilson Prensiplerine değinilmiş, her koşulda haksızlığın karşısında duracaklarını dile getirmişlerdir.

Mitingden sonra meydana gelen bir diğer toplantı da 15 Ocak 1920'de Lloyd George'un İstanbul ve Boğazlar ile ilgili sözlerine tepki olarak düzenlenir. Burada

Başkan Zekiye Hanım, bütün halkı mücadeleye çağırır. Toplantı sonunda, İtilaf devletlerinin ileri gelen yöneticilerinin hanımlarına telgraf çekilerek şöyle denir: “Türk milletinin kadınlı erkekli savaşlarda can vermeyi asla düşünmeyeceğini, eğer silah ve cephanemizin bulunmadığına ümit bağlanıyorsa, düşmanları tırnaklarımızla boğacağımızı ve gerekirse toprağın üstünde şerefsiz yatmaktansa, toprağın altında kahramanca yatmayı tercih edeceğimizi bildiririz” (Kurnaz, 1991, 120). Vatanına, bağımsızlığına, mücadeleye olan inançlarına, cepheye giden erkeklerinin emanetine bu denli bağlı olan Kastamonu kadını Dünya kamuoyunda Türk kadını en manidar şekilde temsil etmiştir.

2.2.3. Silah ve Cephane Sevkiyatında Kadınlarımız

Kastamonu'nun bulunduğu konum itibari ile Milli Mücadele açısından önemine ilk bölümde değinmiştik. İstiklal Yolu olarak bilinen hattın Milli Mücadele'ye katkısı genel olarak mühimmat ve lojistik destek konusunda olmuştu. İstanbul'dan İnebolu'ya gelen mühimmat bu yolu izleyerek Ankara'ya ulaştırılmaktaydı. Erkekler cepheye olduğu için bu emanetleri vakit geçirmeden cepheye ulaştırmak kadınlara, çocuklara ve yaşlılara düşmüştü.

Taşıma işini sağlamak amacı ile ilk zamanlar Nokta Komutanlıklarının görevli olduklarını daha sonra ise taşıma işinden Sevkiyat ve Nakliyat Umum Müdürlüğüne bağlı Menzil Mıntika teşkilatının kurulduğu bilinmektedir. Kastamonu Menzil Müfettişliği, nakliye işi için 63 subay, 316 askerliği ertelenmiş er ve 11 müteahhitle çalışmakta idi. İnebolu – Kastamonu – Çankırı arasındaki taşımacılık 240 araba, 1505 mekkari, 72 eşekle sağlanmaktaydı (Çiçek, 1991, 215).

Rauf Orbay, Ankara yolculuğu esnasında gördükleri karşısında çok etkilenmiş ve konuyu şöyle aktarmıştır:

“...İnebolu'dan Çankırı'ya kadar cephe gerisindeki geri hizmetlerin %90'ının, kadınlar tarafından, erkekleri mahcup edecek derecede gayret ve

fedakârlıkla yapılmakta olduğunu görmekteyiz. Bu fedakâr kadınların arasında emzikte çocukları olan mübarek analar da var. Yavruları kucaklarında, kağnıları önlerinde, üvendireleri ellerinde, Ankara'ya ve cepheye cephane naklediyorlar. Allah bu millete yakında necat ve uzun müddet sulh ve saadet nasip edecektir. Bu millet hakkıyla istihkak kesbetmiştir...”(Orbay, 1993, 59)

Rauf Orbay'ın İstiklal yolundaki kadınların fedakarlıklarını ifade eden bu sözlerine ek olarak, İnebolu-Ankara yoluna “Devrim Yolu” adını veren ve bu yolu ilkel bir taşıt aracıyla Kurtuluş Savaşı'nda konaklanan yerlerde konaklayarak geçen Amerikalı bayan yazar Ann Bridge gördüklerini şöyle anlatmaktadır:

“... Sonsuz bir insan seli, birbirlerinden bir buçuk metre aralıklarla ve tek sıra halinde akıyordu. İnsanlar taşıdıkları tüfek demetleri, cephane kutuları ve top mermilerinin ağırlığı altında öne doğru eğilmişlerdi. Daha şaşkıncu olanı, bu insanların dörtte üçünden fazlasının kadın olmasıydı. Pembe etekli bölgesel giysiler ve parlak çiçekli kiraz rengi şalvarlar giyen kadınların bazıları sırtlarına sarılı yüklerle beraber, kucaklarında emzikli bebeklerini taşıyorlar, bazılarının arkasında ise kaygan çamurda kısa adımlarla yürüyen iki ve üç küçük çocuk bulunuyordu. Böylece bir gece önce İstanbul'dan kaçak olarak gemi ile gelen askeri malzeme, Küre Dağlarını aşıyordu...” (Uyanıker, 2007, 63)

Kastamonu İstiklal Mahkemesi başkanı Mustafa Necati'nin de tanık olduğu ve aktardığı şu olay son derece dikkate şayandır.” Kafileye yaklaştıkça bazen bu uzun sükütu yırtan bir kadın sesi yahut bir çocuk feryadı yükseliyordu. Kafileye yaklaştık ve selamlaştık... Biz soğuktan yamçiler altında bile titrerken, tek yorganını da arabaya örten bir ninenin, çıplak ayaklarla karları çiğnediğini görünce, içimde takdirle karışık bir merhamet sızladı Arkasına sardığı peştemalı, içinde ara sıra hıçkıran bir çocuğun üzerine bile örtmeden, yorganını niçin arabaya serdiğini sormak fikrini duydum:

Üşümez misin sen nine?... Bak çocuk donacak, yorgan örtsene... diye arabanın üstünü işaret ettim. “Bu sözü garip bir tarzda karşıladı, sormaya değer bir şey addetmiyordu galiba... Benim cevap beklediğimi anlayınca mukaddes bir şeye teveccüh eder gibi kağına doğru koştu, “Kar serpiyor, millet malıdır, nem kapmasın evladım” dedi. Ve yorganın uçlarını iyice serdi, kar sepelemeye başlamıştı. O zaman anladım ki, cephaneleri ıslatmamak için bu fedakarlığı yapıyor; o vakit deminki merhametten utandım bile... Aman yarabbim. Fedakarlığım bildirmek bile istemiyor. Bu âlicenaplık karşısında secde etmeyen ruh ve aşk olur mu?”(Turan, 1999,697)

İnebolu Kaymakamının Kastamonu Valiliğine 8 Haziran 1921 şifre yazısından, o gün askeri eşya yüklü 150 manda ve öküz arabasının yola çıkarıldığı bildiriliyordu; her gün 150-200 araba o günlerde yola çıkarılmakta idi. Kastamonu Valiliğinin Çankırı Mutasarrıflığına ve Dahiliye Vekaletine gönderilen 15 ve 16 Haziran 1921 tarihli şifreli yazılarında, İnebolu'dan mühim miktarda cephane gönderilmesine devam edildiği, bunların Çankırı'ya kadar zarara uğramadan naklinin sağlandığı, bu askeri malzemenin 1500 araba ile 2600 hayvana yükletilip gönderildiği haber veriliyordu. Malzemeyi Kastamonu'ya götürmek için İnebolu'ya gelen köylüler arasında yaşlı bir kadın da bulunmakta idi. Kocasının Çanakkale'de şehit düştüğünü, cephedeki oğlunun çocuklarını da kendi beslediğini, beraberindeki öküz arabasıyla Kastamonu'ya askeri eşya nakletmek istediğini söyleyerek bu iş için Hat Kumandanından izin istemiş, o sıralarda orada bulunan Rauf Orbay ve Cevat Paşa'nın da uygun bulmasıyla bu şehit karısının, bu asker anasının isteği yerine getirilmiştir (Tansel, 1988, 55-66) .

Milli Mücadeleye tanıklık ederek daha sonra o günleri kaleme aldığı kitabında bizlere gerçeği ilk ağızdan öğrenme fırsatı veren Nurettin Peker, kitabının “Bombardımandan Sonra Türk Kadını ve Kağı Arabası” adlı bölümünde kadınlarımızın kahramanlıklarını şöyle aktarmıştır:

İnebolu şehri için büyük tehlike arz eden savaş araçlarının bir an önce cepheye taşınması konusunda İnebolu'da bulunan Muhittin Paşa gerekli emirleri vermişti. Kalem reisi Osman Bey de icap eden tertibatı almıştı. Diğer taraftan idare amirleri bölgedeki

taşıtları İnebolu'ya göndermiş, İnebolu – Çankırı arasında 200 km'lik mesafe çoluk çocuk, emzikli kadınlara varıncaya kadar kendi taşıtları ile seve seve gelen kahramanlarla dolmuş ve hatta birçoklarının kağnılarındaki cephanelerden başka “bunları erkeklerimiz düşmana atacak” diye sırtlarına yükledikleri görülmüş ve Türk kadınının bu fedakarlığı tarihe destan olmuştur (Peker, 1955, 350).

İstiklal Yolu sayısız fedakarlıklara, kahramanlıklara, acıya ama her şeyden önemlisi bir milletin var olma mücadelesine tanıklık etmiştir.

Milli Mücadele döneminde Kastamonu ile ilgili araştırmalar yapan Mustafa Eski mücadelede Kastamonu kadını en güzel şekilde temsil eden kahramanlardan bazılarının isimlerine ulaşabilmiştir.

2.2.3.1. Şerife Bacı

Şerife Bacı, 1921 yılının Aralık ayında İnebolu'dan yüklediği cephaneye ile yola çıkmıştır. Yanında kundağa sarılı birkaç aylık kızı vardır. Kar ve kış ortamında Kastamonu Kışlasına kadar yaklaşmıştır. Ancak daha fazla yoluna devam edememiş ve kağnısının üzerinde donarak ölmüştür. Öküzler yolun kenarına çekilmiş ve beklemeye başlamıştır. Kış günü bu bekleyiş gelip geçenlerin dikkatini çekmiştir. Arabaya dokunduklarında gördükleri manzara onları hayrette bırakmıştır; çünkü kadın ölmüştür. Şerife Bacı kundaktaki çocuğunu mermilerin arasına yatırmış, üstündeki yorgan parçasını da onların üzerine örtmüştür. O sırada cephaneye sandıkları arasından bir çocuğun ağladığı duyulmuştur. Olaya tanık olan Rıfat ve Cemil çavuşlar, kadını ellerinden ve ayaklarından tutarak kaldırmışlar, başka bir arabaya yerleştirmişler ve Fırka'ya kadar gelmişlerdir. Bu acıklı manzarayı gören Miralay Osman Bey gözyaşlarını tutamamış ve “Türk kadını, dünyada emsali bulunmayan kahraman bir anadır. Öyle bir anadır ki tarihte nice kahramanlar, cihangirler doğurmuştur. Arkadaşlar Milli Mücadele'yi kazanacağımızın en büyük misali işte önümüzde; biri ölü, biri diri yatıyor” diyebilmiş ve teessüründen daha fazla konuşamamıştır (Peker, 1955, 397-398).

Bundan sonra çocuğa sütanesi bulunmuş, şehit ananın kimliği tespit edilmiştir. Başındaki çarından onun Seydilerli olduğu anlaşılmıştır. Nurettin Peker, yıllar sonra bu olayı araştırmıştır. Şerife Bacı'nın Seydiler ilçesi Satı köyünden olduğunu, mermiler arasındaki kızın adının Sıdika olduğunu ve öldüğünü tespit etmiştir (Eski, 2008, 56).

Şerife Bacı, Cumhuriyet'in 60. Yılında, Ankara'da Kadın Dernekleri Federasyonu tarafından Yılın Ölümsüz Annesi seçilmiştir.

Şerife Bacı Kastamonu'nun simgesi haline gelmiştir. Cumhuriyet Meydanında adına dikilen bir anıt bulunmaktadır. Bunun haricinde şehirde Şerife Bacı adına okul, devlet hastanesi, öğretmen evi, doğum hastanesi yapılmıştır.

Kastamonu Cumhuriyet meydanın da bulunan Şerife Bacı heykeli.

2.2.3.2. Halime Çavuş

Halime Çavuş (Kocabıyık) 1898 yılında Kastamonu merkezine bağlı Duruçay köyünde dünyaya gelmiştir. Anne adı Hacer, baba adı İbrahim'dir. Cephane taşıma

işinde görev almış, İnebolu'nun bombalanması sırasında yaralanmıştır. Kendisine İstiklal Madalyası verilmiş ve harp malulü gazi olarak nüfus kayıtlarına geçmiştir. Halime Çavuş savaş sonrasında Ankara'ya gittiğini, Atatürk ile konuştuğunu anlatmıştır. 20.02.1976'da ölmüştür ve mezarı Duruçay köyündedir (Eski, 2008, 57).

Kastamonu İl Yıllığı'nda pantolon ve paltolu, başında kalpak, elinde büyük bir balta bulunan bir kadın resminin altında, "Kastamonu'nun yetiştirdiği Milli Mücadele kahramanlarından Halime Çavuş" cümlesinin bulunduğu görülür (Tansel, 1988, 59) .

Şehirde adının verildiği bir yüzme havuzu bulunmaktadır.

Halime Çavuş(<http://www.kastamonukultur.gov.tr/Resim/98662,halime-cavus.png?0>)

2.2.3.3. Rahime Kaptan

Rahime (Demirel) Kaptan 1882'de Cide'ye bağlı Malyas köyünde doğmuş, Memiş köyüne gelin gelmiştir. Baba adı Hasan, anne adı Ayşe'dir. Herkes tarafından kabul gören otoriter bir kişiliğe sahiptir. Yaşlı ve askere alınmayan kişilerden tayfa düzmüş, yelken ve kürekle hareket eden bir tekne donatmıştır. Bu tekne ile Cide'den

İstanbul'a kereste götürmüş, dönüşte ise tuz getirmiştir. Aynı şekilde Cide'den Rusya'ya kereste taşımış, dönüşünde de tuz ve yün almıştır. Rahime Kaptan Kurtuluş Savaşı yıllarında da İstanbul'dan kaçırılan cephaneleri İnebolu'ya taşımış ve kutsal vatan hizmetini yiğitçe yerine getirmiştir. Rahime Kaptan 23 Mart 1964 tarihinde ölmüştür.

Yazar Rıfat Ilgaz, onu, Halime Kaptan olarak roman kahramanı yapmış ve okuyucuya tanıtmıştır. Halime Kaptan, Cart Curt ve Sarı Yazma romanlarında yer yer Halime Kaptan'ın ağzından bazı sözler yazılmıştır. Rıfat Ilgaz bu tutumuyla Cideli cesur bir kadını romanları vasıtasıyla ülke sathında geniş bir okuyucu kitlesine tanıtmış; onu ikinci kez kahraman yapmıştır (Eski, 2008, 56).

Rahime Kaptan(Eski,2008,155)

2.2.3.4. Nazife Hanım

Nazife Hanım Tosyalıdır. Sakarya Savaşı günlerinde cepheye gitmek üzere şubeye dilekçe vermiştir. Söz konusu dilekçede şunlar yazılıdır:

“Anavatanımızı bütün mevcudiyetiyle istiklal-i millimizi mahvetmek hülyasıyla hücum eden erzel Yunan palikaryalarının namussuz ve pek kirli ayaklara mukaddes topraklarımız üzerinde görmesini hiçbir zaman arzu etmeyen cariyeler istihkar-ı vatan uğrunda cephelerde gazanferane çarpışan erkek kardeşlerimle beraber bu mukaddes vazife-i diniye de benim de bulunmağım hususunda fedai olarak cepheye harekete âmâde bulunduğumdan lutf-i müsaade-i âlilerine.”

Nazife Hanım'ın bu dilekçesi Ankara'da da yankılanmış ve Hâkimiyet-i Milliye gazetesi “Kadınların bile cepheye gitmek için istida verdikleri görülmüştür” diye yazmıştır (Eski, 2008, 58).

2.2.3.5. Necibe Nine

Necibe (İşitir) Nine, Devrekani ilçesinin Şenlik köyündendir. 1893 yılında doğmuştur. Cephane taşıyan kadınlardandır. Necibe Nine 10 Aralık 1994 günü İlk Kadın Mitinginin 75. Yıldönümü törenlerine katılmış ve Nasrullah Meydanında kısa bir konuşma yapmış “Biz İnebolu'dan Kastamonu'ya, Kastamonu'dan İnebolu'ya giderken çok çile çektik. Vatan sağ olsun. Gerekirse cepheye bir daha cephane taşırım, 101 yaşındayım, gayret ederim” demiştir. Elinde bayrakla kürsüden inerken herkesi ağlatmıştır (Eski, 2008, 58).

Necibe Nine (Eski,2008,155)

Mustafa Kemal Atatürk kadının öneminin her zaman bilincinde olmuş onları her alanda desteklemiş ve takdir etmiştir. 21 Mart 1923 tarihinde yaptığı konuşmasında da Türk kadınının Millî Mücadele'deki hizmetlerini en güzel şekilde özetlemiştir.

“Dünyanın hiç bir yerinde hiç bir milletinde Anadolu köylü kadınının fevkinde kadın mesâisi zikretmek imkânı yoktur ve dünyada hiç bir milletin kadını ‘Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım. Milletimi halâsa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar hizmet gördüm’ diyemez... Belki erkeklerimiz memleketi istilâ eden düşmana karşı süngüleriyle düşmanın süngülerine göğüslerini germekle düşman karşısında isbât-ı vücut ettiler. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun hayat menba’larını kadınlarımız işletmiştir... Çift süren, tarlayı eken, ormandan odunu, keresteyi getiren, mahsulâtı pazara götürerek paraya kaideden, aile ocaklarının dumanını tüttüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısıyla, kucağındaki yavrusuyla, yağmur demeyip, kış demeyip, sıcak demeyip cephenin harp malzemesini taşıyan hep onlar, hep o ulvî, o fedakâr, o ilâhî Anadolu kadınları olmuştur. Binaenaleyh hepimiz bu büyük ruhlu ve duygulu kadınlarımızı şükran ve minnetle ebediyyen ta ‘z/z ve takdis edelim” (Atatürk’ün Söylev Demeçleri, 1981, 147-148)

Burada sadece birkaç tanesinin ismine ulaşılan milli mücadele ile sembolleşmiş bu kahraman Türk kadınlarına millet olarak çok şey borçluyuz. Bizlere kocaman yürekleriyle bir millet tekrardan nasıl ayağa kalkarın en güzel örneğini göstermişler ve alın terleriyle, kanlarıyla suladıkları eşsiz bir Türkiye emanet etmişlerdir. Genç kuşaklara bu ruh, vatan millet aşkı en iyi şekilde öğretilmelidir.

2.3. Yerel Tarih Öğretimi

Tarih derslerinde yerel ve bölgesel tarihin önemi, yerel ve milli tarih ile Avrupa ve dünya tarihi arasında denge kurulması gerektiği Avrupa Konseyinin tarih eğitimiyle ilgili değişik konferanslarında dile getirilmiştir. Bu konferanslarda yerel tarih ‘aktif eğitimin en iyi aracı’ olarak tanımlanmıştır (Aktekin, 2010, 86-105).

Yaşadığımız çevre, kültür değerleri, adet ve gelenekleri, tarihi, coğrafi yapısı, yer ve sokak isimleri, mimari özellikleri, anıtsal yapıları, aile, dostlar ve komşuluklarıyla dünyadan bir parçadır. Yaşadığımız çevre bilgi ve kültürün kaynağıdır. Yerel tarih, belirgin bir yerel birimin bir topluluk olarak gelişiminin tarihini kendi bağlamı içinde ve benzer başka birimlerle karşılaştırılmalı incelemek olarak tanımlanabilir (Hali ve Turan, 2014, 74).

Bir başka ifadeye göre Yerel tarih, belirli bir yerde yaşamış veya yaşamakta olan toplumların kökenlerini, gelişimlerini, yaşam biçimlerini, sosyal-kültürel-ekonomik gelişmelerini inceleyen bir alandır (Aslan, 2000, 195). En genel ifade ile kişinin ait olduğu yerin bir bütün olarak geçmişten günümüze bıraktığı izleridir.

Yerel tarih çalışmalarında; kitaplar, dergiler, haritalar, jeolojik ve coğrafik unsurlar, isimler, arkeolojik kanıtlar, binalar, arşivler, fotoğraflar, müze ziyareti, önemli tarihi eserler, anıtlar, mezar taşları, insanlar, yollar, televizyon programları vb. kullanılan malzeme ve etkinliklerdir (Şahin, 2011,454). Dolayısıyla yerel tarih aslında elimizde zaten var olan materyalleri eğitimde kullanabilmeyi amaçlar böylelikle öğrenciler bilinçlendirildikten sonra örtük öğrenmeleri de sağlanmış olur.

Yerel tarihin faydalarına değinecek olursak yerel tarih sayesinde öğretmenler öğrencilerin dikkatlerini yaşadığı topluma çekmeye yardımcı olur. Yani yerel tarih, güncel hayatla yaşamı birleştirir. Yerel tarih çalışmalarını okul dışında yürüten öğrenci ise pek çok insanla iletişim kurarak araştırma yapmakta ve hayatını sorgulayabilmektedir. Dış dünya ile okul arasındaki sınırların aşılmasını sağlar. Öğrencilerin yerel tarih ile ilgili çalışmaları boyunca arşivci, müzeci, yerel tarihçi gibi ilgililerle yapacakları görüşmeler, öğrencilerin çevrelerindeki kültürel ve tarih zenginliklerin farkına varmalarına ve onlarda belki de ömür boyu sürecek bir kültür ve tarih zevkinin oluşmasına yardımcı olacaktır (Metin ve Oran, 2014, 208).

Avrupa Konseyi'nin 1969 Braunschweig Konferansı ise yerel tarihin avantajlarını şu şekilde sıralamaktadır: Yerellik öğrencilerin şahsi geçmişleriyle ilgilenir, tarihsel metot ve bilincin sunumu için en iyi temeli sağlar, coğrafyayla yakın

işbirliği fırsatlar sunar ve sosyal ve ekonomik konuların Avrupa ve Dünya kontekstinde gerçekçi bir sunumunu sağlar (Aktekin, 2010, 86-105). Yani kişide bir farkındalık yaratır. Ait olduğu toplumu yöreyi tanır böylece üzerine eklenecek bilgilerin temeli sağlamlaşır.

2.4.İlgili Literatür

Bu başlık altında tez konusu kapsamında yapılmış olan araştırmalardan örnekler verilerek Milli Mücadele’de Kastamonu, Milli Mücadele’de Kastamonu kadınının önemi, yerel tarih öğretimi konularında yapılan çalışmaların bir profili çıkarılmaya çalışılmıştır.

Peker (1955), eserinde 1918- 1923 yılları arasında Milli Mücadele’de genel durum ile İnebolu ve Kastamonu Havalisi’nin yararlılıklarını anlatmıştır. Takım ve Bölük kumandanlıklarıyla katıldığı Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele’de bizzat görevler almış toplamda kırk yıllık vatan hizmetinde bulunmuştur. Eserini hazırlarken Kastamonu ve havalisinde bulunduğu süre zarfında toplamış olduğu resim ve vesikalardan, o günleri yaşamış vazifeli kişilerin hatıralarından, Atatürk’ün tarihi Nutuk ve vesikalarından, Açüksöz gazetesi koleksiyonlarından, Hüsnü Açüksöz’ün İstiklal Harbinde Kastamonu isimli kitabından ve bizzat tanık olduğu olaylardan faydalanmıştır. Eser Kastamonu tarihi açısından önem arz etmektedir.

Açüksöz(1933), Milli Mücadele döneminde Kastamonu’nun önemini anlattığı anı kitabı bir belge niteliği taşır. Eser yazılırken ilk ağızdan hatıralara, tanık olunan olaylara yer verilmiş, Açüksöz gazetesi nüshalarından faydalanılmıştır.

Çiçek (1991), doktora tezinde cephede savaş kazanmak kadar cephe gerisinin de ne denli önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bu kapsamda Milli Mücadele döneminde işgale uğramayarak cephe gerisi konumunda yer alan Kastamonu’nun öneminden bahsetmiştir. Tezini hazırlarken Osmanlı Dönemi Kastamonu’sunun fiziki, demografik,

idari, kültürel, iktisadi ve ticari durumunu ortaya koyduktan sonra Milli Mücadele dönemi Kastamonu'sundan ve faaliyetlerinden bahsetmiştir.

Eski (2008), eserinde Milli Mücadele döneminde Kastamonu kadının kahramanlıklarını gözler önüne sermiştir. Ayrıca Mücadelede ve teşkilatlanmada öne çıkan kadın kahramanların isimlerine ulaşma açısından önemli bir kaynaktır.

Çifçi (2006), yerel bir yayın olan eser, dönemin Kastamonu basınında Milli Mücadele ile ilgili yer alan hadiseleri, yazıları, telgraf metinlerini, mitinglerdeki konuşma metinlerini tarihi olayların akışı dahilinde içeriğinde barındırması bakımından önemlidir.

Hazırlanan tez konusuyla ilgili bu eserlerden başka bölgenin Milli Mücadele'deki önemini ortaya koyan makalelerde bulunmaktadır. Bu makaleler dönem olaylarını sınırlandırarak ele almıştır.

Aktekin (2010), Ortaöğretim tarih eğitiminde yerel tarihin yerini ve önemini incelediği çalışmasında, Sosyal Bilgiler ve Tarih dersleri öğretim programlarında okullarda yerel tarih konularına önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yerel tarihin nasıl kullanılacağı, bunun faydaları, kullanırken ne gibi zorluklar yaşanabileceği konularına değinmiş ve bunlara dair çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Hali ve Turan (2014), çalışmalarında yerel tarih hakkında öğretmen görüşlerinin öğrenim durumu değişkeni açısından incelenip değerlendirilebilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Ankara ilinde görev yapan tarih öğretmenlerinin yerel tarih ile ilgili görüşlerini almak için anket çalışması uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin yerel tarih konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Öğretmenlerin yeni yaklaşımlardan çok araç gereç kullanımına dayalı öğretimi önemli gördükleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin etkinlik yapmak için ideal sınıf mevcudununun 11-20 kişilik olması yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Tunç Şahin (2011), çalışmasında İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin başarılarına ve öğrenci ürünlerine olan etkisini saptamayı amaçlamıştır. Araştırmasını ilköğretim dördüncü sınıfta öğrenim gören 34 öğrenciyle gerçekleştirmiştir. Araştırmada tek grup ön test – son test modeli uygulanmıştır. Araştırmanın sonunda yerel tarih uygulamalarının öğrenci başarısında etkili olduğu, öğrencilerin yerel tarih uygulamalarını eğlenceli bulduğu, uygulamalar sayesinde kendi bölgelerinin tarihini öğrenme fırsatı buldukları, okuma, eskiyle yeni arasında ilişki kurma becerilerinin arttığı genel olarak olumlu etki yarattığını tespit etmiştir.

III. BÖLÜM

3.Yöntem

Bu betimsel çalışmada Kastamonu tarihinin Sosyal Bilgiler derslerinde ne derece yer verildiğine ve bu konulara yer verilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği hususlarında alınan öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda Kastamonu il merkezindeki okullarda 15 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile görüşülmüştür. Araştırma soruları şöyledir:

1.Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretimi çerçevesinde Kastamonu ile ilgili konulara ne derece yer veriliyor? Açıklar mısınız?

2.Milli Mücadele de Kastamonu ile ilgili konular nasıl öğretilmelidir?

3.1.Yerel Tarih Kapsamında Kastamonu'nun Yakın Tarihine Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Verilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri

3.1.1. Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında çalışmada elde edilen bulgulara yer verilmiş ve bunlardan hareketle çeşitli yorumlar yapılmıştır.

Birinci Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Bu başlık altında “Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretimi çerçevesinde Kastamonu ile ilgili konulara ne derece yer veriliyor? Açıklar mısınız?” araştırma sorusuna dair bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3.1. Sosyal Bilgiler Dersinde Kastamonu’nu Yerel Tarihine Yer Verilme Durumuna Dair Öğretmen Görüşleri

	Frekans	Yüzde
Yeterli	3	20
Yeterli değil	12	80

Görüşmeye katılan Sosyal Bilgiler öğretmenleri çoğunlukla Kastamonu’nun Milli Mücadeledeki rolüne ilişkin konulara yeterince yer verilmediğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden sadece üç tanesi konunun kitapta yeteri kadar yer aldığını düşünmektedir. Bunlara ek olarak öğretmenlerimizin hepsi Milli Mücadele dönemi Kastamonulu kadın kahramanlarımızdan olan Şerife Bacı’dan ders kitabında bahsedildiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgulara yönelik örnek öğretmen görüşleri cümleleri:

- Örnek 1: *Buna benzer bir konu olmakla birlikte gerek Kastamonuluların gerekse Kastamonulu kadın kahramanların katkıları hakkında fazla bir bilgi yoktur. (Öğretmen: 1, 3,6)*
- Örnek 2: *Söz konusu konu hakkında öğrencilere yeterince bilgi verilmemektedir. (Öğretmen: 2, 4, 9, 11, 12, 14)*
- Örnek 3: *Yeterince müfredatta yer almaktadır. (Öğretmen: 5, 7, 8)*
- Örnek 4: *Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde Şerife Bacıdan kısaca bahsedilmiştir. Etkinlik olarak çalışma kitabında Şehit Şerife Bacı anıtı ile ilgili etkinlik yer alıyor ancak yeterli değildir. (Öğretmen 15)*

Öğretmenlerimizin tamamı dönemin Kastamonulu kadın kahramanlarından olan Şehit Şerife bacıdan benzer cümlelerle bahsetmiştir.

Yer verilmeme nedenini müfredatın yoğunluğu, ders saatinin yetersizliği gibi gerekçelerle ifade ettikleri görülmüştür. Bu bulgulara yönelik örnek öğretmen görüşleri cümleleri:

- Örnek 1: *Ders programının yoğunluğu ve ders saatlerinin az olması dolayısıyla konuya derinliğince inilememektedir.*(Öğretmen: 11)
- Örnek 2: *Ders saati yetersiz olmasından dolayı bizlerde çok fazla değinmemekteyiz.*(Öğretmen: 4)
- Örnek 3: *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi konuları ders saati olarak iyi ayarlanmadığından bizlerde fazla değinemiyoruz.* (Öğretmen: 9)

İkinci Araştırma Problemine Dair Bulgular:

Bu başlık altında “2.Milli Mücadele de Kastamonu ile ilgili konular nasıl öğretilmelidir?” araştırma sorusuna dair bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3. 2. Sosyal Bilgiler Dersinde Kastamonu’nu Yerel Tarihinin Nasıl Öğretileceğine Dair Öğretmen Görüşleri

	Frekans	Yüzde
Şehir ve yöre tanıtımı yapılmalı	1	6.6
Gezi düzenlenmeli	1	6.6
Öğretmen bilgi vermeli	3	20
Ders saati artırılmalı	8	53.3
Kitaba yönelik	10	66.6

Öğretmen görüşleri sonucunda genel olarak öğretmenler ders saatinin artırılmasıyla birlikte yerel tarih konuları kapsamında öğretmenlerin ders kitabına ek olarak bilgi vermeleri gerektiği üzerinde durmuşlardır. Öğretmenlerimizden bir tanesi İstiklal yolu güzergâhına düzenlenecek bir gezinin faydalı olacağını, bir diğeri ise şehir ve yöre tanıtımı yapılarak konunun ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Genelinden yola çıkarak tablomuzun kitaba yönelik satırını açmamız gerekirse bu bağlamda öğretmenlerimiz; kitapta görsel anlatımın gerekliliğinden, konu ile ilgili okuma parçası eklenmesinden, bölüm konulmasından ve ders kitabındaki kadın hakları kısmında Kastamonulu kadınlardan bahsedilmesi gerekliliğini ifade etmişlerdir. Bu bulgulara yönelik örnek öğretmen görüşleri cümleleri:

- Örnek 1: Başlı başına Kahramanlarımız ile ilgili bir konu konulabilir. Konular bölgelere göre değişebilir. (Öğretmen: 2)
- Örnek 2: Konu ile ilgili görsellerle anlatımlar olmalı, ders esnasında İstiklal Yolu hakkında bilgi verilmelidir. Yol güzergâhına bir gezi düzenlenebilir. (Öğretmen: 12)
- Örnek 3: Kahramanlardan ve olaylardan yola çıkarak şehir ve yöre tanıtımı yapılmalıdır. (Öğretmen: 15)

3.1.2. Tartışma ve Öneriler

Bulgulardan yola çıkarak bütün bu açıklamalara bakıldığında temelinde ders kitabının yetersizliği ve zaman sıkıntısından dolayı öğrencilerimizin söz konusu konu ile ilgili yeterince bilgilendirilemediği göze çarpmaktadır. Bu da öğrencilerin konuyu temelsiz ve eksik öğrenmesine sebep olmaktadır. Günümüze yön veren Milli Mücadele Dönemi gibi bir konunun eksik öğrenilmesi ve de öğretilmesi dönemin maneviyatı açısından üzücüdür. Özellikle Milli Mücadele'nin can damarı olan Kastamonu coğrafyasından ve halkından yeteri kadar bahsedilmemesi eksikliğin bir göstergesidir. Öğretimin müfredatla sınırlandırılması tezde araştırılan konu gibi daha pek çok konunun da tam anlamıyla öğretilmediğini göstermektedir.

Araştırmaya ilişkin önerilerimiz:

- Her şehrin kendine özgü yerel tarihini anlatması için müfredat değişikliği yapılmalıdır.
- Konunun daha iyi öğrenilmesi ve öğretilmesi için başta konu ile ilgili bölge ve yöre haritalarının önemi büyüktür. En azından İstiklal Yolu haritasının kitapta yer alması gerekir.
- Kastamonu ve halkının öneminden diğer bölümlerde bahsedilmişti. Bu önem ders kitaplarında yok sayılmamalıdır. Okuma metinleri ile konuya dahil edilmelidir. Özellikle Kastamonulu kadınların faaliyetlerine ve cephane sevkiyatındaki önemine önemi ölçüsünde yer verilmelidir.
- Doğaldır ki, ders kitaplarında bütün bir yerel tarihin verilmesi imkânsızdır. Bu noktada yerel tarih öğretimi kapsamında ders öğretmenlerine büyük pay düşmektedir. Bu da öğretmenlerin kendilerini ne kadar geliştirdiğine ve araştırdığına bağlıdır. En azından görev yaptıkları bölgelerin tarihlerini araştırmalı ve öğrencileri bilgilendirmelidir.
- Öğrencilere yerel tarih çalışmaları yaptırılmalı ve konunun kalıcı olması sağlanmalıdır.
- Okullarda düzenlenecek olan tiyatro gibi faaliyetlerle yöre tarihi açısından önemli olan olaylar ele alınarak eğlenerek öğrenmeleri sağlanabilir.
- Tez konusu kapsamında okul çapında İstiklal Yolu'na bir gezi düzenlenebilir.
- Sivil Toplum Örgütleriyle ortaklaşa çalışarak şehir ve yöre tanıtımı yapılabilir.
- Belediye olarak her şehir kendi tarihini, kültürünü belgeselleştirerek daha geniş kitlelere tanıtabilir.
- Hazırlanmış olan kaynakların daha kapsamlı olup yerellikten çıkarılarak daha çok okuyucuya ulaştırılması önerilmektedir.

SONUÇ

Kastamonu'nun tarihine baktığımız zaman, tam olarak Türklerin hakimiyetine Anadolu Selçuklu Devleti'nin son dönemlerinde girmiştir. Ev sahipliği yaptığı Candaroğulları döneminde ise gerek coğrafi konumu, deniz bağlantısı, doğal kaynaklarının varlığı bunların yanında halkının yüksek maneviyatı, milli şuuru Kastamonu'yu Anadolu'nun kültür ve ticaret merkezlerinden biri yapmıştır. Osmanlı Dönemine gelindiğinde de bu önemini korumuştur. O dönemde Sinop- Kastamonu-Ankara-Konya hattı önemli kervan yollarındandır. Milli Mücadele dönemine geldiği zaman ise bu güzergâh savaşın en önemli noktalarından olmuştur. İnebolu- Kastamonu-Ankara yani İstiklal Yolu Mücadelenin can damarına dönüşmüştür. İnebolu'dan Ankara'ya büyük bir sabır, inanç ve azimle yapılan ikmal faaliyetlerinin, İnönü, Sakarya savaşları ve Büyük Taarruz'un zaferle sonuçlanmasında ki rolü büyüktür. Bu zaferler, cephenin bütün zorluğunu omuzlayan Kastamonu kadınlarına, çocuklarına, yaşlılarına yani cephedeki askerlerin gerisinde kalanlara en büyük hediye olmuştur. Sadece cephane taşımakla yetinmeyip bunun yanı sıra cemiyetler, dernekler halinde örgütlenerek Mücadeleyi iliklerine kadar hissedip makalelere döken Kastamonu halkı miting meydanlarında da kendini göstermiş, ilgili makamlara çekilen telgraflarla da yurdun gurur kaynağı olmuştur. Savaşın sadece cephedeki askerle değil varını yoğunu ortaya koyan bütün bir halkla kazanılabileceğini tüm dünyaya öğretmiş ve örnek olmuştur.

Milli Mücadelenin her aşamasında ilk andan beri desteğini esirgemeyen Kastamonu halkı Mücadelenin her safhasını büyük bir inançla takip etmiş ve umudunu hiçbir zaman yitirmemiştir. Mücadelenin başarıya ulaşmasında yurdun her köşesi elinden geleni fazlasıyla yapmış fakat Kastamonu mücadelenin can damarı olmuştur. Günümüz şartlarında bile kış mevsiminde araçlarla güçlkle aşılan Ankara – Çankırı arasındaki Ilgaz Dağı geçidi, o dönemde yayan ve öküz arabalarıyla omuzlarında silah ve mühimmatla aşılmıştır. Bu durum çekilen zorlukları gözler önüne sermeye yetmektedir. Üstelik yollarda doğum yapan kadınlar, donarak can verenler de düşünüldüğünde söylenecek fazla söz bulunmamaktadır. Öyle ki tarih, elleri nasırlı

fedakâr Kastamonu analarını, körpe gençlerini ve yurdun gururu erlerini hiçbir zaman tozlu raflara kaldırmayacaktır.

Genel olarak Milli Mücadele dönemi ile ilgili yapılan her çalışma bu mücadelenin nasıl çetin şartlarda gerçekleştiğini ve zafere ulaşıldığını kanıtlar niteliktedir.

Kastamonu tarihi ve kültürü açısından tam anlamıyla bir zenginlikler denizidir. Şimdiye kadar yapılmış olan araştırmaların bu zenginliği tam anlamıyla ifade etmediği kanaatindeyiz. Öyle ki bizim konumuz Kastamonu tarihinin sadece bir parçasını oluşturmaktadır. Günümüze ışık tutan Milli Mücadele dönemindeki yeri hala tam anlayamamış olmalı ki bu güne kadar yapılmış olan araştırmalar, yazılan kitaplar sonucunda bile Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında yerini alamamıştır.

Tezimiz kapsamında Milli Eğitime bağlı okullarda görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenleriyle yapmış olduğumuz görüşmelerin neticesi de bu eksikliği ispatlar niteliktedir. Mustafa Kemal Atatürk'ünde ifade ettiği gibi, “ Öğretmenler yeni nesil sizlerin eseri olacaktır.” sözü aslında bu eksikliğin üzücü tarafıdır. Milli Mücadele konusu işlenirken dönem açısından son derece önemli olan Kastamonu'dan bahsedilmemesi, ne müfredatta yer almadığı ne de ders saatinin yetersizliği gerekçeleri ile açıklanamaz bir eksiklik düşüncesindeyiz.

Türk milletine emanet edilmiş olan bu vatanın her köşesi paha biçilmez bir değere sahiptir. Bu manada öğretmenlerimize büyük görevler düşmektedir. Bir millet geçmişini iyi bilmeli ki üzerinde yaşadığı toprağa sahip çıkabilsin. Geçmişini bilmekte çok okumak, çok araştırmak ve farkındalığı yüksek olmaktan geçer. Eğitim önce ailede başlar sonra eğitim - öğretim kurumları ile ortaklaşa bir çalışmayla devam eder. Neticede toplumda bu eğitimin her aşamasında yer alır. Öğrenmek ve öğretmek sadece okulla sınırlandırılmamalıdır.

Temennimiz yaptığımız araştırma kapsamında farkındalığı artırmak olup bu konuda daha fazla araştırmanın yapılmasıdır. Eğitim öğretim kapsamında ise en azından tarih kitaplarına yerel tarih kısmının konularak içinde yaşadığımız yörenin tarihini öğrenmeye yönelik müfredat değişikliklerinin yapılması ve bu konuda ders öğretmenlerinin gereken özeni göstermesidir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

Açıksöz, H. (1933). *İstiklal Harbinde Kastamonu*. Kastamonu: Kastamonu Vilayet Matbaası.

Akman, E. (2005). *Açıksöz Gazetesine Göre Kastamonu İstiklal Mahkemeleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Aktekin, S. (2010). *Ortaöğretim Tarih Eğitiminde Yerel Tarihin Yeri ve Önemi, Eğitimde Kuram ve Uygulama*. Çanakkale.

Aslan, E. (2000). *Yerel Tarihin Tanımı, Gelişimi ve Değeri, Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı*. İstanbul.

Atatürk, (1989). **Nutuk**, Ankara:Atatürk Araştırma Merkezi Yayını

Atatürk, M.K. (2005). *Nutuk*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Atatürk'ün Söylev Demeçleri, C. 2, Ank. 1981, s. 147-148.

Aybars, E. (1988). *İstiklal Mahkemeleri 1921–1927, C.I-II*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.

Çaycı, A. (2002). *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi (Hayatı ve Eseri)*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi.

- Çifçi, F. (2006). *Mahalli Basın Işığında Milli Mücadele'de Kastamonu ve Çevresi*. Kastamonu: Kastamonu Belediye Başkanlığı Yayınları.
- Demircioğlu, A. (1973). *Yüz yıllık Kastamonu Basını*. Kastamonu: Doğrusöz Matbaası.
- Doğanay, R. (2001). *Milli Mücadele'de Karadeniz 1919-1922*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.
- Eroğlu, H. (1990). *Türk İnkılâp Tarihi*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Eski, M. (1996b). İlk Kadın Mitingi. *Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslar arası Sempozyumu, Kastamonu 10-11 Aralık 1994* (ss.40). T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Eski, M. (1995). *Kastamonu Basınında Millî Mücadele'nin Yankıları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Eski, M. (2008 a). *Milli Mücadele'de Mehmet Akif Kastamonu'da*, Ankara: Önder Matbaacılık.
- Eski, M. (2008). *20. Yüzyılda Kastamonu Kadınları*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Eski, M. (1990). *Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları*. Ankara: Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Yayını, Ay yıldız Matbaası.
- Falay, N. (2009). *Ulusal Kurtuluş Döneminde Kastamonu Basını: Açıksöz Gazetesi, Kastamonu Basın Sempozyumu* (ss.67). Kastamonu Valiliği Yayınları, Ankara.
- Kaplan, L. (1998). *Cemiyetlerde Ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını 1908-1960*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Kaplan, L. (1996). Milli Mücadele Dönemi Kadın Cemiyetleri. *Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslar arası Sempozyumu, Kastamonu 10-11 Aralık 1994* (ss.76). T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Karasalihoğlu, M. (2008). *Tarihin Konakladığı Han Ecevit*. Kastamonu: Türkiye Cumhuriyeti Kastamonu Valiliği.

Kocatürk, U. (2007). *Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Kurnaz, Ş. (1991). *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını 1839-1923*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Orbay, R. (1993). *Cehennem Değirmeni, Siyasi Hatıralarım 2*. İstanbul: Emre Yayınları.

Ökte, E.Z. (1973). *Anadolu Harekatına Kimler, Nasıl Ve Ne Zaman Katıldılar*. Belgelerle Türk Tarih Dergisi.

Özel, S. (1987). *Kocaeli ve Sakarya illerinde Milli Mücadele (1919–1922)*. İstanbul.

Özkaya, Y. (2011). *İstiklal Harbinde Yararlı ve Zararlı Cemiyetler*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Özkaya, Y. vd. (2005). *Milli Mücadele Tarihi*. (C. I.) Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Özkaya, Y. (1981). *Türk İstiklâl Savaşı ve Cumhuriyet Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayını.

Peker, N. (1955). *İstiklal Savaşı Resim Ve Vesikalarla İnebolu Kastamonu ve Havalisi Deniz ve Kara Harekatı*. İstanbul: Gün Basımevi.

Sarıhan, Z. (1994). *Kurtuluş Savaşı Günlüğü 2*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Sarıkoyuncu, A. (1992). *Milli Mücadele'de Zonguldak Ve Havalisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Tansel, F.A. (1988). *İstiklal Harbi'nde Mücahit Kadınlarımız*. (S.21.) Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Turan, R. ve Hali, S. (2014). Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından İncelenmesi. *3.Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu* (ss.74). Sakarya.

Ünal, H. (2000). *Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda Kastamonulular ve Atatürk ile İlgili Anılarım*. Ankara.

Yakın Tarih Ansiklopedisi. (cilt I, s.356). Vakit Gazetesi Yayınları.

Yalçın D. vd. (2009). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Yalçın, R. (1951). *Rahmetli Şeyh Ata, Tarih Hazinesi (S.5)*. İstanbul: Ülkü Kitap Yurdu.

MAKALELER

Akbıyık, Y. (1991). Milli Mücadele Sırasında Maraş'a Yapılan Yardımlar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 7(21), 591-601.

Akbıyık, Y. (1988). Güney Vilayetlerimizin İşgalinin Türk Basınındaki Yankıları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 4(12), 783-792.

Avcı, C. (2005) Türkiye ve Dünya İçin Artarak Devam Eden Önemi İle Atatürkçü Düşünce Sistemi, *Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi (8-12 Aralık 2003 Ankara)*, Cilt.I,

Baykal, B. S. (1984). Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(1), 108-126.

Baykal, B. S.(1985). Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-İ Vatan Cemiyeti. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(2), 413-434.

Baykal, B. S. (1985). Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(3), 671-710.

Baykal, H. (1988). Milli Mücadele'de Basın. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 4(11),471-479.

Çelik, K. (2007). Millî Mücadele'de İç İsyanlar, Vatana İhanet Kanunu ve İstiklâl Mahkemeleri. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S 40,

Eski, M. (1996a). Yakın Tarihimizde Kastamonulu Kadınlar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 12(34), 249-255.

- Eski, Mustafa. (1993) Kastamonu'da Yapılan İlk Kadın Mitingi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 9(27), 653-662.
- Kaynaradağ, A. (1988). İstiklal Savaşı Günlerinde Kastamonu Gençliği, Bir Kulüp, Bir Dergi ve Öğretmenler. *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu-Tebliğler*, Ayyıldız Matbaası. Ankara. 121-132.
- Oran, M. ve Barış M. (2014). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği*. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Özçelik, İ. (1988). Milli Mücadele'de Açıksöz Gazetesi ve Kastamonu Kamuoyunun Güney Anadolu İllerinin işgali Karşısındaki Tavrı. *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu-Tebliğler*, Ayyıldız Matbaası. Ankara. 109-114.
- Safran, M. (1988). Kastamonu İstiklal Mahkemesi. *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu-Tebliğler*, Ayyıldız Matbaası. Ankara. 115-120.
- Söylemez, F. (1996). Millî Mücadele Döneminde Kastamonu'da Kurulan Cemiyetler. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 12(34), 159-170.
- Şahingöz, M. (1995). Millî Mücadele Esnasında Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Yapılan Millî Birlik ve Beraberlik Mitingleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 11(32), 417-432.
- Şahingöz, M. (1989). Milli Mücadele'de Kastamonu. *Türk Tarihinde ve Kültüründe Kastamonu-Tebliğler*, Ayyıldız Matbaası. Ankara. 133-143.
- Tunç Şahin, C. (2011). Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürünlerine Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(16), 453-462.

Turan, R. (1999). Milli Mücadele'de İnebolu-Kastamonu-Ankara Hattı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1 (44), 693-709

Yılmaz, S. (2009). Milli Mücadele Döneminde Bir Dergi: Türkiye. *Kastamonu Basın Sempozyumu* (ss.114-118).Kastamonu Valiliği Yayınları, Ankara.

Çiçek, R. (1991). *Milli Mücadele'de Kastamonu*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

Uyaniker, F. (2007). *Milli Mücadele'de Türk Kadını*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

İNTERNET ADRESLERİ

- http://www.istiklalyolu.com/?page_id=350 (12 Mayıs 2016 tarihinde elde edilmiştir.)
- www.tahirkarauguz.com/yasami.html (1 Ocak 2014 tarihinde elde edilmiştir.)
- <http://www.kastamonukultur.gov.tr/Resim/98662,halime-cavus.png?0> (1 Ocak 2014 tarihinde elde edilmiştir.)
- <http://www.kastamonukultur.gov.tr/Resim/165161,1.png?0> (12 Mayıs 2016 tarihinde elde edilmiştir.)
- <http://d.denizhaber.com.tr/news/77956.jpg> (12 Mayıs 2016 tarihinde elde edilmiştir.)

EKLER

EK-1. GÖRÜŞME FORMU

Sevgili Öğretmenler;

Bu araştırma T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda hazırlamış olduğumuz Yüksek Lisans Tezi çerçevesinde, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi kapsamında işlemiş olduğunuz Milli Mücadele konusunda Kastamonu'nun ve Kastamonu Kadınının Milli Mücadele'deki öneminin müfredatta, ders kitabında ve Sosyal Bilgiler Programında ne derece yer aldığını tespit etmeye yönelik hazırlanmış görüşme formudur. Sizlerden aldığımız cevaplar, mevcut durumu belirlemeye yönelik önemli katkılar sağlayacaktır.

Görüşme Formu 2 sorudan oluşmaktadır. Çalıştığınız okulunuzu ve adınızı yazmanız gerekmektedir. Konuyla ilgili bilgi ve düşüncelerinizi ise soruların altındaki boşluğa yazmanız önemle rica olunur. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

SEÇİL YILDIRIM (ÖMEROĞLU)

(Sosyal Bilgiler Öğretmeni)

1.Sosyal Bilgiler dersinde yerel tarih öğretimi çerçevesinde Kastamonu ile ilgili konulara ne derece yer veriliyor? Açıklar mısınız?

2.Milli Mücadele de Kastamonu ile ilgili konular nasıl öğretilmelidir?

EK-2.

Cephane taşıyan Kastamonu kadını (Karasalihoğlu,2008,8).

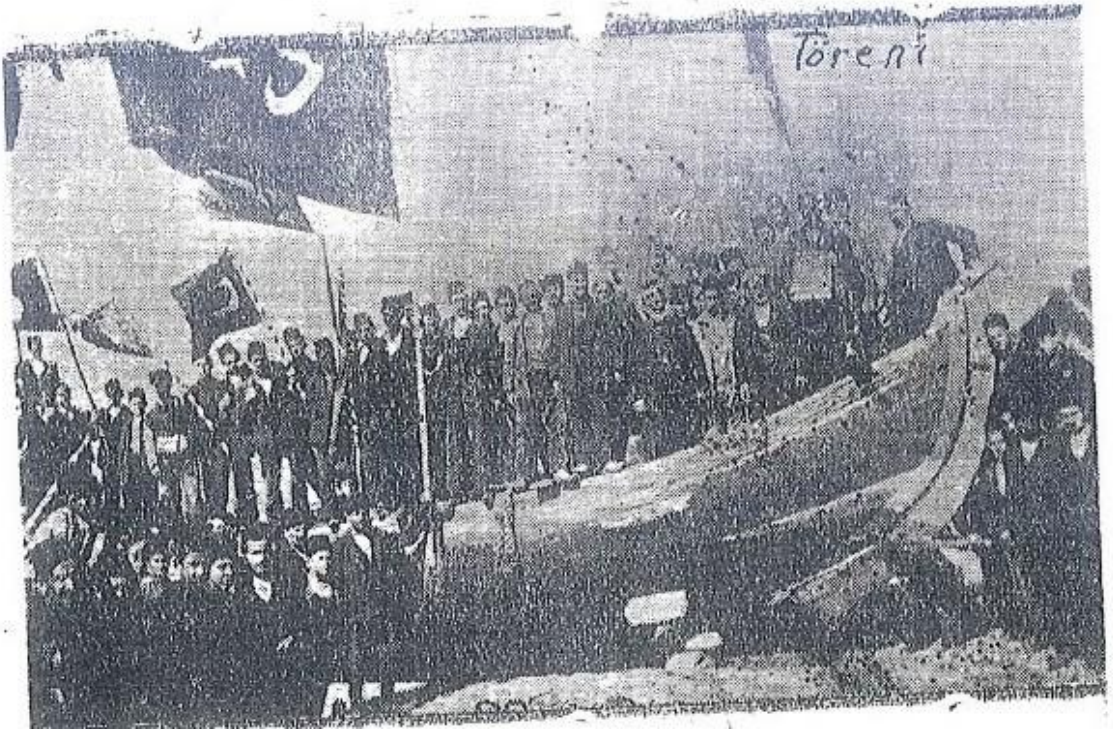
EK-3.

Cephane taşıyan Kastamonu kadını

(<http://www.kastamonukultur.gov.tr/Resim/165161,1.png?0>)

EK-4.

İnebolu kayıkçıları (<http://d.denizhaber.com.tr/news/77956.jpg>)

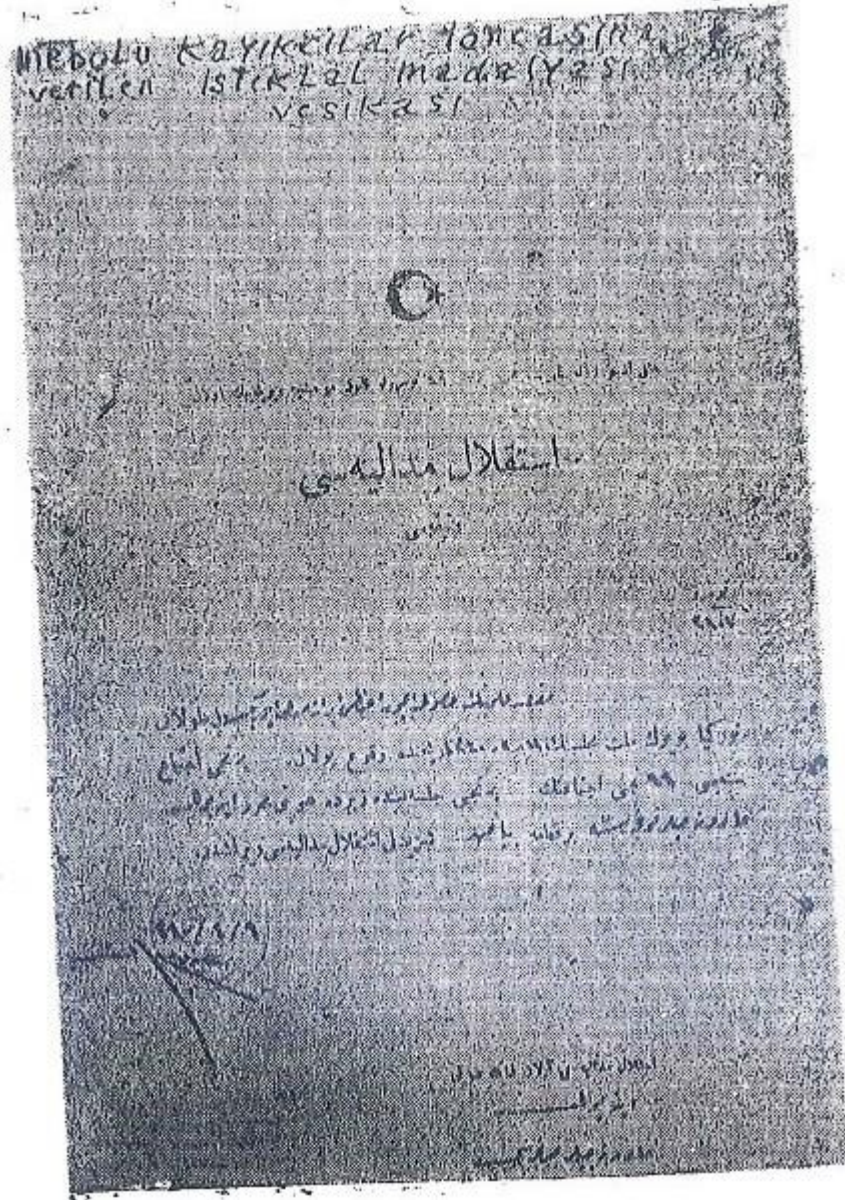
EK-5.

İstiklal Madalyası alan kayıkçılar tören yaparlarken (Peker,1955,520).

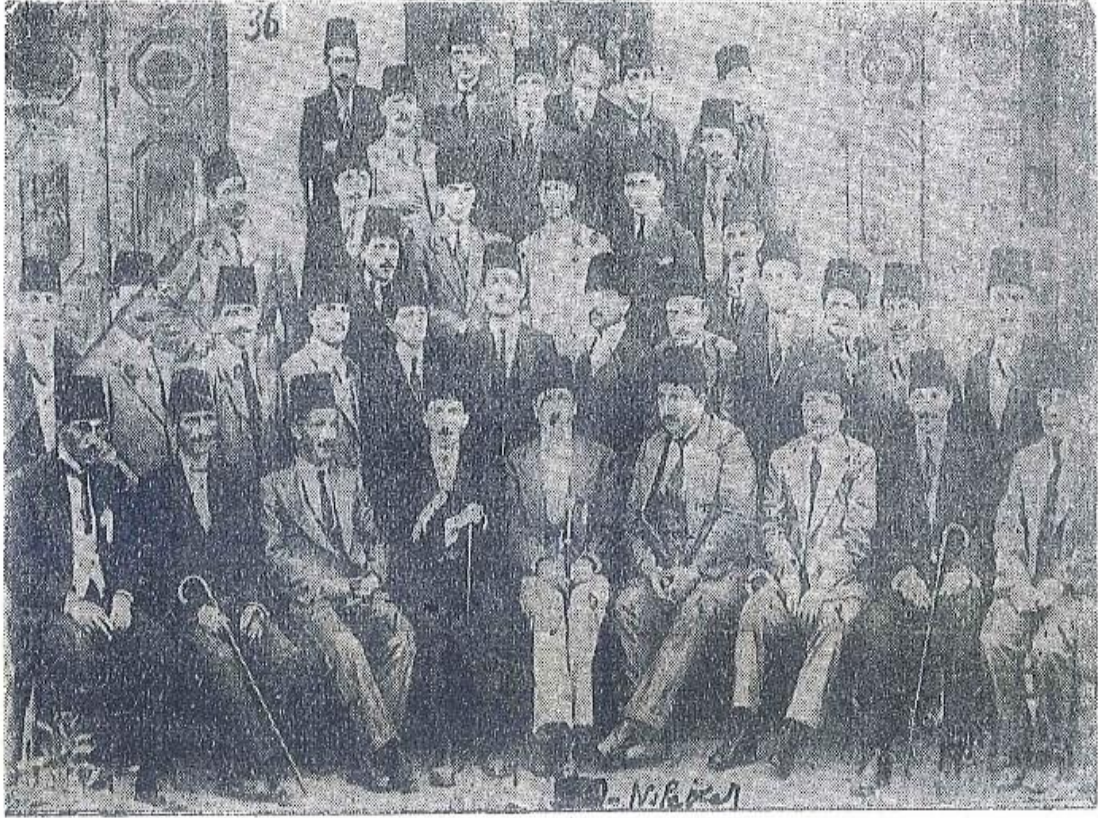
EK-6.

İnebolu'da cephane taşıyan çocuklar ve emzikli kadınlar (Peker, 1955, 510)

EK-7.

İstiklal Madalyası Beratı'nın örneği (Peker,1955,501)

EK-8.

Kastamonu Gençler Kulübü (Peker,1955,481)